

Dette værk er downloadet fra **Danskerne's Historie Online**

Danskerne's Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennytte forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskerne's Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Breve
fra
 forskjellige, tildeels historisk bekjendte, Mænd
 til
Professor Hector Oluf Worm
meddeleste
af
C. F. W. Bendz
cons. Adjunct.

Judbydelsesskrift
til
Hovedexamen i Horsens Lærde Skole
i September 1844.

Horsens.

Trykt hos A. C. Fogh.

F o r o d.

Det er naturligt, at de, der leve og virke ved en
Kunstalt, hvor udmærkede Mænd enten have modtaget
Dannelse eller rogtet deres Kald til Samtidens Beun-
dring og Eftertidens berømmelige Omtale, tildt maae
med Tanken dwæle ved saadanne Monstre, at de føge
at danne sig et levende Billede af saadanne Mænd,
med Agtelse og Kjærlighed bessue dette Billede, og
ofte maae føle det vækkende og ansporende i at fær-
des med saadanne Mænds Billede for Die under-
den daglige Gjerning, og at de maae opfordres ved
Taknemmelighed for, hvad de i saamange Henseender
skylde saadanne Mænd, til at bidrage efter Eyne til,
at disses Liv og Characteer stedse stilles i et klarere
Lys, at deres gavnige Virken bliver bekjendt i en
videre Freds, fort til en fuldstændig Burdering af
de Afdodes Vær. Saadanne Mænd har ogsaa Hor-
sens Skole at fremvijs, den har havt Fostersonner,
store i Kirken som i Staten, i Krigen som i Fre-
den, Mænd, udmærkede ved grundig Lærdom, ere ud-

gaugne fra den; den har haft Styrere, som have
 vundet et Navn i Fædrelandets Historie; men overst
 blandt denne Planteskoles Ledere staer efter eensstem-
 mig Dom O l u f W o r m. Han levede og virkede
 utraettelig i en lang Narrelkke for sin Skole, han
 har, som han selv har sagt, opoffret den sit Livs fleste
 og bedste Aar og sine bedste Kræfter, den var bun-
 den til hans Hjerte, med dets sidste Slag ophorte
 forst hans Stræben for dens og dens Fostersonners
 Wel; dog ogsaa ud over Graven har han virket og
 vil vedblive at virke, han nedlagde saa mangt et Fro-
 forn, som spirede frødigt frem og gav mange Fold
 Frugt, Mænd, dannede af ham, udrustede med for-
 trielige Kunskaber, gavne trindt om i Landet i for-
 skjellige Livsstillinger, have virket og virke endnu ved
 den Planteskole, hvor Worm meddelede dem af sin
 rige Kunstsabs og Lærdoms Fylde, hvor han, som
 dermed forenedte en levende Tro, indprantede dem
 Christendommens Lære med en sjeldent Kraft, som
 havde sin Rod i hans religiose og dybt folende Sind;
 endnu bære hans Skrifter rigelige Frugter. Glæde-
 ligt er det for Enhver, som med Hengivenhedens el-
 ler Takuenimelighedens Baand er knyttet til Worm,
 at see, hvor anerkjendt Mandens Stræben er blevet,
 thi ei alene hans Disciple, som alle vare gjennem-
 trængte af Beundring for ham, have bidraget til
 Samtidens og Efterverdenens Erfjendelse af deres el-

stede Lærers Værdb, have givet dem, som ei have nydt den Lykke at regnes blandt deres Tal, aabent Die for hans Værdb som Menneske, Lærd og Skolemand; men ogsaa Mand, som ei have staet i dette Forhold til ham, men have været knyttede til ham ved Venstabelts og Hengivenhedens Baand, have sogt at give os et tro Billede af ham, og iblandt dem nævne vi da især afdode Jens Møller. Det er bekjendt, med hvilken Kjærlighed til sit Stof han har givet os et Mindestrist over Oluf Worm, hvorledes han, i Erfjendelse af den Sandhed, at man bedst danner sig et Billede af en Mand ved at høre ham selv i fortrolig Tale til sine sande Venner, har meddeelt os en rig Saaling af Breve fra Worm til hans Venner, og ligesom Enhver, som har Sands for sit Fædrelands Historie, maa med Prof. Møller dybt beklage, at Worms Ven igjenem alle Aldre — Nyerup — ei kom til at fuldføre sit Forsat at udgive et Udgang af sin og sine Venners Brevverling, saaledes maae vi istemme den samme Klage, naar Talen er om Worms Brevverling, især hvad angaaer hans Venners Breve; thi med Hensyn til disse har den af saamangen Historiens Ven beklagede Skjedeslosched i at bevare Brevstaber allerede viist sig i den høieste Grad, i en Grad, som for den mindviede vilde synes utrelig. Hrad Worms Biograph især

maatte savne vare Nyerups Breve til Worm, som maae have udgjort en betydelig Samling, naar man ved, at Worms Breve til ham udgjorde over 200, og betænker Nyerups Lethed til skriftlig Syssel; thi det er, som bekjendt, ei alene en Mands egne Breve, der gyde Lys over hans Characteer og vise os hans Individualitet, ogsaa hans Venners Breve til ham afgive ofte interessante Træk til denes Personlighed, Characteer og Grundsatninger, hvilket ogsaa ikke sjeldnen er Tilfældet med Brevene i den lille Samling, man her har søgt at redde fra Forglemmelse; ei saa af dem ville bidrage til at skildre os Worm i saadanue Tilfælde, hvor hans Beskedenhed ei har tilladt ham at omtale sig selv, hvor han ei har fundet det passende endog til sine bedste Venner, at omtale sin ei ubetydelige Indvirkning paa mangen endog sjeldnen lerd Mand; vi ville deri see, hvorledes hans Raad ofte blevet søgte af Datidens lerdere Mænd, og, hvad der er endnu mere, blevet fulgte, hvorledes hans Venner ofte beklagede, at de ei kunde nyde Frugten af hans gavurige Omgang. Det er ogsaa at haabe, at disse Breve, hvorfra ei saa ere fra Mænd, der have erhvervet sig et Navn i Litteraturen, ikke ville være ganske uden Værd i historisk Henseende, da deri ei sjeldent faeltes Domme over Datidens Personer, Begivenheder og litteraire Frembringelser.

Brevene ere i Regelen leverede fuldstændige, udela-

delser har Meddeleren sjeldent tilladt sig, han har i den Henseende søgt at rette sig efter de Forstifter, som i Allmindelighed folges ved Meddelelsen af Afsødes Papirer. Da Samlingen indeholder saa saa Breve, ofte endog kun et enkelt fra hver Forfatter, har Meddeleren fulgt den ogsaa af Andre under saadanne Omstændigheder iagttagne Orden, nemlig den chronologiske, som ogsaa syntes at passe bedst til den Hensigt, hvori den nærmest er meddeelt, nemlig at levere et Bidrag til Worms litteraire og venskabelige Forbindelser; for Oversigten Skyld er et alphabetisk Register over Forfatterne og over Mænd, som omtales i Brevene, meddeelt. Brevene ere astrykkede i det Sprog og med den Orthographi, i hvilken de forefaudtes i Originalerne. Meddeleren har kun at tilfoje, at nogle saa af disse Breve fandtes i Skolens Archiv, den største Deel er derimod velvillig blevet stillet til hans Disposition af Eieren, som med Nedebonhed er kommen det Ønske imøde at skjænke Originalerne til Skolen.

Brevenes Forfattere.

Baden (Jacob) Professor	N 28.
Valle (Nicolai Edinger) Bisshop over Sjællands Stift	" 17.
Birch (Andreas) Bisshop over Aarhuus Stift	" 30.
Frederik Christian Hertug af Augustenborg	" 22. 27.
Gamborg (Anders) Professor i Philosophi	8.
Guldberg (Ove Høegh) Stiftamtmand over Aarhuus St., Geheimeraad	{ " 3. 9. 13. 14. 15. 19. 20. 23. 26.
Janson (Hector Frederik) Bisshop over Aarhuus Stift	" 25.
Lund (O.) Kjøbmand	" 12. 24.
Morgenstierne (Caspar Wilhelm v. Munthe af) Stiftamtmand over Aarhuus Stift, senere over Sjællands og Falsters Stift	" 29.
Münster (Frederik) Bisshop over Sjællands Stift	" 11.
Møller (Rasmus) Bisshop over Sjællands og Falsters Stift	" 32. 33. 34.
Nyerup (Rasmus) Professor	" 4. 6. 7. 16. 31.
Rahbek (Knud Lyne) Professor	" 35.
Stockholm (Jens) Stiftsprovst i København Stift	" 18.
Stougaard (Jens) Rector ved Aarhuus Cathedralskole	" 36.
Tauber (Johan Henrik) Prof., Rector ved Cathedralskolen i Næstved	" 2.
Tode (Johan Clemens) Professor	" 21.
Worm (Jens) Prof., Rector ved Cathedralskolen i Aarhuus.	" 1. 5. 10.

No. 1.

*Janus Wormius Olae Wormio suo S.
(1768.)*

Litteras tuas, pro modulo aetatis,^{*)} non modo excusatissimas, sed et omni laude dignissimas, singulari cum voluptate perlegi. Gratulor Tibi de profectibus voto haudquaquam deterioribus. Fidem suam interponit Pater Tuus (cui fidem derogare non debo) proprio Te Marte datam ad me epistolam elaborasse, Tanto melior. Perge, quo coepisti, pede, Time Deum, venerare Parentes, Virtutem sectare, studia in sinu gere, memor esto, quantum geras nomen, emitere, ut sustineas, et cognominis Abavi persequare reliquias, id est, rempublicam

^{*)} Oluf Worm gift da i sit 11te Aar. Han var født den 22de October 1757 og heed egentlig Oluf Bagge. Hans Fader var Provst Christen Bagge, Sognepræst til Dvede i Mols Hoved, Aarhuns Stift, hans Moder var Margaretha Benedicte Worm, Søster til den bekjendte Lærde Prof. Jens Worm, Rector i Aarhuis, som 1768 satte ham i Aarhuis latinse Skole og traadte ham i Faders Sted. Han dimitteredes fra Skolen 1775, tog 1779 examen theolog. med bedste Charakteer. Samme Aar blev han Decanus ved det andet theolog. Bord paa Communiteten, tog 26de Mai 1784 den philologiske Embedsexamen med bedste Charakteer, 1784 Magistergraden, skrev adskillige Recensioner i Lærde Efterretninger 1783—88. I December 1787 bestikkedes han til Rector i Horsens efter Kraft, efter han havde afflaaet det ham samme Aar tilbudte theologiske Professorat, giftede sig, kort efter han var blevet Rector, med Isr. Elisabeth Saur, en Datter af Bryg-

litterariam, ab eo eximie auctam, reddas aliquando auctiorem, dignumque Tanto Viro te praestes abnepotem. Quam vellem, illustre illud nomen Wormianum (absit invidia) per te aliquando velut e tenebris protractum illustrius ad posteros transmitteretur. Hoc sit negotium tuum, hoc otium, hic labor, haec quies, in his vigilia, in his etiam somnus reponatur. Quantum in me est, ego quidem studiis ac commodis tuis nunquam deero. Vale Olac oculissime! et quod Tibi hic mitto, munuscum, tanquam pignus propensissimi mei in Te amoris, acqui bonique consule. Iterum, iterumque vale.

Arhus. Nonis Januar. MDCCCLXVIII.

Udfr.: Ornatissimo, praeclarac Spei Adolescentulo
Olao Wormio.

No. 2.
Tauber.
(1788.)

Allerhojstærede Velhunder og Ven!
Dette Velfærds Skrit paa Deres Hæders Bei, saa

ger Saar i København. Den 14de Marts 1800 udnævntes han til Professor, hædredes den 28de Januar 1809 med Ridderkorset. 1790 blev han af det theologiske Facultet indbudet til at tage Doctorgraden i Theologien, hvilket han afslog (see No. 11) senere optoges han til Medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Den 15de Sept. 1827 blev nuværende Prof. Dorph besykklet ham til Medhjælper under Navn af Corrector, i Marts 1821 entledigedes Worm med sin fulde Gage i Pension og hensov Natten mellem den 11te og 12te Septbr. 1830. Fru Worm, som er født 1755, døde 1834.

ner ved Marhuis vil vist forlænge den høistfortiente Oldings Levealder i Marhuis. Om jeg aldrig omtrent paa samme Tid, som fra Dem, havde faaet Brev fra deres Morbroder med Anmodning om at give Oplysning om Horsens Rektorat, vilde jeg ei alene af Pligtfoelsse imod ham, men af Hviagelse for Deres naastvistelige Verd i den lærde Verden udtomme min hele Fylde af Kundskab i denne Post.*¹) Kun Skade, at jeg er saa langt borte fra mine Papirer. Dog derved vilde De ikke tage noget i den Oplysning, De forslanger, da der ved Horsens Skole, som ved ingen anden, af dem jeg har været ved, er en Bog, i hvilken alle Lærernes og Disciplenes Indkomster med Aldkomst til dem, omstændelig ere anførte. Desuden ligger der, eller laae der, paa Bibliotheket alle Fæstebrevene fra ældgammle Tid af indtil nu til Anvisning. De faste Indkomster ere: I) Tandrup Køngetiende 444 Rdr. Hartkorn omtrent, hvorfra Kraft skal have haft 400 Rdl. II) Hvernum Tiende ved Hobroe i min Tid 113 Rdr. ei at tale om Embeds Skaten, som er over 40 Rdr., hvilke begge Tiendens Fæstere betalte. III) Svanningii Fundats i min Tid 45 Rdr. vorer bestandig. IV) Offeret til 3 Høitider og 20 Rdr. til Nye Aar fra Palæet omtrent 100 Rdr. V) Af Brylluper, Barsler, Kirkegangs Køner, Liigpenge ogsaa omtrent 100 Rdr. foruden andre Sportler

*¹) Johan Henrik Tauber blev Rektor ved Horsens Skole efter Peter Detens og beklædte denne Post fra 25de Nov. 1773 indtil 1781, da han blev Rektor ved Odense Skole og Prof. ved Gymnasiet. Efter faa Aars Forløb blev han — 1787 — Rector i Næskilde. Mag. Ole Kraft fulgte efter Tauber baade i Embedet som Rektor i Horsens 1781 og 1787 som Rektor i Odense. (Ifr. Nyt th. Bibliothek 19 B. Pag. 55.)

ved Introduktion, Testimonium — frie Voepæl, som holdes vedlige, uden Byrder og Skatter for Beboeren ikke engang Vægterpenge, hvilket man i Odense kan beregne i alt til over 200 Rdr. og mere med Embedsskatten. K(ræft) kan ei forkvalke det allermindste af Indkomsterne, thi de faste Indkomster, som høre til Deeling i Naadsens Aaret ere først forfaldne til Mikkelsdag 1788 og udbetales ikke forend i November og December Maaned — han har altsaa ikke synderlig modtaget mere, end det fortjente, isald Kaldsbrevet er udstedt siden Nytaar. Hvad Papirer jeg endnu maatte have i Behold skal jeg ved min Ankost til Odense opsege og overlevere Dem til Deres Efterretning. Naadsens Arets Indkomster regnes fra Mikkelsdag af, slaars i en Massø og deelles maanedsvise. K. faaer altsaa hele Indkomsten fra 29 Sept. 1787 til hans Kaldsbrevs Datum og fra den Tid halvt af det, som falder for saamange Maaneder, som han har tient fra Mikkelsdag af 1787 til Nye Åar 1788. Denne Deeling er den allerfornuftigste, naar den folges kan aldrig en Mand doe uheldig for sine Arvinger eller kaldes bort til et andet Sted med Tab ved Naadsens Arets Deling med Eftermanden. Lad Embedets Forsynelse være Deres mindste Bekymring. Vil K. læse efterat han er kaldet, saa er det for hans egen Regning. Saasnart han tilmelder Bispen at han slaar Haanden af Skolen, beskiffer Bispen uden Deres Bekostning den øverste Hører til Vice-Rector, som vedbliver sin Bestyrelse med Læsningen for den øverste Lectie tilliggemed sin egen, og det Dekonominis, for hvilket han staar til Regnskab for Eftermanden, indtil De kommer, da Bispen ligeledes losgiver ham ved en Skrivesæ

fra sin laante Hæder, som han skriftlig i Vacansen havde bundet ham til. De har ingen Udgivter i denne Post. Afgør kun med Bispen, naar De kan komme, og gjør ham det begribeligt, at De ei er i Stand til at rive Dem los fra København forend Paaske; saa maa han, som Deres nærmeste Øvrighed forse for Resten. I det Øvrige har De i alt, hvad jeg kunde være Dem til Dieneste at befale over alle mine Evner og være forsikret, at ingen kunde henvise med oprigtigere Deelstagelse i dette gode Grundlæg til Fremstigen i Lykke end jeg

Deres oprigtige Ven og ørbødige Diener
J. H. Tauber.

Roeskilde d. 16 Jan. 1788.

P. S. Den tydste Svaghed som hersker i de latinske Taler ved Fischer var en falso Mynt til Afbetaaling for den Kiernefuldhed, som fremstod i Bibliothek d. næuesten Literatur, som jeg forbindlig takker for og venter ved Postkassen at være tilbageleveret. Lev vel.

No. 3.
Guldberg.
(1788.)

Velsedle og Hvilande Hr. Magister, Høistærende Herr Rector.

Saa har da Deres Velsædshed funnet sige mig, at mit Duske for Dem er opfyldt, at De nu er i Embede, og det i mit Stift, ved den Skole, hvorfra jeg gif ud, i min kiere Godeby. Allerede havde Deres Exce. Hr. Statsm. Schack Rathlow og Hr. Geh. Lurdorff

glædet mig med en Tidende, som De Begge vidste at være
mig kier saavel for en Skole og en Bye, jeg bor elste, *)
som for en Mand, jeg nu næsten emmedes ved at see læn-
gere ubefordret. Men Brev fra Dem, Kiere og Elskede
Hr. Magister, og et Brev saa fuldt af Venstaf, og Til-

*) Guldbergs Kærlighed til den Skole, han skyldte sin
første Dannelses, sees bedst af efterfølgende Brev fra ham til
Horsens Skoles daværende Rector Tanber: „Belødte og
Højlerde, Allerhøjstærede Herr Magister! Efter Overløg med
mig selv har ieg i Guds Navn besluttet indtil videre, og ind-
til ieg finder Lejlighed og Evne at giøre for min Fædrene-
Skole noget bedre, aarlig i Sept. Maaned at sende til dens
Rector 20 Rdr., ligesom Deres Velædelhed nu her finder 20
Rdr. for dette Aar vedlagte. Min Willie og Attraa er, at
de 10 Rdr. deraf skulde gives til den bedste Discipel, som
meest i sidste Examen har distingueret sig i den øverste Lectie,
de 6 Rdr. til den, som i tredie Lectie har samme Forti-
neste, og de 4 Rdr. til den, som i nederste Lectie har havt
samme Fortrin. Jeg saae gjerne, at disse gode Disciple skil
omtrent det halve i Boger og det halve i Penge: i Be-
gerne ville jeg, at Deres Velædelhed ville skrive:

Skient af Stats-Secretaire Hægh Guldberg
d. Sept. 177

og Deres Navn.

Valget overlades Dem: min Forstielse vil det være at er-
fare, hvilke Boger (een eller flere vel indbundne) og til hvem.
Fortryd nu ei paa, at jeg umager Dem, allerhøjstærede Hr.
Magister, med denne Forretning. Jeg veed, at den glæder
Dem, ligesom det glæder mig at see en Skole blomstre, hvor-
fra jeg selv blev en Plante. Jeg haaber at finde Lejlighed
til at giøre noget meere med Tiden; og imidlertid bliver det
mit hjerlelige Ønske, at Skolen maa vope i Ære og Dyd,
og at De med alle dens Lemmer maae være lykkelige. De
veed i det ørige, med hvilken sand Hsiagtelse og Hengiven-
hed jeg har den Ære at være Deres Velædelheds

ærbodige Tiener

Fredensborg d. 19 Sept. 1779. D. Hægh Guldberg.”

troe, har end mere glædet mig. De er da nu, hvor jeg
 for det første og for nogle Aar saa gjerne seer Dem, og
 saa for min egen Skyld, at jeg kand tale med Dem om
 vores fælles Yndlinger de kære Videnskaber. Men nu min
 Fædrene-Skole hvad vil den ikke vinde ved Deres Lær-
 dom, Deres Rettskaffenhed, Deres Flid, Deres modnede
 og sindige Udsigt over Deres Ungdom og Deres Embede?
 Det glæder mig, at den kand tilbyde sin Rector saa dei-
 lig en Bopæl, maaske den smukkeste, nogen Rector heboer:
 Byen selv er deiligt: Egnen behagelig og De Deres Fa-
 milie saa nær. Mine Ønsker ere over Dem, og over det
 vigtige Arbeide, der venter efter Dem. Vor gode gamle
 Bisshop tilstaaer Dem vist at bie til Paaske, da intet er
 billigere, og alt andet maatte være Dem til største Be-
 svær: heller ikke er denne Tid nu langt borte. Nu lev
 vel, indtil vi nu snart sees, og lev siden lykkelig og for-
 nojet, og vær vis paa, at der skal være saa, der hoiere
 agter Dem, end den, som her i Sandhed kalder sig, Hvilende
 Hr. Rector, Deres tjenstslyldigste Tiener og tro Ven

D. Høegh-Guldberg.

Narhuis d. 4de Febr. 1788.

No. 4.

Hverup.

(1788.)

Endskjont jeg, saadt at sige, ikke har noget at skrive
 om i Dag, saa er deg S Skilling heller ikke saa stor en
 Herregård, at jeg derfor skulde lade være, da jeg har
 Lyft dertil, især for ikke at komme af Vanen. Farve Kald
 efter Drejer det sk Hørnemans Svoger Heiberg og Hei-

bergs Kald det sikkert igjen Heibergs tilkommende Svigersøn Westengaard, saa det alt blev i Familien. Bindesbol, som i Onsdags blev ordineret, reyste i Dag til Bringstrup, og bad mig meget at hilse Dig fra ham og undskynde, at han ej havde Tid at skrive Dig til. Hvem der efter Lemming, som da endelig nu er død, skal have det store Nicelai Kald, vides ikke endnu. Abildgaard maa ske. Du maa endelig heel udforlig skrive mig dine Tanke om den nye academiske Fundats, som jeg med andre Sager for otte Dage siden sendte Dig med ageude Post. Gamborgs, Sneedorfs, Münters etc. Unsøgninger om Professorater ere allerede i Cancelliet. Hvad Birch vil fange an, ved jeg ikke: efter Sigende venter han nu, rebus sic stantibus, ikke at kunne nære det theologiske Professorat, vil derfor heller ikke concurrere med Münter derom. Nahbek kan ingen Professorat faae, Magistergraden vil han nu ikke tage; ikke desuagtet venter han dog at blive ansat paa en Slags Maade som Lærer i de skionne Videnskaber, da han staarer sig godt hos Augustenborg. Forordningen om Stavnshbaandet var for nogle Dage siden endnu ikke leveret til Höppner. Du spørger, hvorsor vel Schack stod op fra det gronne Bord, og om det qvalmede for ham over de fremsatte Retter — da er Tingens begribelig nok, naar man seer, at den første Ret bestod i frie Bonder, den anden i frie Kornhandel og den tredie i frie Studestaldning. Det var for meget at forvoie. Cramers Plads i Kiel meener adskillige ikke bliver besat igien. Og Boesens skal allene besettes med en Vice-Formand ligesom vi har Vice-Probst og Vice-Decani, indtil den nye Himmels og nye Jords Retfærdighed kommer. Jansen

maa ellers ventelig i Gamborg have fundet en Mand efter sit eget Hierte, for i ethvert endogsaa det ubetydeligste Tilsælde spørger han Procantzler tilraads. Fru Schlegel, som jeg har Dig kærligst at hilse fra, har faaet Brev fra sin Son fra London. Der traf han, foruden andre Danske, ogsaa den ille Doctor Møller, gift med et meget artigt engelsk Fruentimmer, item Thorkelin, som nylig der paa engelsk har udgivet en Bog om Negerhandelen,* en om de Danskes forudsættelse i Northumbersland og en vil han udgive om Island. Heraf skulde man næsten slutte, at han vil blive i London ligesom Schou i Rom. Claudite iam rivos — det er udlagt, Lev vel for i Dag. Min Kone sender Dig mange Hilsener.

Kiebh. d. 28 Juni 1788.

R. Nyerup.

No. 5.
Jens Worm.
(1788.)

Allerelsteligste kære Soster-Son!

Med allerstørste Takligelse erkender jeg Din vedvarende Kærlighed, ufortroden at meddele mig det Dig bekendte saavel politiske som Litterariske nyt. Jeg maae dog engang opvogne og bevidne min Erfiendtlighed derfor. Det som meest frapperer mig i Henseende til det Politiske er, om Keiserinden vilde ved vore Trupper lade intage Bahus Lehn og forbeholde sig samme, det vare vi vel ikke tjente med, vil hun overlade det til os for anvendte Bekostninger, det var en anden Sag. Af

*) Essay on the Slave-trade. London 1788.

det Litterariske Nyt beundrer jeg meget Chrr. Suhms fattede Beslutning: Han er nu en Mand paa 60 Aar, jeg frygter, at han ved dette Skridt vil tage meget af sin Agtelse, og Publicum meget af de af ham fremdeles forventede Fordeele. Rømerne havde forдум deres Ludos Apollinares, Apollo Havniensis aabner og sin Circum, og det var mig start af dit Brev at blive underrettet om, hvorledes der er kæmpet. — Jeg skulde vel meddele Dig til Vederlag noget af vores nyt: Men det meeste er vel allerede bekjendt. I Mandags kom 2 Hælboer her til Byen, og oppagte en blind Allarm med den Tidende, at de havde set nogle ubekjendte i en Vaad, som de troede vare Svenske Speidere, og at samme havde ved Lod forsøgt Grundene i alle Bugter deromkring. Man ansæd denne Beretning i disse kritiske Tider ikke at burde foragtes, hvorfor og strax blev gjort Anstalt, at en siden Jagt blev udrustet med 3 Canoner, og i stedet for Kugler med nogle Poser smaae Steene og bemandede med 8 Musqueterere og en Lieutenant og 4 Matroser; men efterat de $1\frac{1}{2}$ Dag havde recognosceret Alle Kysterne i Bigen, ved Mols, Helgenes, Samsøe, Tun, Nørsminde etc. kom de tilbage igien uden at have fundet eller opdaget noget om disse formrente Speidere. Paa Mandag Marcherer det her inquarterede Cavallerie-Regiment fra Horsens til Hals ved Alssborg, man mener det derfra skal transporteres til Norge.

I Gaar reiste vores Bisshop til Randers, for i Dag at indsætte den nye Rector. Jeg longes nu inderlig efter at have den Glæde at omfaune Din Elskeligste, som jeg ingenlunde twiler paa, jo svarer til den Beskrivelse, Du

har givet mig om Hende, og dersor vil blive mig meget Elskværdig. Men i Dag nyder jeg vist ikke den Fornøjelse, thi vel er Vinden god fra Gallundborg, men alle Smakkerne ligge her, og kan ikke komme over formedeslt en stærk blæsende Mod vind. Vive! Vale! et ama T. T.

Narh. d. 19 Sept. 1788.

J. Worm.

No. 6.

Møernup.

(1789.)

Du seer af mit Datum, confereret med Din Almanak, at det ikke i Dag er Posidag, men da jeg just i Dag holder mig inde formedeslt en Smule Forkoelses-Gigt, den man i saadan Frost og Kulde, der ventelig overgaaer 9, og 40, let kan faae paa Halsen, og nu nylig fik Dit Brev, vil jeg ikke opsette at nedskrive Dig mine Tanker.

Først maa jeg takke Dig for Din Skriveses Udforslighed og Omstændelighed, hvorfaf jeg ogsaa har taget Anledning til at begynde mit Brev in folio. Hvorlænge dit Brev har maattet ligge paa Sprege, kan jeg ikke vide, da det ikke er dateret. At det maa falde Dig lettere at udarbeide et Collegium over Horatii Ars poët; end Dine Skole-Regnskaber, indseer jeg, eg troer jeg ganske vist, at Horatii Lærdomme kan giøres og angives interessante nok, saa sligt et Collegium ikke let kan blive oleum et operam perdere.

Læseselskabet gratulerer jeg til, fun er det mig forunderligt, om Guldberg ikke ogsaa er Participant. Ved den valgte Lecture har jeg fun dette at erindre, at Politisches

Journal, hvad man end kan sige imod den, ikke burde savnes. Hvorledes en Eerer, som forsemmer sit Embede, sætter sin Fornoielse og Ære i at omgaes de Store, spille hoie Spil, etc. kan begaae sig under saa ordentlig og paaseende en Superattendens, som Bloch er, indseer jeg ikke. Jeg folger Din Skrivelse Punct for Punct, kommer jeg altsaa nu til Conferencen. Til Din Meening om Heibergs Tale gaaer jeg over med begge Fodder. Oversætteren af Kongens af Preussens Digt om Krigskonsten er Pram. Veie, hvis Karakteristik over Hwiid har funden almindelig Biefald, kun ikke Todes, er nu blevet Conrector i Gutin, hvor hans Søgeg Voss er Rector, som i denne Vinter udgiver sin Oversættelse af Georgica. At Manden med Hesteforstand skal betyde Eichstedt er en afgjort Sag, hvad Deel han egentlig havde i Bruuns Omvendelse det verdt jeg rigtignok ikke. — Den poetiske Subscriptionsplan, som Du med rette taler saa foragtelig om, er jo ikke af Rahbek, den er jo af Staffeldt, eller lig en ubetydelig Fyhr! Tode har derfor ogsaa roest den i sit Blad, Kritik og Antikritik kaldet.

Nu til Din Afhandling. Begyndelsen er ganske hyperlig, og alt det, Du anfører om status naturalis, som aldrig var til, om at Stater bleve stiftede og Selstaber oprettede taliter qualiter førend Grotius og Puffendorf og Schytte viiste, hvorledes man burde have indrettet dem, og for Rousseau beviste, at det var bedre, det aldrig var skeet, alt dette er ganske umøgteligt. Kun folger deraf ikke, at de Skribenter gior noget unyttigt, der vise, hvad Stik Tingene egentlig efter funde Principia burte have; thi saa kan Lovgiverne, som bestandig skifte og bøde paa

de engang oprettede Stater, jo af Systemskriverne lære, hvad Maal de have at sigte til. Dine 2 Premisser, at Lovgiveren ikke kan tillade den ene at skade den anden; og at man kan skade ved intellectuelle saavel som physiske Kræfter, kan vel ingen have noget imod, men dog falder mig adskilligt ind i Anledning af Conclusionerne, som Du saa raff og med saa megen Vestalenhed trækker derud af.

1) Uden Skrivesfrihed, in specie uden Frihed at skrive mod Statens Religion, og Folkets almindelig antagne religiøse og moralske Ideer, altsaa uden Frihed at skrive og publicere det, som betog mange Overbevisning, Tilfredshed og Ejelerøe — vare vi endnu Papister. Og uden samme Frihed maatte vi endnu føde vores Sctole med Brochmans Systema Theologiae, fordomme Hednigherne til det nederste Hølvede, troe Luthers og Reformatorernes Infallibilitet og undvære Jerusalem, Eberhard, Lessing, algem. deutsche Bibliothek etc., etc., etc.

2) Uden Skrivesfrihed — in specie uden Frihed at skrive imod kongelige Forordninger, Indretninger, Foranstaltninger, vilde de engang subsisterende og etablerede Forordninger vedvare i Omstændigheder, hvor de mere ssadde end gavnede. Norge vilde ikke have sin Kornhandel frie, og Ussing kunde ikke skrive sin Kirkeforsatning.

3) Med ligesaa stærke Grunde, som Du er i stand til at bevise, at Regieringen bør forbyde Prost paa Borsen at falsholde Wielands Comische Erzählungen, Fontaines Contes og Bruuns Frietimer eller Rimerierne, med ligeaas gode Grunde skal jeg godtgiøre, at Regierungen bør lukke Comedyhunset og forbyde Brændevins-Sælgen.

Scholion a) *Abusus non tollit usum.*

Schol. b) Der er to Slags Forargelse — en giv
ven og en taget.

4) Hvad det angaaer Du skriver om Pasquillantere, som berøve mig min borgerlige Gre, min Reputation, da er det noget, som ikke hører med til det Begreb, jeg gjør mig om Skrivesfrihed. Da enten jeg figer med Munden eller med Pennen eller Pressen, at en Thy er en Thy, saa bliver jeg stævnet.

Hvad Persiflage og Satire angaaer, som jeg ikke iuridice kan belange Skribenten for, da er det minus malum, som i Henseende til den overveyende Nutte, en uindstrækket Skrivesfrihed fører med sig, maa taales. Klinten og Hveden maa grov tilhaabe. Den gamle Eugelone, Madam Censura, er et skrobeligt quindeligt Nedskab, der ofte gaaer i Barndom, og isteden for allene at luge Klinten af, rykker hun Hveden op med.

Jeg venter, Du svarer mig noget paa disse Indvendinger, og at Du tillige snart sender mig Dine Hiertens Tanker om Symbola, og om Bibelens eregetiske Bished, et Par Capitler, hveri jeg er saa godt som ganske fremmed.

Baggesens Niels Klim er nu snart færdig fra Pressen. Eftersom jeg hører, at Guldborg har taget 3 à 4 Exemplarer af Birchs ny Testament, saa slutter jeg, han forerer Dig det ene. Baggesen har udaf Oberon componeret en original dansk Opera kaldet Holger Danske, hvortil Kunzen har sat Musik, og som om en Maaneds Tid vil blive opført. Det sidste Stykke af Kjobenh. Skilderie er en Beskrivelse over Pesthuuslemerne. Madame

Lyhne er nu endelig død, hvorved Knud Lyhne Rahbek arver 12,000 Rikdlr. Banqven i Altona skal staae paa svage Fodder, og Berelcoursen voere styg, Zoëga saae, det nu var den beste Tid at trække sig ud af Forlegenheden, han lagde sig derfor til at doe. Eggers, som begribeligt, søger hans Plads. Den Twistighed mellem Eggers og det øvrige Juridiske Fauletet, som opkom i Anledning af Svigers Examen, blev bielagt efter Augustenborgs Forlangende, sem favoriserede Eggers. Og nu gaaer Rygtet, at heele Examensmaaden skal forandres og ikke Professores examinere, men som i Tydskland nogle Embedsmænd eller som Consistorium i Schlesvig. Saameget er vist, at adskillige have meldt sig til examina, sem have faaet Svar, at Examen var utsat.

Hee i Aarhuus er da himlet og Feddersen i Altona er paa Beye. Treschow i Helsingør er bleven Rector i Christiania. Hermed Farvel! min Elisabeth beder hilse Din og ønsker et glædeligt Nytaar.

Aabhavn 4 Jan. 1789.

R. Nyerup.

No. 7.

Nyerup.

(1789.)

Man lassé immerhin ja alles drucken! aber man nöthige den Verleger sich zu nennen; und dann kan der beleidigte Theil eine Injurienklage gegen diesen erhaben", saaledes ender Brandes en interessant Afhandling i Berl. Monatschrift, hvori han viser Urimeligheden i den trivielle Fordring, at en Historiekritiker maa være upartisk, og saa-

ledes (si parvis licet componere magna) endte jeg ogsaa mit Forsvar for Skrivesfriheden. Dersom du ikke snart sender mig din Gjendrivelse af bemeldte mit Brev, kan Du heller bie eller tove lidt endnu og saa lade det trykke i det ny i Aarhuus will Gott oprettende Bogtrykkeri; thi 1mo) er det underligt, hvorfor Aarhuus Stift mere skal være Stedbarn end de 4 andre jydske Stifter i Riget, som alle samlig have deres Officiner (Skalholt og Holm iberegnede). Ikke at tale om, at i Aarhuus i det 15de Aarhundrede bleve trykte Beger, saa gior den i det 17de en ikke siden Figur i den danske Verden ved een eneste Hans Hansen Skonning, hvormeget mere vilde nu en Bogtrykker der kunde faae tilstrækkelig Arbeide, da der samles saa mange ypperlige Lærde — Tanson bliver Bispe i Aarhuus,

nu lader jeg Resten være reent Papir, at din Indbildningskraft kan faae frie Raaderum til at austille Betragtinger.

Kiobh. d. 17 Jan. 89.

Ny erup.

No. 8.

Gamborg.

(1789.)

Min Edle høistagtede Ven!

De forunderer Dem maaskee over at see Brev fra mig. Aarsagen er, her gaae saa mange stridige Rygter i Hensigt til Hr. Ven, at jeg ikke veed, hvad jeg skal troe og det interesserede mig dog overmaade meget at vide, hvad som er sant. Saal gar i Cancelliet taler man om Nekto-

raret i Horsens som halv vafant, og at Mag. B. skal være Professor theologiae her ved Universitetet: Man siger: det er ham allerede tilbuddet med 700 Rdr. Ven, eg af de store Tanker, vor Elskværdige Patron, den virksomme lærde og ødle Prinds af Augustenb. har ytret om Mag. B., skulde jeg troe, dette Rygte ey er saa ugrundet.

Da jeg nu har i Sinde at sege Rektoratet i Horsens, hvis samme skulde blive ledigt, saa giver jeg mig den Frihed at forespørge, hvorvidt ovenmældte Rygte er sant? eg om min ødle Ven vil tage imod et Professorat her ved Universitetet med 700 Rdr. fast Gage, hvis samme bliver Dem tilbuddet? (om det ey allerede skulle være skeet?) Herpaa ønskede jeg mig med første eller anden Post et bestemt Svar. Hvorfor jeg søger at komme til Horsens? Kr. Ven veed selv, at der ere mange Fortrædeligheder forbundne med en Praepositi Embede; og jeg har alligevel ikke halv saa mange Indkomster som sal. Hvæd. Jeg faaer: 1) ingen Introduction af dem, som faae Communitetet og Regenzen, der aarlig maatte indbringe circa 250 Rdr. (NB. det forgangne Aar havde derfor indbragt meget over 300 Rdr.), 2) og er 100 gaaet fra, som Hv. havde som Vicarius Episcopi, 3) Da nu saa faa formedelst den nye Forordning tage examen theol. har jeg som Notarius i afgigte Aar ikkin havt 46 Rdr., da Hv. derimod kunde regne Notariatet paa omrent 150 Rdr.

Bal har jeg deristæden faaet 300 Rdr. som Professor Philosophiae extraord. og Forelesningerne kan vel desuden indbringe 150 Rdr. formedelst den smukke examen philosophicum, men jeg har og derved faaet dobbelt saa

meget Arbeide som min Formand og det falder mig saa meget tungere, som jeg ikke har bestemt mig til at blive Academicus, meget mindre onsket det. Min Hu og Ultraa har immer staet til det rolige Land, og jeg sukker med Horaz: o Rus, quando te aspicio, quando licebit etc.

Under de mangfoldige adspredende Forretninger, som jeg her plages med, kan jeg næsten aldrig faae nogen Tid tilovers til at reflektere over det underlige Dyr — Mennesket —. Men min Ven i H. har en storre Salve, flere baade Siels og Legems Kræfter end jeg, og tidlig bestemt sig til det Academicke. Som De hertil og stift megen Nutte. Som jeg hører, søger Prof. Tauber at blive Prof. theor. her ved Universitetet: Men da han forlanger saa meget Tillæg af Rektoratet i Noeskilde, der dog efter hans eget Sigende ey er nær saa stort, som hele Verden tilforn troede, kan hans Ansogning naturligvis ey bevilges. Og med al den Agt, jeg skylder ham, maae jeg sub rosa sige: Jeg troer ey han nogensinde bliver fornøjet, hvor han end i Verden monne vandre.

Kr. Ven veed vel, at Mag. Gisr er blevet Rektor i Christianssand. Tiden tillader mig intet mere denne Gang end at forsikre Dem om min sande Højagtelse og udbede mig Dere's bestandige Venskab.

Vale et fave

Tuo toti

A n d r. G a m b o r g.

Regenzen 1789, d. 10 Oktober.

No. 9.
Guldberg.
 (1790.)

Hoilærde Allerhoilærde Hr. Rector.

Jeg skylder Dem, Kiereste Hr. Rector, dobbelt Tak for den Bog,*) De sendte mig: Deres Venskab har villet tilskrive mig den, og jeg føler det baade som et kiert Pandt fra Dem og som en sand Gre for mig; men Bogen er og et kiert Stykke fra to cerede Venner, der deele sig ligeligen deri, fra min salige Lurdorph, jeg lige cerede og elskede, og fra Dem, hvis Hierte og hvis Lerdom eier min Kierlighed og min Hoitgelse. Han er nu ikke meere vores: jeg taler da ei om hans Valg enten af Biblen eller Plato; men jeg har ved at løse alt heftet mig allene til min Bens Anmærkninger og til Deres Fortale. Hvad denne sidste angaaer, da har De sagt alt hvad skulle si- ges; intet over heller under; men netop det rette; og det har De sagt i en saa smuk Stiil og her passende, at De har saa, Kiere Hr. Rector, der kan agtes for Deres Si- demænd. Samme rene Valg og sunde Stiil hersker i De- res for vor Salige Lurdorphs saa velsigrende Anmærk-

*) Luxdorphiana e Platone sumtibus P. F. Suhmii edidit O. Wormius. Specimen Inum. Havniae 1790. 4.

Jøf. Nyt theologisk Bibliothek 19de Bd. det 4de, 5te og 6te Brev til Nyerup. I dette sidste Brev omtaler Worm, at han sender Nyerup Guldbergs (ovenfor afdrukke) Brev til Giennemlæsning, „dog med Vilkaar“, siger han, „at ingen anden seer det, jeg kan ikke uden Undseelse og Mistanke af Vanitet, vise det til nogen uden til Nyerup, som kiender mig og veed, hvor langt al Prætension er borte fra mig.“

ninger: ved Deres Smag er hans retsfærdiggiort. Rigtigheden af Deres Tanker staar her lige ved den vel anbragte Lærdom. Saa er min Dom, og jeg troer den sand: dersor vel og at blive alle Upartiske. Det har fornøjet mig, at De og oversetter $\omega\psi\phi\sigma\tau\upsilon\eta$ ved Sindighed; incerktigt, at Wieland (dette skylder jeg Dem) og saa tilstaar, at de Thyske ei kand oversette det.

At jeg et Par Steder, hvor det gielder exegesin, ei er enig med Dem, det veed De forud, men det veed jeg og, at hvo der end feiler af os, gior det mod sin Willie, min Ven synes for mig at folge for meget de Nyeres Overtalelse; og jeg for Dem at føle for lidet disses Grundsetninger; jeg har læst dem taalmodigen, holdt min Siel aaben for deres Indtryk, og veiet deres Grunde; men stedse ved Enden forekomme de mig, at haveinden til samme Svaghed som de Aeldre og en god Deel af disses Forsægttere; begge skue kuu fra een Side. Jeg søger da at stille mig i Midten, og ved at betragte dem begge, indbilder mig at assondre fra begge det Overdrevne, og da at beholde det Gode og det Sande. O! havde vi dette og vidste dette og da roligent nod dette! Dog at ville saa, og ville stedse, er alerede got og sandt. Den gode Lindhardt, saa anbefalet af Dem, har jeg lovet 20 Adr., naar han til sin philosophiske Reise melder sig hos mig.

Jeg er med den fuldeste Hviagtelse Deres Velædels-heds tienfostlydigste Tiener og tro Ven.

O. Høegh-Guldberg.

Narhuis d. 13 April 1790.

No. 10.

Jens Worm.

(1790.)

Dilectissime!

Seg er Dig et Svar skyldig paa Dit i meere end een Hensende behagelige sidste Brev. Det var mig licert, at mine Anmærkninger fandt Dit Bifald. De bifaldt mig ikke selv alle, men her skulde giættes noget, og det gaaer her som i Julelege: den der giætter best, vør Prisen. Hvad prohibessit er angaaende da er det mig og licert, at vi i Hovedsagen ere enige, saa at en Bremerfeld vilde vel sige: De have begge Ret. Du betragter det Sensu philosoph: jeg quoad formam gramaticam. Og dersom man noie vilde philosophere gif vel tempus Praesens aldeles bort, da det ikke kan anses for andet end et punctum mathematicum imellem Praeteritum og Futurum. Alle Dine Observationer staar mig meget vel an, især den de Praefamino — de Strue — de Imperativo af Impersonal., som viiser, at han ikke er den første, som har observeret det, og at hans liceto ikke er det eeneste Exempel. Dersom veprinum var godt Latin, var det og en ypperlig Læsemaade. Nu erindrer jeg just ikke fleere; thi hele Paketten blev affsendt med sidste Fredags Smakke efter adressen. — Det gaaer noget langsomt til med mit Helsbrede Forbedring: Maven er ikke i Rigtlighed endnu, Appetiten mangler og Krefterne er svage. — Vale cum Tua et Tuo.

Marhus d. 20 Juli 1790.

J. Worm.

No. 11.
Münster.*)
(1790.)

Hoisterede Ven!

Det theologiske Fakultet har modtaget Deres Brev fra 23de August,**) i hvilket De undskylder sig for at modtage den Dem af samme tilbudte Doctor-Beerdighed i Theologien. Det gior os alle oprigtigen ondt, at Deres Embedsforretninger forbyde Dem i den virkelig forte Tid at udarbeide en Dissertation. Men vi troe alligevel at have funden en Udvej, paa hvilken vi kunne efterkomme de i den kongelige Fundation fastsatte Artikler

*) See Nyt th. Bibl. 19 B. Pag. 151—52 det 7de Brev til Nyerup, hvor Datum bør være 31te Aug. og ikke 3de Aug. 1790.

**) Det led saaledes: „Ampliss. et Venerab.

Theologorum Hafniensium
Collegio S.

Iis quidem, quas Ampliss. Theologorum Ordo ad me dedit litteris, nihil potuit mihi accidere gratius, nihil exoptatius, nihil ad honorem majus, nihil ad voluptatem jucundius. Evidem doctis, prudentibus gravibusque Viris placuisse haud ultimam laudem semper existimavi. Qua de causa honorifico illo praejudicio, quod de meo qualicunque ingenio et, si qua est, doctrina Amplissimi Viri fecistis, dum me ad ambiendos obtinendosque, quos summos V. Theol. Ordo impertitur Honores, humanissime et benevole invitatum voluistis, eō profecto magna me laude maetum puto, atque ad omne reverentiae, obsequii, pietatis officium obstrictum obligatumque, quo hunc favorem et propensum in me studium demerere aliqua ratione possim. Verum enim vero quo minus invitationi respondere et decretis honoribus frui possim, facit angu-

og tillige opfyldte vores varme Ønske ved denne forestaaende Høitidelighed at give Dem et Bevis paa vores sande og uskromtede Høiagtelse. Det er nemlig det Tilbud, Fa-kultetet har paalagt mig at giøre Dem: „Om De vil komme til København og disputere over selvvalgte theologiske Theses, og derpaa, naar De faaer bedre Leilighed, udarbeide en ordentlig Dissertation pro gradu. Da det er saa udtrykkeligen befalet, at alle, der ville blive doctores, skulle disputere, hvilken Befaling endnu uheldig er blevet gientaget i en Cancellskrivelse, saa see vi intet andet Middel. Det vil derimod ikke blive vanskeligt at udvirke en Dispensation for den vidtloftige Dissertation,

stia temporis et incumbens quotidie scholastici muneris labor, qui meditando scribendoque vacare non sinit. Sed enim tumultuaria opera libellum compilando consicere, aut nugatoriae festinationis fructum erudum illum et acerbum Doctis et elegantibus Censoribus offerre vetat Tantorum Nominum reverentia, vetat imbecillitas frontis et insita nobis verecundia nonnihil fortassis intempestiva. Neque vero habeo in schedis repositam provisae ad scribendum materiae copiam, unde cito promam, quod satis dignum esset largitate muneris Vestri in hac praesertim librorum et doctae supelletilis penuria. Quapropter destitutus temporis otioque opportunitate et in has Sollemniorum Academicorum angustias adductus, fati invidiam Brabeutarum Amplissimorum studio et benevolentia consolari debo et Tantorum Virorum, Honori meo, tam cupide velificantum, gravissimo judicio contentus, de eo sine Bireto et titulo, tacitus apud animum lactari. Ego certe, cum Cicerone, meum facio illud Hectoris apud Naevium: „lactus sum laudari me a Vobis Patribus, a laudatis Viris.“ Nam vel honore litterarum Vestrarum, vel testimonio judicij nihil est, quod me non assecentum putem.“

og Tilladelse til at creere Dem til Doctor, naar De har disputeret og siden vil det blive let for Dem at finde Tid til i Magelighed at skrive Deres Afhandling. Samme Tilbud har Fakultetet giort Hr. Prof. Adler og Hr. Prof. Tauber, den Forste har antaget det; Hr. Tauber har endnu ikke svaret, og vi vente, at han vil giore det samme. Promotionerne skulle alle skee paa En Dag, som vil voere en otte Dage efter Indtoget. Ifald De altsaa ville antage dette vort Tilbud, maatte De møde i Kjøbenhavn, for den 14de Sept., som er berammet til Indtoget. En fort Prolusio vilde vel voere nødvendig til at ledsage Theses med. Men den kan voere ganske fort. Adlers bliver ikke over halvandet Aar. Fakultetet ønsker oprigtigen, at De vilde antage dette Tilbud og jeg er vidst ikke den, som ønsker mindst, at have Dem til Collega i denne akademiske Værdighed. De undskylde at jeg skriver Dem til uden Formaliteter; thi endskiondt dette Brev er kun et Privatbrev, saa er det dog ifolge mine Colleger's Forlangende jeg tilskriver Dem samme. Jeg er med største Højagtelse

Deres hengivneste Ven og Tieuer

Kbhavn d. 31 Aug. 1790.

F. Münter.

No. 12.

**D. Lund,*)
(1790.)**

Hoisterede, meget fornemme gode Ven!

— — Endvidere har jeg den Øre at melde: at jeg rigtig tilstaarer hoisterede Ven forhen har spaet Buona-

*) Kjøbmand i Kbhavn, var en af Worms Ungdomsvänner og omtales ofte i Brevene til Myerup, jfr. Nyt th. Bib. 19 B. Pag. 50.

partes og den store fr. Nations Ydmygelse; men jeg har derhos ogsaa den Gre og Tornsielse at tilstaae; at denne Spaadem forekommer mig lidt for prophetisk, det er: urimelig, til, at den i vor Tid skulle gaae i Opfyldelse. Taabet af Buonaparte og hans Armee, tilligemed Glaaden, vil ikke kunne hælpe enten Spaamænd eller Engelsmænd. Frankrig har, ifølge sin Beliggenhed og Producter, Kilder, som aldrig udtores; og de Magter, som nu pønser paa dette Lands Undergang, staae, saavidt menneskelige Øjne kan see, og Forstand skionne, nær Fordærvelsens Afgrund, hvis Svælg allerede er i Færd med at opsluge Engeland. Buonapartes sande heltemæssige Foretagende, vil saafremt den nogenlunde lykkes, seent eller tidlig, blive en Pind til den engelske Handels Liigfiste — og saa god Mat! Denne Generals Laurber visner ikke, saafremt det ellers er mulig, at dette Sindbilledet paa Midkærhed for Hædrelandet nogensinde har været usorviselig. Han døe eller leve; han fortiner altid: vivat Buonaparte med 2 Aleme! Deres Helt har kun een. Enhver brav Karl, der tiner sit Hædreland som en Mand, ber øres, og jeg ører den engelske Tapperhed til Soes, ligesaameget som den franske til Lands.

— — — Gud skee Lov for vort lille roelige og freadelige Danmark! Vi ejer det, som næsten hele Europa søker efter, neml.: Frihed og Fred. Gid vi aldrig miste disse Klenodier! og gid jeg aldrig miste Dem, min Worm! min Ven! min Dyrebare!

Abh. 2 Octob. 1790.

O. Lund.

No. 13.
Guldberg.
(1792.)

Hollærdé Hr. Rector, Höistærede Ven!

De har tilladt mig at sende Dem min Oversettelse af det N. T. Her folger nu den første Deel, som indeholder de fire Evang. og Ap. G.

Min Ven veed, hvad jeg veed, at intet Arbeide er vanskligere, og derfor, om det skulde beklaendtgiøres, mig frygteligere. Jeg forsikrer Dem, at Deres Eftersyn bliver mig en Bestemmelse. Men, Höistærede her kand nu være a) Urigtigheder, som kand være slupne mig forbi: af disse slippe nu ingen for Dem. Vær saa god at anstegne mig dem fort. b) mindre begvemme Udtryk, som kunde falde Dem ind at omverle med bedre: behag at sette mig disse. Ogsaa ville De med en lerd Vens grundede Grimodighed sige mig reent ud, om den Tone, der hersker her overalt og den Grundsetning, hvorfra den er, fortiner Bisald, thi skont den er Sielen her, og derfor uforanderlig, ønsker jeg dog at vide Deres hos mig saa gielbende Dom, for at afgjøre med mig selv det store Spørgsmaal: skal jeg lade trykke eller ei. I min Alder maae jeg ei, uden jeg veed, at det er nødvendigt. Endelig vil jeg indenrigt bede Dem, at anmoeke, hvor De holder for, at en Anmerkning bør være. Efter min Formeening skal den ei være, uden hvor jeg afviger fra de allerflestes Commentatores. Disse Steder vil vist falde en Mand af min Vens Indsigter langt bedre i Minene end mig selv, der er saa vant til mig selv, at jeg let kand overse Steder, fordi jeg

leitige saa har forstaet dem. Et NB. er mig derfor fra Dem en sand Vækker. Vi i øvrigt veed min Høistærede saare vel, at jeg har Grundsetninger aldeles forskellige fra de nyere, og hvorfra jeg troer mig besvoet aldrig at vige. Hvor disse bestemme min Oversettelse, der bliver den som den er. Ikke allevegne, hvor de finde Hebraismen finder jeg dem: deri er deres Driftighed mig ofte uudstaaelig; fordi jeg har fundet den ofte saare ugrundet. Men det være nu formulae Ebraizantes eller Graecismar, naar det kun ikke ere termini sacri eller formulae sacrae, saa har jeg villet give dem vel i vort Moders Maal, ligesom jeg har som Oversetter troet min Pligt at være, bogstaveligen at oversette term: *sacros et formulas sacras.* At jam sat sapienti. Lad nu Deres Venstskab for mig overtale Dem til at give af Deres saa ledige Timer nogle Djebliske til dette mit Arbeide, at jeg kand, naar jeg om en Maaned kommer til Horsens, høre Deres Dom dog over en Deel deraf. Eichhorns Apocalypsis følger herved.

Nu er jeg med den største Hæagtelse

Min Höilærde Hr. Magisters
tjenstskyldigste Liener og sande Ven
O. Høegh-Guldberg.

Marh. d. 19 Apr. 1792.

No. 14.

Guldberg.

(1792.)

Velædte Höilærde Hr. Magister, Elskelige Ven,
Den stakkels N. N. er nu, fordi Deres Velædelhed en-

skede det, antaget i min Dieneste til Mittelsdag og jeg haaber, at jeg skal blive fornaltet, maatte kun han ikke for sig forringes derved; thi Frygt derfor var eeneste Marsag til min Vægring, og Frygt for igien at beroeve denne Familie en Understøttelse, havde paa den anden Side holdt mig fra at vende mig andensteds hen. Nu kom min Ven, og gav Udslaget, og ret fornaltet derover blev jeg.

Saare kert er det mig, at Brevene til Timotheum og Titum ere læste med Lyst, og at min Elstelige Hr. Magister kand sende mig Oversettelsen med Deres mig saa dyrebare Anmerkninger tilbage med det første. Den Algende Post, som paa Tirsdag i tilkommende Uge kommer til Horsens for at gaae hertil, er sikker Befordring, naar den vel er indpakket. Dog Fjorten Dage længere gior ei noget til Sagen. Monstre kun, Kære Ven, dette Arbeide, revs kun denne min Kieledegge; dan mig dette elste Barn det bedste, De kand og veed, inderligere behagelig kand De ei, gode Mand og Christen, virke paa mig.

Vi komme til Rette om alt, undtagen om de bibeliske Troper og Metaphorer. Der er og bliver en Twivl og Frygt hos mig: som nu περιπατεῖ κατα σάρκα en til-syne af de letteste tor jeg dog ei oversette: at folge sine Lyster, da σάρξ ogsaa indbefatter Meeninger, Indbildninger, falske Religions Tanker etc., hvilket endeg φρονησ της σάρκος strax viser min Ven, som saavel kiender vim tou: φρονησ; og Modscættelsen af πνευμα byder det samme. Saaledes hindres man hver Dieblif. Men min Ven har ikke gjort een Anmerkning, som jo vil og skal blive prævet, fordi De kand vist ikke gjøre een, der er jo rigtig.

Endnu een Ven. Til allersidst for min Skyld lad

Deres Tanker løbe over Bøgernes Orden, som jeg har dem i denne anden Deel, for at slyonne, om ikke denne Orden, der for de fleste er bevisstlig rigtig, har i Henseende til vor uskateerlige Religions dogmata tam thetica quam moralia og i Henseende til den hele Udvikling saavel af Lærdemmene som Kirkens Dannelse og Skiebne noget merkeligt. Jeg vilde handle derom i Fortalen; men gør det vist ikke, med mindre Deres Følelse er omtrent som min. Paa Dem lader jeg, og ellers reent ud paa ingen. Deres Indsigts, Deres Hierte, Deres sande og ørlige Venstebab har sin fulde Værd hos mig, en overveiende Værd. Nu lev vel min Ven; else mig, jeg elsker Dem og ører Dem, og saa skal jeg giøre saalænge Gud lader leve

Deres Velædelheds oprigtige Ven og tro Eriener
D. Høegh-Guldberg.

Narhuis d. 3 Juli 1792.

No. 25.
Guldberg.
(1792.)

Hvilende Hr. Magister, Elskelige Ven.

Hvert et Ord fra Dem er mig liert, fordi det er fra en Ven og fordi det er vigtigt og saa rigt paa Kundskab og Retskaffenhed. Hertil kommer, at hvad vi nu afhandle med hinanden, angaaer det Nye Testamente; det Nye Testamente nu og for vores Landsmænd. Mit Arbeide for at levere det i deres Hænder saa rigtigt, som det bliver mig muligt, har De, Kiereste Ven, hulpet og glædet sig ved at hælpe. Endeg Deres Anmærkninger til

Brevene have intet, aldeles intet, som jo veier for mit, og meget, som vil blive mit, naar jeg nu erholder fra Dem min Oversettelse, som jeg vel i Morgen faaer med den agende Post; thi dette skriver jeg d. 10 om Aftenen for at vinde Tiden. Kun Et, min Ven, ere vi stridige om: og hvor gjerne gik jeg over til Deres Meening, om jeg kunde! Hierlighed til Dem og Agtelse for Dem er vist i den eene Vægtkaal; og derhos er alt det, som har Dem overtalt, den fuldere Forstaaelighed for meenig Mand. Men paa den anden Side ere nogle Grunde, som endnu ere mig saa vægtige, at de gandske nedtrykke Vægtkaalen.

Min Ven veed den Underskiel, jeg gior paa formulas communes et N. T. proprias: de første har jeg villet allevegne oversette med ligeveiende ægte Danske: de sidste være sig termini technici heller formulae techniqueae har jeg ordret beholdt. Jeg har troet, at naar de første var rigtig givne i vort Sprøg; og den hele Trop Partiller ogsaa havde faaet det Danske Præg og i det Øvrige den hele Construction af ægte Dansk Udseende: skulle alt dette blive samlet et kraftigt Middel til at lette Adgangen for en agtsom Læser til Indsigt efterhaanden i de Ords og Talemaaders saude Forstand, som laae i det Dunkle og længere horte. For det N. Testamentes Oversettelse som Oversettelse har jeg troet ingen andre Regler at gielde end for hvilken Græsk eller Latin Skribent vi ville oversette, Allevegne ville mode termini et formulae techniqueae, som maatte beholdes. Lexica realia cuiuscunq; generis et nominis ere derfor blevne til, og alle de Commentarier, som vi have og faae. Min Ven veed, at det N. T. har og sine Ord-Bøger: et opperligt Middel, naar de ere rigtige. See denne min første Grund. Nu videre. Naar

man oversetter en gammel Skribent, har jeg anset det for Pligt at lade ham beholde et fuldt Anstreng af sin Tidsalder og af sig selv. For en duelig Mand er det saare let at modernisere ham og gøre ham til sig selv. Men nu dette Eget, som han skal beholde, bliver foruden hans Tanke-Sammenbindelse ogsaa hans Terminologie: borttager jeg denne, berover jeg ham det, som gør ham til den, han er for en ikke lidens Deel.

Men at komme nærmere til det Nye Testamente selv, saa ville min Ven agte paa, at just disse termini, formulae, tropi ere ikke allene Bogen føregne, men endnu saaledes folte af den store Mængde Christine, meer og mindre oplyste; disse have forbundet dermed Begreber, meer og mindre rigtige og fuldstændige. Disse for den aller-største Deel ville ansee det som et sacrilegium at foran-dre disse Talemaader, Ord, Billeder etc. Dette er det sande, vær verdige Publicum, hvori ere mange meget gode Christne. Deres Dom, endog blot deres Følelse er mig af en hoi Værd; den er det vist og for Dem.

Og endelig, gode og ødle Mand, er ver for mig i disse Termini og Formulae technicae paa mange Steder noget saa prægnans, saa rigt, saa fyldigt, at jeg tor in-tet Ord-Tuus vove. Jeg føler alt det Grundige, som De siger, men synes dog, naar jeg i een Følelse samler Alau-den af det Hele, at jeg ver flygte tilbage. Saa gaaer det mig med det ταρξ, som er blevet vor Exempel i Rom. 8, 1. Det settes der og flere Steder imod πνευμα. Jeg troer mig overbevist om, at πνευμα i os er den Tanke-maade og det Sindelav og den Handlemaade, som er dannet af Jesu egen Lære og Forklaring over Guds Hensigt

med Mose Lov, over Guds Billie til os under Christo, over hans Forretning i Verden etc. Denne Terminus er uden al Twivl laant af Joh. 3, 5. 6 og Forklaringen staar fra v. 11 til v. 21. De Paulinske Steder anfører jeg ikke; min Ven kender for vel 2 Cor. 3, 4 og Gal. 5 lige til Enden. Σαρξ er da nu i os alt det modsatte, følgelig den Tænkemaade og det Sindelav og den Handlemaade, som ikke er saaledes dannet, men afviger derfra, strider derimod. Dette er, troer jeg, Christi eget fulde og derefter Pauli Begreb paa anførte Steder om πνευμα og det modsatte σαρξ, der udtrykkes med det ene Ord som en terminus technicus, vist ikke uden Grund, da endeg Plato og andre har tillagt τῷ σαρξ det Begreb, som vi maaske kunne hos dem udtrykke med vor Natures moralske Svaghed, men Christus og Paulus har derved tænkt noget langt mere. Det gaaer nu med denne hellige Terminus: σαρξ, som med alle lige meget indbefattende termini, at da de indeholde mange relationer, staar den ei sielden med Hensigt til ene alleene, og da kunde Oversetteren, naar han er vis derpaa, lade sig noie med at udtrykke denne alleene: saaledes er jeg næsten eenig med min Ven om Gal. 3, 3, eg deg ei fuldkommen, fordi det var ei til Jodedommet, Galaterne skulde affalde; men til en syncretismus. Men hvad Rom 8, 1—4 angaaer, da ville min dybsindige Ven vel eftertænke den Paulinske hele tractat de iustificatione gratuita (hold mig for Korthed denne terminus til Gode) i det 3, 4, 5 Cap., sei vertil den moralske Slutning i det 6 Cap., nu hans dybe Forstilling Cap. 7 v. 7—13, nu hans Udtryk v. 14 υπος πνευματικος, som lidet er forstaet, saa hvad der folger

til Enden af dette Cap. De behage derpaa at gaae til Cap. 8 v. 1, at efterfaaene den Alarsag, som anbringes v. 2 og 3 og 4, og at give Jesu egen Meening, hentet fra Joh. 15 og Joh. 17 til τῷ: τοῖς εὐ Χριστῷ Ἰησοῦ; eg faa sige om κατὰ σαρκα, sat imod τῷ: κατὰ πνευμα kand oversettes ved; efter Lyster — efter Sandselighed. Jeg skulde meget bedrage mig, om min Ven ikke skulde finde, at det vel er en Deel, en vigtig Deel af Begrebet, men langt fra ei hele Begrebet, hvilket og tydelig nok sees af v. 9, 10, 11. En Mand af min Vens Skarpsindighed behover i ingen Maade at erindres af mig, at fra en nolio genericæ sluttet eg udledes rigtig det speciique, den indeholder, ja at saadan terminus settes joævlig nu for et, nu for andet af hvad den indeholder; men derfor kand jeg ei sige, at denne notio ei indeholder mere. Naar jeg da har de Steder, hvor den staer i sit Hele eller næsten i sit Hele, saa reiser sig min Forlegenhed: Oversetteren faaer da at beholde nolens volens denne terminus og efter sin Plan enten gjøre Almærkninger eller overlade Sagen til Fortællerne. Hertil kommer, Elskte Ven, hvad De veed ligesaa godt som jeg, at det er i denne allervigtigste Bog yderst veveligt, at sette Forklaringen for det Forklarte; definitio for definitum, De kender alle Tiders og da og især vor Tids gyselige Dristighed e. gr. Christus gav sig selv hen til Udlossning for os, og alle disse aequivalente Talemaader, gives: doctrinam sanguinis suo sanxit, hvorvel den hele Bibel eier ikke et eeneste Udtros, sem retfærdiggjor denne Forklaring, Dem er fuldt bekjendt Oversettelsen af formula baptismatis. Haec vestigia terrent. Jeg veed, at De ligesom jeg erkender in-

terpretatio Grammat. for den ene rette, og indseer, at Ords og Meeningers sande Betydning udfindes sikkert ikke her anderledes end i Plato, Xenophon, Aristoteles. I vore Dage, og ogsaa tilforn antager man temmelig hypsig ganske andre Regler, og legger dogmata til Grund for exegesis, ligesaa rask som i det 17 og en Deel af det 18 seculo. For at komme dertil giver man termini et formulæ technicæ de Betydninger, man vil, og ved de Konstgreb, som vi begge kende. Naar jeg nu, værdigste Ven (De ville nu tanke med mig) i min Alder og om De vil, gode Rygte oversatte disse Udtryk i forstaaeligere Danskt, uden at være Paraphrast, saa kunde jeg dog ikke i de allerfleste Tilfælde naae uden det Halve af den virkelige Kraft, som for mig heviisligten er paa de fleste Steder tilstæde, og deg med alt dette bleve der endda saa mange tilbage, som baade De og jeg lyde staac ex. gr. at være i Christus, at være forsæt med ham etc. Christus er i sine: Faderen i ham, hans Ord bliver i os o. s. v., hvilke alle ere significantissima. Endnu Get: Jeg er over 60 Aar, har maaskee ei mange Aar tilbage, gaaer, om ikke længe, ind i Evigheden, har (Gud veed det) alleene af Kierlighed til denne vor sandeste Skat paataget mig dette Arbeide, og skulle nu ved mit Exempel styrke (ouxdouew) Forvovne til at vove hos os, de det N. T. vanskabende og fordaervende os begge bekendte Substitutioner! Det kand jeg ikke, og jeg er vis paa, at min Ven, der i Sandhed elsker mig og Sagen, siger: Det bor jeg ikke.

See her, Bedste, Kyndigste Mand, mine Aarsager, endog de hemmeligste. Jeg har villet udføre dem, fordi jeg af inderste Hjerte arer og elsker Dem, og om jeg end

Ikke kand overbevise Dem og faae Deres Forstaads, ville jeg dog saa gjerne have Deres Piertes Bisald. Mit Haab har voeret og er, at naar nu Sproget, ogsaa ved Deres fierlige Hjelp, er blevet renset og vaerdigt; naar Oversetelsen er rigtig; naar Etolen er flydende og Lys kommer, hvor Lys efter mine Grundsetninger kan komme, naar det Hele lader sig læse behageligen og alt Sloxbende og Mat er borte; saa skal denne uskateerlige Bog hos os finde flere Lesere end tilforn: og saa er Deres Vens hele Hensigt opnnaaet. For hver Anmørkning, hver Bink, endog hver ørlig Modsigelse takker jeg Dem, og skal elske Dem, saa-lange jeg er til. De elske og nu altid

Deres Velædelheds
sande Ven og oprigtigste Elener
O. Høeg-Guldberg.

Aarhus d. 12 Juli 1792.

Min Oversettelse er med Posten kommen.

No. 16.

Døherup.

(1792.)

— Nu kommer Turen til det andet Brev; thi efter Dit Raad lægger jeg Dine Breve for mig, paa det at ingen Punct skal vorde ubesvaret. Sode, mener jeg, Du sagtens kunde skrive et Par Ord til, at det dog ikke skulde lade som hans Iris var vox clamantis in deserto. Sit diploma inaugurationis erholdt Plum rigtignok ikke for efter Brylluppet, saa stricto jure mistede Fru Hviid for negle saa Dage sin Fruevaerdighed; thi hvad disse nye

Doctores philosophiae angaaer, da al den Stund de ikke staae i Rangforordningen, saa har de juridice og efter vor Constitution ingen Rang. En anden Sag er det, at den kjobenhavnske Levemaade udfordrer at falde enhver galant Madame Frue, og enhver Spekhoekerkone Madame, og enhver smuk Pige Troken, og det er blot efter sliig Kammerjunkers Levemaade at man falder en Wedel, Friis, Hørbree, Møller, Kofod etc. etc. Doctor.

Da Löffler, Superintendent i Gotha, en Bekjendter af Münter er bleven Doctor Theologiæ her absens, saa kan Du jo ogsaa blive det, om Du lyster. Plum i sin Disputats citerer Dit opusculum de notionibus vocum Novi Test.: *viri inter Nostrates egregie docti* eller saa omtrent.

Jeg kan nok mærke paa Agentens Fuldmægtig, at han har sans comparaison Eighed med vor Kariolhest forдум, han er saa stedig og egenindig, at jeg ikke kan paa no-gen Maade faae det forlangte Hefte af Acta Societatis for Bindet er heel complet med 3die Hefte, som er under Pressen og snart bliver færdigt. — — Moldenhawers Bog er pur, blot, bar, alleneste Processacter angaaende Ordenens Ophævelse i Frankrig, oversatte af gammelt fransk i thdsk. Resultat og Eerdommene, som kan trækkes ud af Acterue, forspares til en anden Deel. Hvad Du siger om Suhms alt for mange (vandige) Epitaphier, siger ogsaa alle her. I Berlings polit. Avisen for i Dag sees, hvad smukke Ting Malling og Colbjørnsen har sagt om Frihedsstøtten. Norregaard, Pastor Münter og Prof. Bang ere udnevnte til kongl. Commissarier for at denne mellem Krazenstein og hans Hamborgske Kone, som han

har været gift med i 8 Aar — — — Han vil fås til
fra hende og have Lov at gifte sig igjen for at faae sig
en Son. Han er nok 71 Aar^{*)} gammel. Hans Forstand
har ventelig faaet et Stød ved den Guldmagercontrovers
med Wieglesb.

Jeg har uendelig travlt.
Kjøbh. d. 7 August 1792.

Din Ven
R. Nyerup.

No. 17.

Balle.

(1793.)

Høistorede, Hærcreste Hr. Rector!

Et Brev fra Deres elste Haand var mig overmaade
kærkomment. Jeg har ikke tabt Deres udmarkede Flid
og skjonne Indsigt og herlige Forstand og sande Fortie-
nester, enten af Hukommelsen eller af Hiertet.^{**)} Min Sæl

^{*)} Han var 69 Aar. Prof. Christian Gottlieb Kraæn-
stein er født 1723 i Werningerode.

^{**) Balle} havde tilligemed Hornemann og Janson examineret Worm til theologisk Attestats d. 20de April 1779. Af et Brev til Worms Møder fra Eu, som havde overværet denne Examen, sees at Guldberg var tilstede, indbudet af Facultet, Jens Metter siger det samme; men „efter en bekjendt og visuok authentisk Tradition.“ Brevskriveren omtaler ogsaa, hvorledes hver Prof., men især Balle, havde i deres Taler til Worm ved denne Leilighed omtalt hans udmarkede Flid og Lærdom.

I et Brev fra Balle til Worms Pleiefader Prof. Jens Worm i Aarhus siger han: „Om vores ypperlige Ole Worm, som er en Juur for Aarhus Skole og for det heele Stift, kan jeg ikke fortælle Deres Høicørvoerdighed meere, end Kongtet allerede har berettet. Han vil under Guds Del-
signelse blive en af Danmarks store Mænd.“

har stedse hængt ved Dem og bliver vedhængende indtil sin Afsted fra Verden. Men jeg har Haab tillige, at samles engang nærmere Dem i en bedre Verden, for aldrig at adskilles meere. Og da komme vi begge til klævere Kunckab og storø Bished om meget, som nu er os dunkelt. Den værdige Hr. Mag. Müller er mig bekjendt som god Latiner og grundig Litteratur-Kiender — hvor afgbar og elskelig han altsaa maa være mig, behover jeg ikke at forsikre. At han ønsker Conrectoratet i Roeskilde, kan jeg ikke finde besynderligt — Evertimod om han vilde indtræde i min Plan, som vel ogsaa engang kommer for Dagen i mit Magasin, kunde jeg have megen Lyst til at arbeyde med ham som Rector — og da nu jeg først Kvæst. For Tiden nyder jeg det allene i de Timer, da jeg enten læser Collegier, eller omvanker paa Kirkegulv, eller sidder i Skolerne omringet af muntre Rollinger. Den øvrige Tid plages af Juristeris og Regnskabs-Arbeyde, som er tort og fortredeligt. Men Conrectoratet har loenge været Maal for mangs Ønsker. Ogsaa Rectores andetsteds fra saavelsom Conrectores hige derefter. Jeg skal foreslæae tre. Gierne nævner jeg ham beriblandt. Sa-gen ankommer alligevel paa Cancellie og Consistorium, som gierne adspørges. Lad den værdige Mand udose sit Anliggende i et Brev til Præsidenten. Denne Mand elsker Fortrolighed og fortiner at nyde den. Ellers har uden Tvivl Dr. Tauber en Plan, som han med Prinsen af Augustenborg let driver igennem. Mag. Schulz er hans Yndling og kan med Tiden blive noget mere.

Med denne Leylighed giver jeg mig den Frihed, at

foruleylige min Ven med indlagte Subscriptions-Plan,
et Nummer er udkommet, 2det og 3de Nummer udkommer
i denne Uge. Maaske Indholdet ikke vil blive tort eller
unyttigt. Forlad mig, at jeg beder Dem om et Antal
Subscribentere, henlevende stedse med den inderligste Høv-
agtelse og Hengivenhed Høystærende Kjøreste Herr Rectors
hdmøgst forbundne Ven og Tiener
N. C. E d i n g e r B a l l e.

København d. 26de Febr. 1793.

No. 18.
Stockholm.*
(1793.)

Gode Lærer!

Det er mig en muligt at giøre et Skridt frem paa
Videnskabernes Vane, uden at tænke, hvem lob dig først
smage, at Videnskaberne varre honningsede, hvem ledte dig
paa den Vane du nu saa heldig iler frem ad, Svaret
bliver altid, det var den Mand, som kom fra Danmarks
Hovedstad, fra Videnskabernes Sæde til din lille Fodeby,
det var Worm. Bedste Lærer! det er altsaa nu igien
en Dag, da jeg gjenkalder med varm Følelse og erkendt-
lig Hjerte dem som min Velgører, thi i Dag kan jeg
bringe dem en Tidende om et nyt og vigtigt Skridt frem-
ad, jeg er nu Videnskabernes Frigivne, de Prover Landets
Love paalegge dem, som i Fremtiden skal være Landets

*) See N. theol. Bibl. 19 B. Pag. 152—53 Worms Ut-
tringer om Stockholm og den Jens Baggesen, som
omtales i ovenansorte Brev.

Borns Ærerere, har jeg udholdt, og den siste i Gaar med ei mindre Noes end forrige. Min skriftlige Prove var blandt 34, som denne Gang blevne antagne, den Förste, efter den Rang Facultetet havde givet det. I Gaar, som var den første Dag, var jeg oppe til mundtlig Examen og erholdt Noes af hver Professor og min Character blev Laudabilis. Specimen scriptum præcipua laude dignum fuit. De kunne spørge, hvorfor blev deres Hensigt at gaae op denne Gang en Hemmelighed for deres Ærer? tilgiv mig beder jeg denne Tilbageholdenhed! Det var ei for at skule noget, mine Forældre vidste det heller ikke for i Dag, men det var mig altid saa glad en Tanke, saa vigtig en Opmuntning, at kunne uformodentlig overrumple dem, som jeg ved elster mig mest, med en glad Tidende, som ville blive saameget kicerere, som den kom uformodentlig. Men endnu kan jeg fornøye dem med mere nyt. Gy lidet er jeg blevet befriet fra at hentyde til mine Forældre, som skyldte saa mange flere Opdragelse, da jeg har havt den Lykke at faae 2 Stipendia, et paa 25 Ndl. aarlig af det Theologiske Facultet, et andet paa 20 Ndl. af Professor Nicolay Kall. — — — —

De erindrer i deres sidste Brev, at jeg ey maa glemme min gode Broder Baggesen, ney beste Ærer! tro ey, at mit Hjerte er saaledes beskaffent, at jeg kunde glemme den, som jeg kiedte fra den uskyldige Barndom af som min Ven, i hvis Hjerte jeg aldrig befandt Svig, fordi der ingen var, og som de foreenede endnu nærmere med mig, da de forædlede os begge og gav os tilslidst dette Vidnesbyrd fuere hi duo, ingenio, moribus, studiis pæne gemelli.

Han agter med Alvor denne Sommer at tage fat paa Attestats, min Broder har samme Forsæt. Jeg skal da ei glemme ham, som de bad mig at erindre, jeg skal aldrig glemme dem som min Lærer, Belgiorer og Ven; frimodig har jeg hidtil hentet Raad fra dem, deres Breve underviste mig og opmunstrede mig fordi jeg ey længere kunne være blandt deres Fal, som høre Viisdom fra deres Læber; bliv ey træt af (at) lade mig nyde samme Godhed, skriftlig takker jeg dem nu, og denne Sommer skal jeg nyde den Glæde, mundlig at kunne bevidne det mit Hjerte føler.

København d. 23 April 1793. J. Stockholm.

No. 19.
Guldberg.
(1793.)

P. M.

Det var jo dog en heldig Opdagelse, at min Højscærde Hr. Magister og Rector fuld at vide, at De eiede Edit. Genev., som vist er rar, er smuk, og i Hensigt til, at MSS ere brugte ved den, uden at man ved hvilke, endeg af Værd. Nu har jeg og faaet Editionen af Cod. Cantabr., besorget som Cod Alex., i to Folianter (thi den derved nævnede Vers. Itala tager den halve Deel af Værket, og er trykt ligeoversfor Texten) og vil blive høist rar da kun 200—300 Exempl. deraf skal være trykte; et uyt herligt Beviis, om det er sandt, paa invidia literaria. Man siger, at kun 3 Exempl. ere komne til Danmark.

At min Ven har med Fornsielse giennemvandret den

Trojanske Slette, det er jeg vis paa, det kunne og maatte ei være anderledes. Chevalier har vist seet meget, omendfiktont han i Hviene har seet og fundet meere, end jeg troer. Det gamle Troje Sted er vist rigtig angivet, og ligesaa de smaa Floder. Jeg kommer til Horsens, om Gud vil, først i April, og da maa jeg endelig tale min Ven; da kand jeg og faae Bogen.

Min Ven modtager herved min Oversettelse. Vær nu saa god at begynde med at rette Trykfeilene. Maar saa dette er gjort, da ville min Elskede Ven finde, at jeg ikke allene har brugt Deres Rettelser ørlig og troe, men at Deres hist og her giorte Grindringer ogsaa i Deres Breve, have ikke været spildte, men havt saa stor en Indflydelse paa det Helle, at Deres skarpe Øie vist vil mørke derfra et Skør over hele Værket. De ville da nu og modtage derfor min ommeiste Taksigelse, og else endog dette Arbeide, fordi De vist deri har havt megen og sand Andeel. Vi To, Kære Ven, have da nu frembragt en Oversettelse, som har dog nogen Værd, og som Danmark kunne, troer jeg, uden Blasfel sette ved Siden paa de bedste Thyske. Seer De, med hvilken Tillid jeg NB. til Dem snakker om mit Arbeide. Men derfor er jeg ikke, troe mig, forsliebt deri: jeg skal rette derved, saalænge jeg lever, og De ville giøre ligesaa. Thi vel ere Evangelisterne Fire Gange og den Aanden Deel Fem Gange omarbeidede af mig, og omstrevne; men med alt dette er jeg inderlig overbevist om, at Rettelser hist og her ere ikke muelige allene, men nødvendige.

Jeg lønges nu efter at høre min Vens sande og op-

rigtige Dom over mine Anmærkninger. Jeg venter Sandhed af Dem, og De ved, at jeg kand taale den.

Nabenbaringens Bog vil tilbrage sig alles største Opmerksomhed. Jeg har talt med Dem om al min Vællen, førend jeg derpaa lagde Haand. Jeg har endelig bestemt mig efter min Samvittighed og er glad derved. Saa kand og et mindre Tal vil domme rigtigen. Min Ven baade vil og kand og Deres Dom er mig vist instar omnium. Men endog De vil, med Deres baade Øyne og Villie, komme til at overvænke noie. Dog og dette vil De baade for Sagens og for min Skyld. Endnu eet Ønske. De kiender mig og min hele Tænkemaade, og ved deraf med Overbevisning, at jeg ikke her i de mange Aar har arbeidet i mindste Hensigt til min Øre, og at min blotte og hele Hensigt har været, at giøre det Nye Testamente kiendt og elsket og brugt af næenig Mand. Min redelige Ven ville i al Deres Arbeide befordre ved Ord og Tale dette mit eeneeste Niemeed. Saa elster Du ikke mig allene, men Gud og Menneskene. Jeg kan ei selv saaledes tale, da her er af mit. Mine og hvad mine! Guds og Menneskers Venner maae tale. Uden at nævne det, ved jeg, at af mine 20 Aar. til Boger-Uddeling i Skolen vil heretter den Deel, som til Theologiske Bøger er brugt, blive givet allene for denne Bog.

Nu jeg omarmmer Dem, og er med den ømmeste Höjagtelse
Deres
oprigtigste Ven og Tiener
O. Høegh-Guldberg.

Narhuis d. 11 Marts 1794.

No. 20.
Guldberg.
(1794.)

Høilærde Hr. Magister, Elskeligste Ven.

Faa Menneskers Dom over mit Arbeide vil være mig
vigtigere end Deres haade for den Indsigt, jeg ører i
Dem og for den Oprigtighed, som jeg elsker i Dem. Jeg
troer Dem, kære Ven, og derfor er nu denne Deres
forelsobige Dom mig saare behagelig. Naar De har læst
meere og provet med Deres Skarpsindighed, da vil De
skrive noiere, og sige mig ærligen, hvad De finder. Min
Apocalypsis vil da haade for min Skyld og for Vogens
komme under Deres Undersøgelse. Ogsaa længes jeg me-
get efter at erfare af Dem, hvorledes De nu, aaben al-
lene for Føleller, finder min Oversættelse.

Jeg har denne Fredag Eftermiddag, da Posten er
borte, haaber jeg, nogle faa rolige Timer; og dem synes
jeg at vil anvende paa at besvare min Vens ligesaa vigtige,
som aabne og tillidsfulde Brev. Men hverken fand
et Brev rumme nogen skarp Prove, heller et, saavidt jeg
fikomuer, blev man, endog ved en Toltant, hinlpen, ei hel-
ler behøver min Ven saadan Omstændighed. Den lidet
Bog, De sendte mig, har jeg begyndt paa og skal og læse,
fordi De vil, hvor modbydeligt Slicht end er mig, der har
under mit Arbeide haft nok af saadant for mig i de Nye
Commentarier, som jeg har efterseet.

Min Ven har fremsat To Grindringer for mig. Den
Første er den vigtigste haade i sig selv og for mit Herte,
der faa elsker Dem, jeg tor sige, som Ven kan elsker den

anden. De har, min værdige Ven, med sand Fortrolighed aabnet for mig den fulde Udsigt over Deres virkelige Tilstand; og da jeg noie känner den Semlerske Begyndelse og den herskende Theologie med dens Grunde, har jeg nok, og vil nu derpaa med den ørligste Oprigtighed svare, ikke scientifisk (det nyttet intet) men empirisk, hvilket for den menneskelige Siel er, troer jeg, det rette, og De siger Selv det samme saare rigtigen. De ville nu tillade, Kierreste Ven, at jeg begynder med at forestille Dem ligefrem, hvorledes min Troe og Overbeviisning staar grundet.

1) Saasandt jeg ved med mig selv at have meer end eengang læst agtsom Græker og Romere, ogsaa af alle Fragmenter af Jodisk Theologie og Theosophie og Gnostikers Menninger støffet mig fuld Kunckab om Menneskers Philosophie og Theologie til Christi og Apostlenes Tider: Saa indvortes overbeviist er jeg, at det Nye Testamente er et Phænomene uforklarligt uden ved guddommelig bestemt Medvirkning. Dogmatik og Moral, hinanden indslættet, og til Mennesket, som Menneske, saadant som Menneske er, naar Mennesket känner sig i Forhold til Gud, aldeles aspaæset, er her noget saa eget, at intet saadant er, og saadant maac foles, naar jeg har Forstand og Hjerte aabent derfor. Da jeg har læst med Philo ogsaa alle Patres i de 4 første Secula efter hinanden, men især med yderste Opmærksomhed de to første Secula, har jeg maattet fornemme, hvor langt alt dette var under de Apostoliske Skrifter, hartad i hver Hensigt Resultatet af alt dette er en uovervindelig Følelse af et overnaturligt Fortrin; en Følelse aldeles lig den, hvormed

den historiske Bisched om disse Bogers Tid og Forfatter staer for min Siel.

2) Jeg har studeret denne Beg og søgt at forstaae den, som jeg har attræet at forstaae Cicero, Plato, Livius og Polybius efter samme Exegetiske Regler. Den Forstand, som saaledes kommer ud, burde jeg troe, at være Forfatternes Meening, og jeg har følt, at den maatte være det, fordi jeg fandt den, at være i hele Bogens Esprit, den sidste Probe for en Forfatters Meening. Forstaer jeg da ikke det Nye Testamente, forstaer jeg ingen Beg i Verden, thi de samme Grunde, som jeg har for, at jeg forstaer Salustius, har jeg for at forstaae Paulus.

3) De store Dogmata de Patre, Filio et Sp. Sancto, de Divinitate Messiae, de satisfactione ipsius, varé ikke alleene, da Christus lørde, ukiendte af Joderne, men mod sagté og mudstaælige. Hedningerne vidste intet af saa dant. Her er da ingen οὐγκαταβατις, οὐκονπια', ingen underlig Lemning efter Tidens Meeninger. Er Bogen Kilden for mig til al Saliggjorende Kundskab, maae jeg finde disse Lærdomme i den; thi de staae der. Vil jeg have dem bort, maae jeg exegesere dem bort efter Regler, som man ellers ci seer fulgt uden af Lev-Tækkere, der ikke soge, hvad Lovgiveren har sagt, men soge undequaque Grunde for, hvad han burde her til Fordeel for deres Meening have sagt.

4) Christus taler selv til Joder, og jeg finder, at han i intet har loempet sig til deres egentlige Jodiske Meeninger. Han taler til sine Apostle allene og mod Enden erklärer sig om disse heie Dogmata i Udtryk ligesaa klare, som disse Dogmata selv varé hoie. Jeg finder, at Apostle

lene have til Mænigheder, hvor den allerstørste Mængde vare Hedninger, beholdt hans Meening og de samme eller ligevægtige Udtryk. I Brevet til de Ebæer er Forfatteren fuld af Offer-Talemaader og (mærkeligt nok) har brugt det Mosaiske overalt og ikke sin Tids Jobiske, naar det var afgivende derfra. I sine andre Breve derimod ikke disse Mosaiske formulæ sacrificiales, naar jeg undtager Ephes. 5, 1, men Græske formuler om satisfactione, kiendte og brugte af Græker, og som aldrig kunde hos dem, der sikkert Brevene, opvække andet Begreb. Men dette skal de ikke betyde, siger man. Saa lærer jeg da Apostelen og han ikke mig, fort sagt: saa forstaaer jeg ingen Dog.

5) Jeg kan deg ei paa eengang haade antage Christus for min og alle mine Broders Lærer, og ikke antage ham. Han har selv erklæret sig derfor og bevist det: han har Joh. 14 og 15 og 16 og 17 (ei at tale om andre Steder) erklæret sine Apostle derfer. De være og hans Mærker. Forstaaer jeg ham og dem (og det gior jeg, ligesom jeg veed at forstaae andre) saa er han min Lærer: forstaaer jeg ham ikke, fordi hans Ord og Meening skal seges efter Indfald nu disse nu hine, som hver Epoche faaer Indfald til, saa er han ei min Lærer, men Mennesker, nu saa og nu anderledes. Saa var og blev han da ei det, han skulde være. Men dette maae han vist være, og han er det, naar jeg maae forstaae ham og hans Apostle, som jeg forstaaer andre Forfattere og andre Mennesker. Da bliver han, Kiereste Ven, Deres og min eeneste Lærer: da komme vi til Vished, da ophorer al Vækten. Disciple af Mennesker, nu disse nu andre, fastes vi hid og *διδ παντοτε μανθανοντες, μηδεποτε εις επιγνωσιν αληθειας*

elberiv svvaærla. Mennesket maa have noget fast og vist at holde sig til, Regel for sin Troe, som Lov for sine Handlinger. Tænk dog, Kiere Ven, om vi i vort daglige Liv skulde gaae frem efter moralske Slutninger, udede af metaphysiken, og i det borgerlige Liv Dommeren skulde ikke kunde domme uden efter at have raadført sig med den politiske Metaphysik eller Juristen saa forskellige Decisioner. Sund Sands eller en general Telelse af det Rette og Passende er Reglen i det Første og Lovbogen i det andet Tilfælde. Men nu Guds Beslutninger over os, og hvorledes vi, der ere Forbrydere, kand faae og beholde Be-naadelse, hvor uskateerligt at vide dette fra ham Selv. Her ere mine egne Slutninger kun Formodninger og ofte dumme og dumdristige nok, men Jesu Forsoning og Forsikring er mig Vished, om Vished ellers er til.

6) Saa er han da min eeneste Lærer i dette Alt, det vigtigste for mig. Jeg spørger ei uden efter ham: Jeg troer paa ham og paa Faderen formedest Sonnen; jeg lyder ham og folger ham. Efterat have, Vedste Ven, som De veed, erhvervet mig af Menneskelige Kundskaber saa meget som nogen anden, læser jeg det Nye Testamente som et Barn sin gode Faders Opmuntringer og Formuleringer, er og vil være dem troe, og er fuld forsikret om, at jeg ved her at folge, aldrig kan feile. Hvad deri læres, er og kand være uden for min Fornufts Grændser; men jeg veed, hvem jeg troer, og jeg veed og, hvor fortsynt min Fornuft er.

Saa har De da, Edle Ven, den Linie, som jeg har draget imellem ελεύθερη και ὑπερβολην: Linien er Jesu Meening i de Apostoliske Skrifter, funden ved den samme

exegesis, som veileder os i alle andre Forfattere. Denne Exegesis kender De ligesom jeg. O! min Ven, folg denne Linie og fol denne Linie: De behøver vist ei andre Veiledere; $\alpha\nu\eta\tau\epsilon\iota$, $\alpha\nu\delta\pi\zeta\omega\upsilon$. Taal, at jeg taler frimodig som Ven til Ven. Forstyr ikke hvert Dicblif ved at læse Indvendinger Deres Følelse af Sandhed. Denne Følelse, dette resultat i Sielien, er alt for dyrebar, alt for vigtig til at lade den stedse foruroliges. Vi to læse ei meer Grammatiker, men de gode Auctores, og Quintessensen af dem er det, hvorved vi bedomme vort eget og andres Sprøg. Sl. Stougaard i Alarhus kunde alle Franske Grammairer og Grammaliske Twistigheder og Dictionnaire de l'Academie Françoise, men kunde ikke skrive et Franskt smukt Brev. Maatte mit Raad gielde, Kierreste Mand, skulde De legge alle disse Boger i nogen lang Tid bort, og giore, som Deres Ven har giort, vælge en gang for alle Christus alleene til Lærer: Deres Hjerte er saa godt, kommer De fuldt til at fornemme et in theoria et in praxi Sandheden og Sandheden hos ham, saa vinder De Styrke og Fasthed og med det Modsatte Modhydlighed. Jeg elsker og har elsket Kydshed, derfor har jeg aldrig uden eengang læst Ovidii libr. amoris; har sluppet Bocace, har ei udheldt Brantome; thi jeg følede, at min Tænkemaade leed af Forestillinger. Sed jam satis! Om den anden Sag blive vi snart eenige. Min Forklaring Jak. 6. Num. x. flyder lige af Ordene, og disse ere min Regel. Ingen erkender og folger Jesum, uden den, som først har Frygt for Gud og Bekymring for at behage ham; Misnødelse med sin moralske Tilstand, Attræae efter Bisped og Sandhed, Vyst til at blive bedre. Disse

Mangler merker han at Jesus baade som Forsoner og Eerer afshelper, og denne Attræae og Lyft bliver her tilfredsstillet og det fuldkommen. Saa troer jeg, at det er, og de satte Beviis-Steder stadsfeste det. Saaledes forudberedede kunde Jøder være ved det Gl. Test., og varer Jesu Apostle, Nathanael og mange andre. Endog blandt Hedningerne traf Apostlene ofte Begierlighed og Higen efter Sandhed om Gud og saaledes Bequemhed til at modtage den fulde og oplivende Sandhed i Christo. Vistnok kand Jesu Lære give og har saare ofte givet den, fordi denne Lære ogsaa forkynner Gud etc., men min Ven veed, at der er en virkelig Forstiel imellem Jesu Lære og Læren om Christo og hvad han er for os, og just om dette er talt allene i det Foregaaende. Havde disse Jøder kiendt Gud og sig selv ret, vare de komne til Christum, som Christum. Men jeg taler til en Mand som Dem alt for omstændeligen.

Nu hvilket langt Brev er ved denne usædvanlige lange roslige Aften blevet til, men at tale saa længe med Dem, har været min Lyft, og er det altid. Jeg omarmer Dem, tilbeder Dem den samme Guds Raade som mig selv og er med den fuldeste Hviagtelse og en om Hengivenhed

Min Værdige Vens
ærbodige Tiener og oprigtige Ven
O. Høegh-Guldberg.

Narhuus d. 21 Marts 1794.

P. S. Den τροπος παιδειας, som Semler saa meget sleg om sig med, angaaer kun Kirkelærernes Indfald og vedkommer os ikke, der have kun det N. T. til vor τρο-

πος παιδειας. Jeg bekymrer mig heri ligesaalidet om min Tids Meninger, som den Foregaendes. Vogens τροπος παιδειας kiender jeg og den eene er mig nok.

No. 21.

Tode.

(1794.)

Wohlgebohrner Herr Rector, höchstgeschätzter Freund!

Herr Hjernoe, der mir einen uendlich werthen Grus von Ew. Wohlgeb. mitgebracht hat, kann kein gütigeres Zeugniß aufweisen, daß er seinen Auftrag ausgerichtet hat, als wenn er einen Brief wieder zurück nimmt. Ich nutze daher diese Gelegenheit, Ihnen für die so schmeichelhafte und aufmunternde Antwort auf meine poetische Epistel den wärmsten Dank abzustatten. Wüssten meine hiesigen Freunde, wie günstig ein Mann, wie Sie, von mir denkt, so würden sie noch mehr toben, als da ich von der Gesells. der schönen Wiss. die goldne Denkmünze erhielte. Ueberhaupt herscht hier izt ein Geist, der den Musen nicht weniger als angenehm seyn kann, und ich weiß izt nicht ob ich ihren Aufenthalt in dem friedlichen Cimbrien noch ebenso sehr als vormals bedauern soll. Wäre nur nicht Ihr Amt so müßig! Jedoch keiner hat mehr Ruf zum Arbeiten, als Ew. Wohlgeb., denn Ihre Bemühungen sind immer fruchtbringend. Das haben wir wieder an den jungen Horsensem geschen. Zu der Ehre, die alle diese ihrem Lehrer gemacht haben, wünsche ich Ihnen von ganzen Herzen Glück, und sege nur noch hinzu, daß ich mit der vollkommensten Hochachtung und dem lebhaftesten Ge-

fühle meine Verpflichtung die Ehre habe mich zu nennen
Ew. Wohlgebohnen.

ganz ergebendst gehorsamsten Diener
J. C. Tode.

Kopenhagen d. 5 Nov. 1794.

No. 22.

Gertug Frederik af Augustenborg.
(1797.)

Odense Rektorat skal nu besættes, det bliver tilbuddet nuværende Conrektor Professor Sibbern. Skulde han som formodes ikke modtage dette Tilbud, da har man i Sinde at ferunde hūnt Embede Conrektor Heiberg i Ribe, i Fald Hr. Rektor Worm ikke skulde soge det. Cancellerpræsidenten Statsminister Geheimeraad Brandt har anmeldet mig om at ville skrive Hr. Rektoren til, for at give Dem denne Efterretning, at i Fald De ønsker Dem denne Post, De da betimelig kunde indsende Deres Ansøgning om samme til det kongel. danske Cancellerie. I hūnt Tilfælde beder jeg Dem om Svar, som jeg kunde forevise Cancellerpræsidenten.

Kiebenhavn d. 3 Octob. 1797.

Fredrik Christian
H. t. Slesvig Holsten.

Til Hr. Rektor Worm

i

Horsens.

No. 23.

Guldberg.

(1797.)

Elskelse Ven!

Det Forflag, som De har giort mig, har jeg fundet saa billigt og passende, at jeg strax, som sees af Vedlagte, besluttede Æverkstætelsen. Intet kan være rigtigere og mere grundet. Maatte min saa Ægtbare Vens Helsbred udholde med Deres Arbeide, og Deres Sinds Tilfredsstillelse befordres ved Ungdommens Flid og Dyd og igjen styrke og muntre Deres Legems Kraft: saa opfyldes mit Ønske for en fier Ven og en viktig Ungdom, og saa lennes og Deres Straaben og mageløse Altræae.

Dog som De saaer, maae De og hoste, hvad hostes kand. Mærkelig Frugt seer De selv i nogle, og der er Frugt af vort Arbeide, vi selv ei saae at see. Men Gud skuer Alt, og mig har det altid været meere, usigelig meere, at Gud seer, end at jeg saae: det er langt bedre i Hans Allvidenhed end i min Medvidenhed; thi Sandhed er aldrig større end den af Paulus, ὁ Θεος αὐξανει. Øs, for os selv fuldt nok, at vi have brugt hans Kraft redelig, og at jeg skal blive ved Paulus lagt το θεμελιον το καιρου, og at vi ikke have engang bygt oven paa ξυλα, χορτον, καλαρην. Dette være Deres Glæde og troe, Værdige Ven, Tiden kommer for Dem, som for mig, at vi skal møde for den sande Herre og evig nyde hinanden. Imidlertid lader os være Ham og Hans Kald troe og elske hinanden. Gud velsigne Dem. Jeg er af Hiertet Deres oprigtigste Ven.

Narh. d. 10 Oct. 1797. D. H o e g h - G u l d b e r g .

No. 24.

O. Lund.*)

(1797.)

Teg veed, at det for nylig sammentraadte lærde Skandinaviske Selskab, som lun skal bestaae af et vist Antal sande Videnskabsmænd i Danmark, Norge og Sverrig, har inderlig ønsket, at De ville indtræde i dette Selskab og til den Ende, for nogen Tid siden, indbuden Dem; men, at De ikke har modtaget Tilbuddet, veed jeg ogsaa, og Deres Grunde for Aflaget troer jeg at vide endnu bedre. Jeg troer og er næsten overbevist om, at De forlod Dem partere, for De skulle tiene skikkelige Folk — at sige, ved Forsommelse af Deres Embede. Jeg undrer slet ikke paa, at De aflagd Tilbuddet, thi jeg kender Dem og veed, at De enten ville være virksom Medlem eller aldeles ikke Medlem; Det første tillader Deres nærværende Forretninger Dem ikke.— at Selskabet indbed Dem, takker jeg ikke for, thi havde det forbigaet Dem, havde det fortient at udspibes af hele Skandinavien.

O. Lund.

No. 25.

Jansen.

(1800.)

P. M.

Da jeg i Dag læser i Collegial-Tidenden, at De, kære Hr. Rector, er blevet udnøvnt til Professor, saa

*) Brevet mangler Datum.

ænd jeg ikke undlade strax dertil at afslægge min Eylevnskning og hiertelige Deeltagelse. Naar Regieringen uddeles Øresbevisninger, der ere saa vel fortiente som denne, saa er det sand Opmuntring for dem, som dermed blive aflagte, men ikke mindre Glæde for alle dem, der tænke rigtig. Jeg som Deres Velbyrdigheds Ven glæder mig altsaa dobbelt i denne Anledning. Men bliver De og fremdeles hos os, eller skal dette Ørestyrin være et Vinck, som falder Dem til København? herom kunde jeg vel være noget uvoelig — dog hvad end er, saa veed jeg, at De med Indsigt og Netskaffenhed altid vil gavne det Allmindelige, ved rigtig Kunstkabs og sund Lærdoms Forplantelse blandt den tilværende Ungdom, som desværre! i vore Tider staarer alt for megen Fare for at blive mislebet og fordervet. Mine beste og oprigtigste Ønsker ville altid følge Dem — og jeg behøver vel ikke nogen nye Forsikring om min Hengivenhed og Hviagtelse

tjenstskyldigst

Narhuns d. 21 Mart. 1800.

H. F. Janssen.

No. 26.
Guldberg.
(1800.)

Elskelige Ven,

Kun to Ord paa en travl Dag. Min Glæde over, at Kongen har givet Deres Velbyrdighed et Navn, som Deres Indsigter fuldkommen fortiene, og et Hæders Navn, som de flere gode Disciple have viist Dem aldeles berettiget til; denne min Glæde maae jeg dog sige Dem; thi

den er ligesaa stor som oprigtig, ogsaa maa jeg led sage den med det vorige Ønske, at Gud ville styrke Deres Hæl bred, spare os Deres Liv, og unde Dem al Hæld og Vel signelse.

Dette bliver een Glædes Fylde for den, som er med den meest grundede Hviagtelse Deres Velbyrdigheds

oprigtigste Ven

O. Høegh - Guldberg.

Købh. d. 25 Mart. 1800.

No. 27.

Hertug Frederik af Augustenborg.
(1800.)

Hoistærede Herr Professor!

Det Beviis De nyelig har modtaget paa Hs. kongl. Majestæts Naade og Tilfredshed med Deres Embedsfo relse har glædet mig i mere end een Henseende. Over tydet om, at De er samme værdig, at De er een af de agtværdigste Rektorer, har jeg den glade Forvielening, at De med uafbrudt Flid eg samme Hæld som hidindtil vil blive ved at danne Deres Disciple til eengang at kunde blive duelige og sædelige Videnskabs og Embedsmænd. Og da kan De være vis paa Regentens Bevaagenhed og Deres Medborgeres Agtelse iblandt hvilke ingen vil kunne føle større Glæde end jeg over at see Dem udmarket og hædret.

København d. 1 April 1800.

Fredrik Christian.

Til Herr Professor Worm
Rektor ved den latinste Skole
i Horsens.

No. 28.

Jacob Baden.

(1803.)

Ædle Mand!

Naar jeg forsikrer Dem, at jeg skylder Dem to af de største Fornoieser, jeg nylig har nydt — den ene, at De har vildet føie mig i mit Ønske, og udgive Deres Grindringer imod Wolf paa Latin, den anden, at De har vildet bevidne mig dette selv i en saa smigrende Tilskrift; saa erklaerer jeg hertil aaben hvad mit Hiertes Følelse til-siger mig. Den Ære, min Person derved er vederfaret, skionner jeg saa meget mere paa, som Alderdom og Svag-hed gior mig nu, da jeg selv har nedlagt min Pen, saa-danne Mæneds Beskyttelse vigtig som Deres. Men min personlige Fornoieselser er intet mod den Ære, jeg føler, Nationen vil have af et Skrift, som Deres Forsvar for Cicero, der viser, at vores gamle Wormer ere opstandne igien og give os Haab om at oplive vores nu næsten ud-døde Fortienester af den romerske og græske Litteratur.

Bliv De ved, ædle Mand, at udvide dette Maal ved flere ligesaa lærde, ligesaa smagfulde Arbeider, og und mig den Fornoieselser, at jeg maa telle Dem iblandt min Alderdoms agtværdigste Venner.

Khavn d. 26 Decbr. 1803.

Jac. Baden.

No. 29.

Morgenstierne.

(1804.)

Deres Velhyrdighed vilde modtage min forbundtligste

Taksigelse, for Deres mig tilsendte Skjonne Forsvar, for Ciceros Tale pro Marcello. Saa vidt Jeg forstaer mig paa Critiquen, kan der ingen Twivl være om denne Tales Vægthed: mig synes Man kænder saa tydelig i Samme Ciceros igjen, som saa snildt veed at sige behagelige Ting, ja endog dybt at hdmige Sig, naar dette anses nyttigt, og ved anden Leyslighed saa got veed at tage det Værdige mandige og Sterke Sprog, uden ved nogen af disse Leysligheder at tage sit Hoved=Øyemed af Sigte. Saaledes Hvo kænder ikke Consulen Cicero igjen, naar Han efter en Mængde Sindrlige Capitulationes Benevolentiae, endeligen siger till Cæsar: Haec igitur Tibi reliqua Pars est; hic restat Actus; her seer Man den Stoere Mand, som taler for sit Fædreneland og som ved at have reddet det har erhvervet sig en Rett till at tale for Det og kunde dette vel nogensinde skee verdigere og skjonnere end ved Hans: Sed nisi haec urbs stabilita tuis Consiliis et Institutis erit o. s. v. Wolfs Daddel synes mig næsten heel igjennem at være meeget overdrevet, trukket ved Haarne, og som undrer mig mest ikke sjælden uriktig. Jeg turde tage til Beviis, nætop det Sted, over hvilket han saa meget exclamerer: Parietes hujus Curiae Tibi gratias agere gestiunt. Det synes mig mere end riimeligt, at disse Vægge have været prydede med beromte Forfædres Billeder, og da Vist nok nogle af Marcellerne; Talerens Tankeled synes at leede til denne Tanke, da han strax derpaa siger: omnium Marcellorum meum Pectus Memoria ossudit, Det synes som Væggene have erindret Taleren om Marcellerne, og at Marcelli Graad kuns som en incident Ting, for desmtere at være, anføres; antages dette,

da er Stædet unøgtelig taleristisk skjundt, men om dette end ikke er, da skulle Menneske-Kjenderen Vel tilstaae, at Vores Følelser meeget ofte hænge ved det locale: hvor ofte betjene sig ikke vor Tids Slapgiorende Romaner heraf, men Hvo der endog ifkuns lüdet er bevandret i Romernes Skrifter, veed hvermeget De fra Capitolium af, og indtil deres lares, hang ved det locale, og utallige ere Exemplerne, hvor Romerske Talere og Hørselvære have taget Leylighed af Stædet till at røre Tilshorerne, saaledes fortæller Tacitus om Civilis, at Han, tagende Leylighed af Stædet, hvor Bataillen skulde staae, siger: stare Germanos Batavosque super Vestigia Gloriæ, Cineres Legionum calcantes, quocunque Oculos Romanus intenderet, Captivitatem, Clademque et dira omnia abversari: kunde nu Stædet, hvorpaa Fjenden var slaget, opflamme Krigeren, hvorfor skulde da det Stæd, hvor saa mange for den Romerske Republique vigtige Ting vare afhandledede, ej vække Grindringer, Tanker, Følelser hos Tilshorerne og hos Cæsar Selv, og det var det, som Cicero vilde, og tor Jeg nok holde paa Ciceros Haand, at hans Parietes hujus Curiæ, i det Øyeblik det blev sagt, var Hensigtsmæssig, ti dette var just Hans Styrke. Skall jeg fulge min Meening troer Jeg aldrig, at det har været Wolfes Overbevisning, at denne Tale var uegte, men Han har vildet fulge ueget Nyt, og komme frem med en Meening, som kunde blandt de Ærde gjøre Opsigt, men ikke mindre er enhver den gamle Literaturs Elfer Deres Velbyrdighed forbunden, fordi De saa skjundt har hævdet dette Ciceronianske Product, og mig kildrer det meeget, at den Høit-talende Tydster i Vores hære Jylland har fundet Man-

den, der kand beløre ham. Deres Velbyrdighed vilde tilgive den med Forretninger overvældede, at dette indløber saa sildig, og troe mig med udmarket Høagtelse at være

Deres Høyædle Velbyrdigheds
ydmyge Tiener

Narhuus d. 29 Febr. 1804. Morgenstierne.

No. 30.

Birch.

(1805.)

Velbyrdige Høylærde hr. Professor!

Directionen for Universitetet og de lærde Skoler paa-
lægger mig i Skrivelse af 12 Decbr. den behagelige Pligt,
Pligt, at tilkendegive Deres Velbyrdighed, at den med
særdeles Fornoyelse har taget Deel i det for Hersens
Skole og dens forhente Rector ærefulde Udfald af den
med Skolens Candidater anstillede academiske Probe; og
haaber, at ligesom den Udmærkelse, der efter Fortjeneste
er tilkendt en af denne Skoles Disciple, bliver for hans
Lærer den gladeste Bon for sine retskafne og utrættelige
Bestrebesser, saa vil og et saa agtverdigt Exempel ikke
forseyle den foronskede Virkning, til at vække en ødel Kap-
pelyst. I det jeg herved efterkommer Directionens Befa-
ling, tillader jeg mig tillige at tilføye den Forsikring, at
jeg som Den tager oprigtig Deel i den Hæder, der lønner
Deres Velbyrdigheds ufortredne Bestrebesser, ligesom jeg
og glæder mig ved at være sat i nærmere Forbindelse med
en Mand, der altid har nydt min fulde Agtelse.

Narhuus Bispegaard den 17 Decbr. 1805. A. Birch.

No. 31.

Nyverup.

(1807.)

I Tirsdags tillod vore — forrige Venner — og nuværende Herrer Posten at afgaae ud til Sjælland, i Dag skal Posternes Gang være allevenge fri og uhindret. Gud veed, naar Tilførselen fra Sosiden bliver tilladt, og den trænger dog vi arme Kjøbenhavnere saa saare højlig til, da der fra det, af Fienderne udtærede og odelagte Sjælland, neppe kan komme Meget tilsyrs. Uagtet Portene ere blevne aabnede, koste dog et Pund Kjed 24 S. og et Pund Smør 30. Jeg tænker, Du undrer Dig ikke over at jeg epholder mig ved slige øconomiske Beregninger; thi hvem gider dvoæle ved politiske Betragtninger! Fremtiden lader sig ikke see ud i; dertil er den altfor mørk. Det som er skeet, det Kjøbenhavn har lidt, derom kunde skrives Folianter. Af alle de Bombardementer jeg har læst om i Aviserne, komme ingen dette engelske nær i Græs-
selighed, med Hensyn paa den Del af Byen, som det især var stilet imod, og som var Egnen ved Frue- Petri- og Runde-Taarn og Nørreport. Deres Batterier, hvorfra de de 3 nætter kastede de utallige Bomber, Ildkugler og Ra-
kettr, vare anlagte ved St. Hans Hospital og ved Blaa-
gaard udenfor Nørreport. I det ved Bombardementet
fervoldte Idlos afbrændte Professorernes Hornemanns,
Bangs, Treschows, Niisbriggs, Bugges, Wöldikes Resi-
dentser. Begge Kallernes og Moldenhawers samt Bispehus
bleve ruinerte af Bomber. Münters, saavel som Regent-
sen og Universitetsbibliotheket bleve mindre bestadigede.

paa Studiugaarden brændte Consistorium og den hele Længde, hvorf Auditorium majus var. Vorchs Collegium er ogsaa opbrændt. Det er besluttet af Professorerne og den tilstedevarende Universitets-Direction, som er Moldenhawer og Malling, at Examina holdes som sædvanlig, uagtet Studenterne nu formedelst Exercits og Bagthold ikke har havt Bog i Haand i en heel Maaned. Ogsaa de fra Norge og andre Steder ankomne Deposituri blevе indskrevne i Kronprinsens Livcorps — min Son var altsaa ogsaa med. Statsraad Gold mistede sin eneste Son, som var Student, ved en Bombe paa Volden. Ved en Bombe, som faldt i Hernemans Gaard, mistede en af hans yngre Tøtre et Been. Munthe, Lærer ved Frue Skole, har mistet en Arm. Jeg og min Familie slap med Skrækk'en og med at miste lidt Tøj ved Flytning. Min Svingerson Strom har mistet sin Bolig paa Blaagaard, hvorfra han flygtede ind til mig, da Fjenden nærmede sig. I de 3 rædsomme Bombardements Nætter og Tage opholdt jeg og min Familie, samt tildels Hornemans, Kjerulfs, Plumis og mange andre, os i Taarnopgangen til Rundetaarn, hvis tykke Mure troedes at være uigjennemtrængelig af Bomber. Forresten flygtede de fleste fra denne Kant af Byen til Amager og Christianshavn.

At den sorte drøbe Melankolie hviler over Kjobenhavn siden Overgivelsesdagen i Mandags, det begriber Du let.

Den 2den April tabte vi meget, men vi beholdt dog dengang Wren. Nu er den ogsaa borte, og maastee have vi intet Danmark mere. Det er som en Gysen farer over

mig, naar jeg sætter mig hen at læse Correctur af Suhms
Danmarks Historie.

Din

Kjøbenhavn d. 12 Sept. 1807.*)

N. Nyerup.

No. 32.

Nasmus Møller.
(1818.)

Dyrebareste Ven!

Hiertelig Tak for Deres kære Brev, som jeg med indersig Længsel havde ventet paa. Det bedrover mig, at Deres Helsbred er saa maadeligt. Ogsaa jeg føler, at jeg gaaer sterkt ned af Bakken. Ær i sidste Efteraar og langt hen i Vinteren var mit Bryst meget svagt. Paa nogen Tid har det dog, Gud skee Lov! været noget bedre. Men min gode Kones Helsbred er meget stræbeligt, og der gaaer siølden nogen Uge forbi, at hun jo een eller flere Dage maa holde Sengen.

Deres skionne Tale,**) min kæreste Ven, maa De endelig udgive. Det var Ord talt i rette Tid, og saadanne Ord fra Mænd, hvis Stemmer har Vægt, kan Tidsalderen nok behove. Der er en forunderlig Kamp i vore Dage mellem Troe og Vantrie. I allg. Litt. Zeit. læser jeg ofte med Forundring Recensioner af ganske modsat Aaland. Og det er dog saa opmuntrende for Alabenringens Venner at høre Mænd med Aaland og Kraft at tale dens Sag baade mod Vantrie og Sværmerie. Der-

*) Worms Svar paa dette Brev findes astrykt i Nyt th. Bibl.

19 B. 208—209.

**) Ivst. N. th. Bibl. 19 B. Pag. 248.

for ønskede jeg saa gjerne at see Deres Tale offentliggjort. En flittig og tæknemmelig Discipel tager vist gjerne en eller anden Time fra sin Afspredelse eller Sovetid til dens Reenskrivning. Grundtvigs omtalte Bog har jeg ikke anskaffet mig, da jeg venter, at vi faae den i vort Læseselskab. Det er stor Skade, at denne unge Mand af saamugen Aand fordærver sin Sag ved sin Bitterhed og ved sin umaadelige Selvtillid. Det gaaer nok om trent med ham som med Paster Harms, hvis Theses giore saa megen Opsigt, og som jeg har hørt til laans, tilligemed den holsteenske Bojesøns antitheses, af vor Bisshop. Bemeldte Bojesen er en reen Rationalist; men Harms skader igien, frygter jeg, Alabenbaringens Sag, ligesom vor Grundtvig, ved sine Overdrivelser. Nogle Prædikener har jeg læst af samme Harms, som hovede mig langt bedre end hans theses. Han skal, som Prædikant, have stort Tillob, og det undrer mig ikke; thi hans Taler ere fulde af Aand og Salvelse.

Ved at læse det første Stykke i Litt. Tid. af Recensionen over mine Ciceros Catilinar. Taler, faldt ogsaa jeg paa den Tanke, at den var fra samme Haand som den forrige. Prof. Blech i Roeskilde yttrede i et Brev til mig den samme Fremodning. Men ifelge en senere Efterretning, jeg har fra min Son i Ålbhavn, skal Recensionen være af Prof. Kreg Meyer. Dette har han fra et Par unge Mennesker, som sævnligen komme i bemeldte Professors Huus. De har Net i, at Recensionen reber Indsigts. Men enkelte af Rec.'s Anmærkninger ere dog i den Grad ugrundede, at selv min yngste Son har funnet fele det og meddeelt mig endel Centrabemærkninger, ganske over-

eensstemmende med hvad jeg selv under Læsningen deraf har tænkt. At iovrigt hans Forderinger til Overs. af Classiske indeholderne Modsigelser er jeg fuldkommen enig med Dem i. Det er ogsaa saa langt fra, at hans Complimenter have rokket mit engang fattede Forsæt, at bryde af med det Slags Arbeider, at de endog mere have bestryket mig deri.

Med Fortsættelsen af min Overs. af Livius er der paa nye gjort Begyndelse. Nogle Ark af den 6te Pentade har jeg havt til Revision, og ifolge min Forlæggers seneste Loste skulde denne Pentade endnu komme ud i denne Maaned. Det er da muligt, ifald han vil blive ved, at jeg endnu kan leve den Dag, at see det hele Værk fuldendt. Min Udgave af den latinske Text derimod afbrydes med den anden Pentade, som ifolge Forlæggerens Forskring skal komme ud i indeværende År. Skoont det kun var efter hans egen indstændige Begjæring, at jeg begyndte paa dette Værk, har jeg dog gandske overladt til ham selv, om dette skulde fortsættes eller ikke, og nu har han endelig, efter lang Betænkning, valgt det sidste.

Mit Forsøg til Forsvar for Pastoralbrevenes Vægt-hed er allerede trykt i Prof. J. Möllers theolog. Bibl. den 13de Deel, som jeg nylig har modtaget. Desværre har jeg kun dette ene Exempl., hvilket jeg besidder som Subscribent paa det hele Værk. Og jeg vilde dog saa inderlig gjerne høre Deres Dom over dette Arbeide. Men ifald De ikke holder det theolog. Btbl. selv, er der vel dog Nogen i Horsens, der har det. Og naar De da faaer læst det, eg Sid og Helbred tillader Dem at skrive igien, beder jeg

Dem meget at sige mig Deres Tanker om denne lille Af-handling. Der er ellers indlobet nogle afskyelige Tryk-feil f. E. christelige for dristige — Udtryk for Udtog etc. De seer altsaa, at der til een Tid ere udkomne flere Skriverier af mig, hvilket jeg næsten er undseelig over. Men det kommer eg af, at Noget har ligget saalænge hos Forlæggeren. Vort Landemodes Skrifter har man flere Gange sagt at være nærværd at komme for Lyset. Men endnu har jeg intet seet deraf.

Det vil iovrigt nu formodentligt snart lække mod Enden med mit Forfatterie; idetmindste vil det mærkelig sagtnes; thi deels arbeider ogsaa jeg nu med langt større Besværighed end forhen, deels fornyses idelig Præste=Em=bedets Forretninger. Jeg har f. E. nu 3 hele Dage ad Gangen Examen i Pastoratets 3 Skoler. I Dag har jeg holdt ud fra Kl. 8, da jeg tog hjemme fra og indtil Aften, og ligesaa skal jeg i Morgen og Overmorgen. Dog — dette ligger jo eg Præstens egentlige Kald saa nær. Men der ere saamange allotria.

Men jeg maa afbryde, da det allerede er sildig, eg jeg skal tidlig op i Morgen, for at begynde at tænke lidt paa min Prædiken til Torsdag, inden jeg gaaer i Skole.

Gud styrke Deres Hælbred, min ødle Ven! Jeg kan godt begribe, at Skriveriet falder Dem besværligt i Deres Alder og med Deres Hælbred, eg jeg vil derfor heller ikke forlange Brev for Brev. Men naar De nogenslunde kan, vil det dog glæde mig at see om end nok saa faa Ord fra Dem. Gud velsigne Dem og Deres! De og kære Kone hilses venligst fra min Kone eg

Deres inderlig hengivne
Kielbelov d. 16 Martii 1818.

R. Møller.

P. S. Hornemanns Tale er, efter mit Tykke, ikke meget bevendt; den indeholder for det meste trivielle Ting. Noget farligt finder jeg dog dog ikke deri.

No. 33.

Nasmus Møller.

(1821.)

Hiertelig Tak for Deres kiære Brev af 10de Febr. !*)
 Det var mig en sand Glæde, at mit Arbeide over det N.
 Test.**) fandt Deres Bisfalde; thi dette forvisser mig om, at
 det og vil være andre sande Bibelvenner til Behag. Fra
 Gud og Anden har jeg og haft Bevidnelse derom f. E.
 fra vor, forдум maaſke lidt sværmeriske, men dog vist ær-
 lige Hornsyld — fra den 73 Aar gamle Grev Nevent-
 lov, som nyder sit hæderlige Otium her i Landet. Min
 Bislop ville endelig at jeg skulde sende ham et Expl. af
 min Bog (da jeg nu staaer lidt i Forbindelse med ham
 fra det Vesterborgske Seminarium af) og udbede mig hans
 Tanker drom. Jeg gjorde det, og den gamle Mand skrev
 mig derpaa et langt Brev til, med mange Anmerknin-
 ger, der vidnede om dyb Hviagtelse for Bibelen. Han
 kunde f. E. ikke side min Anmerkning Pag. 47 om Jesu
 Faste. Ernesti havde, skrev han, i Forelesninger han
 havde holdt for ham og hans Broder, meget advaret mod
 alle Forsøg til at forklare de bibelske Under af naturlige
 Marsager o. s. v. — ogsaa stodte han sig over Ytringen
 Pag. 99 om Pauli Grettessættelse til Ananias. Ja han

*) Ustrykt i N. theol. Bibl. 19 B. Pag. 252—254.

**) Veiledning til en andægtig og forståelig Læsning af det Nye
 Test. Første Udgave.

kunde ikke engang finde sig i, at jeg havde roest Apostl. Pag. 159, fordi de ikke dreve Spot med Alsguderiet; thi, skrev han, i det Gl. Test. findes dog Spot derover, og Anmærkningen kunde da synes at kaste Skygge paa dette. Disse og mange flere lignende Grindringer vare mig et kært Beviis paa, at Bibelen endnu har sine gammeldags ærlige Venner, selv i den Classe, hvor man mindst skulde vente det. — Af mit andet lille Skrift, fun paa 3 Ark, skrevet nærmest for Almuen, vilde jeg have sendt Dem et Expl., men jeg har paa nærværende Tid ikke eet, da jeg har uddeelt dem, jeg sik fra Forlæggeren, blandt mine Sognemænd. Det er og fun Øvintessensen af det større, med Hensyn til den hele Bibel og bragt i en mere påvenetisk Form. — Jeg har nu et Forsøg over det Gl. Test. under Hænder, der skulde omtrent være som hint over det nye, men Gud veed om Helbred og Embedsforretninger vil tilstede mig at see dette tilendebragt; thi her er Banskelighederne større, og jeg har heller ikke fra Fortiden af studeret det G. T. saameget som det Nye. Imidlertid har jeg af Prof. J. Møller ladet mig overtale til at forsøge en Revision af vor kirkelige Oversættelse af en af det G. Testamentes større Propheter, som et Slags Forarbeide for Revisions-Commissionen. Jeg troster mig ved, at om end mit Arbeide ikke vil nytte Commissionen, saa vil det nytte mig selv; ogsaa med Hensyn til det omtalte populære Skrift. Men nu Nok om mig selv og mine litterære Syssler.

Nu skal jo Sorge igien opståae i fornyet Glands. Maatte Sneedorfers og Schytters Land komme til at hvile over deus nye Lærere! Hvad demmer De em Fei-

den*) mellem Th. Baden og den unge Krarup, for og mod den gl. Jacobs Grammatik? Gode philologiske Kundskaber syntes mig Krarups Bemærkninger at robe; men om de var tilstrækkelige til at retfærdiggøre den Paastand, at vi trængte til en heel nye Grammatik, tvivler jeg dog paa. Maafsee min Algtelse for den gamle T. Badens manes gior mig til en lidt partisk Dommer. Af den Molbek-Clausenske Kamp**) vandt nok ingen af Parterne synderlig Vre. Den unge Clausen kommer nok ind i det theologiske Facultet. Nogle befrygte Naturalisme hos ham, skjondt jeg har hørt Andre holde ham for orthodox, især i Sammenligning med Faderen. Har De læst Fogtmanns Disputats de miraculis, imprimis Christi? Den har meget fornøjet mig baade fra Materiens og Formens Side, og det er længe siden jeg læste saa simpelssjon Latin af saa ung en Mand. Denne Fogtmann skal overalt være et meget agtværdigt Menneske. Der stikker nok en tilkommende Professor Theologiae i ham.

Fra min Son Poul Møller, der er Præst paa Chinaskebet, har jeg havt Breve, baade fra Cap, Java, Manilla og Canton. Han levede vel, og haabede om Gud lader Reisen lykkes at være hjemme engang hen i Sommeren. Det kunde maafsee more Dem, at see en Prove af de spanske Munkes Latin paa Manilla, der efter min Sons Anmerkning ikke er saa reent, sem det, der findes

*) See Krarups Recension i Dansk Litt. Tid. 1821, No. 3 og 4 (jvfr. S. 142-50 af Fogtmann, S. 150-60 af Krarup); Kbhavns Skilderie 1821, No. 19, af Torkel Baden, Nr. 20, af Krarup.

**) See: Kbhavns Skilderie 1821 No. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.

i epistolae obscuror. vir. Paa hans Spørgsmaal til En af Munkene, om han kunde tale Latin, svarede denne: *Multo bene Signor! multo bene Signor!* todos Monachi excellenter latinum loquere potest. En bad ham: da mihi lapis ad scribere, og da Pouls ikke forstod det, tilsviede Personen: *lapis de ligno;* og kan De giette hvad det skulde være? — en *Ulyantspen* — blandt andet havde han lært hos Munkene at sige: *Visne habere unam huttelliam vinum ad mustram,* & til en *Prove.*

Vi leve her ved det Gamle. Min Kones Helsbred vedbliver at være meget svageligt; og mit er langtfra at være stærkt. Gud velsigne Dem og Deres! Min Kone beder Dem saa hertelig hissede. Uafsladelig er jeg Deres
Møller.

No. 34.*)

Nasmus Møller.

(1823.)

Kjæreste Ven!

Jeg har nu i saa lang Tid ikke hørt fra Dem, at jeg begynder at frygte, Deres Helsbred endnu er blevet slettere end sædvanlig. Hos mig er det i den henseende omment ved det Gamle, kun at min Kones Svagelighed tillager mere og mere og giv mig ofte meget bekymret.

Siden jeg skrev sidst, har jeg faaet en ny Residerende Capellan til Medarbeider, nemlig den yngste**) af mine

*) Worms Svar paa dette Brev findes i N. th. Bibl. 19 B.
Pag. 257—58.

**) Her menes Magister H. U. Møller, nu Stiftsprost, Pr. til Torkildsrup og Lillebrønde paa Falster.

Sønner, som i denne Sommer er kaldet til dette Embete, og for ikke længe siden ordineret og indsat. Dette er nu vistnok en stor Glæde for mig; men dog er ogsaa hermed ikke lidet Bekymring forenet, da jeg i disse Trængselstider har Møje med at skaffe ham de fornødne Penge til at etablere sig for og til at reparere den yderst forfaldne Præstegaard, han modtager.

Jeg fortalte Dem nek i forrige Brev, at Forlæggeren af min „Veiledening til N. T.'s Læsning“ havde begyndt at tænke paa et nyt Oplag deraf, som en Folge af den Cancellie-Resolution, at et Expl. deraf skulle anstaf ses til hver Almueskole, saavidt Skolekasserne maatte tilstrække. Dette 2det Oplag er nu snart færdigt fra Pressen; og jeg er just nu i Færd med at skrive en nye Forerindring dertil, i Anledning af Recensionen i Literaturtidenden. Recensenten var nemlig, skivndt i det Hele tilfreds med Arbeidet, dog som De erindrer misfornosjet over, at jeg havde yttret, at den ældre Afskuelse af Joh. Åabenbaring syntes mig, med alle dens Dunkelheder, dog endnu antageligere, end den nyere, den Eichhorniske, og han anvendte mere end Halvdelen af Recensionen til at vise Farligheden af den Menig, at der findes Spaadomme i Joh. Åab., og til at tage den Eichhorniske Fortolkning i Forsvar. Herimod skriver jeg nu en lille Apologie — ikke egentlig for den ældre Fortolkning af Joh. Åabenb., som jeg ikke bestemt har erklaaret mig for — men for den Paastand, at den Forklaring, der finder Spaadomme i Bogen, gjerne kan besaae med dens værdige Anvendelse — Jeg har heri, som i saameget Andet, ret folgt Savnet af Deres Nabovestab og Deres Raadforsel.

Der hersker i denne Tid en Epidemi her i Sognet, som har bortrykket Mange, beriblandt er vor brave unge Skelelører her i Byen, som jeg nödig vilde have mistet; ogsaa hans Kone, som ligeledes er ung, ligger for Doden. I den Anledning var just en Læge her længe, som opholdt mig længe, saa jeg nu nodes til at afbryde, og bede Dem tage til Takké med dette Indholds fattige Brev, hvilket jeg og fornemmelig skriver for at bede Dem, naar Tid og Hælbred tilstøder det, ved et Par Ord at underrette mig om, hvorledes De har det.

Gud velsigne Dem og Deres! Min Kone hilsner med mig hertelig. Stedse henlever jeg

Deres inderlig hengivne
Kielbeløv d. 8 Septbr. 1823. R. Møller.

No. 35.
Mahbet.
(1825.)

Det var mig en høist glædelig Overraskelse, just i de Dage, da den hervørende Studenterforening høitideligholdt mit Studentjubilæum at faae et Brev fra min meest elskede og agtede Foerning, den mig kæreste af alle de overblevne fra mit Russhaar. Hertil kom endnu, at jeg just i mine Grindringer var sysselsat med Alarene 84- til 89, da vi litterarisk og critisk samvirkede, og da Worm stod forrest i vor Række.*)

Af den litterariske Virkefreds har du alt længe ud-

*) Her sigtes til Worms Recensioner i Lærdre Efterrettn. 1783-88.

draget dig; men med Glæde seer jeg hvert Åar dine Gau-didater blandt dem, der medbringe den Forberedelse, der er en verdende Videnskabsmand Ilgesaa forneden, som Grundvolden et Huus, og naar andre Beger have for-trængt de Skrifter, qui nunc manibus teruntur, vil dine Disciple ex antiqua illa et sancta disciplina være kien-delige eg hæderlige midt blandt de brogede Polyhistorer, der veed saamange smukke Ting, at de ere at bruge til ingen Ting. Virkelig, Ven! den Maade, hvorpaa du her overlever dig, eg, som de gamle Wormer levede op i dig, skal igien leve op i dem, er af dem, der give fuld Føje at tilsegne sig dit Vixi.

Gamle Ryerup, den sidste af vor Kreds, vedbliver sin sædvanlige gavnlystne Virksomhed. Vi sees siclden, da ingen af os er en sterk Besøger; men vore Vennerfor-held ere i deres gamle Kraft. Brorson fra Herlufsholm hører jeg fra, som fra dig, giennem hans Disciple, Zahrt-mann giennem hans Sonner; med Münter og Rothe mo-des jeg nu og da paa Gader og Stræder. Skindt mit Bakkehus er et sandt suburbanum, lever jeg langt fra Byen, undtagen fersaavidt Forretninger falde mig. Min vakre Hauge og dens hulde Urtegaardsmandinde min Kone, med hvem jeg i denne Maaned har levet sex og tyve lykkelige Åar, under manghaande Ulykker, mine Be-ger, eg mine Grindringer binder mig hertil med Baand, som det ikke er let at udrive sig fra, og ikke istand til mere at frembringe noget egentlig af mig selv, sysselsæt-ter jeg mig med at samle hvad andre have frembragt. Saaledes har jeg samlet min Thaarups Arbeider, samler nu paa Prams, tænker paa H. C. Sneedorfs og maafsee

Abrahamsens, og er i Begreb med at give den første cor-
recte Udgave, der nogensinde har eksisteret, af Holbergs Co-
medier, andet litterarisk Haandarbeide ikke at omtale.

Jeg er nu midt i 3die Deel af mine Grindringer,
naar den er færdig, skal jeg sende dig den med de to fo-
regaaende, jeg sendte dig disse strax, hvis jeg ei vilde
have den tredie med som den dig interessanteste; og hvorever
jeg i sin Tid helst vil høre din Dom, jeg haaber at
kunne sende dig den til den Tid, jeg kan lykkenste dig
med dine Candidater, som sædvanlig.

Jeg vil slutte; thi egentlig kunde jeg blive ved i det
uendelige. Lev vel, min gamle inderlig elskede og cærede
Ven! og bevar mig den Tid, vi endnu kunne have til-
bage, uforandret det Vennerhjæl, der fra vort Krigsstab's
første Dage aldrig har forandret eller fornægtet sig.

Med halvhundrede Åars Hoiagtelse og Venstabis
din

(August 1825.*)

M. A. H. b. e. f.

No. 26.

Stougaard.

(1830.)

Gredde, rettskafne Ven
og Velhjælper!

Hvorledes kan en Mand efter Deres Arbejde og med

* Brevet er uden Datum; men at det er skrevet i Aug. 1825

Deres saa almindelig erkendte Fortjeneste tale om at spise Maadsens Bred. Havde Socrates da Uret, da han fermeente, at man, istedetfor at straffe ham, burde have underholdt ham i Prytanet paa offentlig Bekostning? Nei, gede gamle Ven og Velhynder! Ingen har bedre, end De, fortjent en rolig og hæderlig Alderdom. Gud give Dem kuns Helsbred til at nyde den.

Fer Deres skionne Gave til Skolen af den gamle Ole*) ville De modtage min hjertelige Tak, og ligesaa for den til Stiftsbibliotheket, hvor der netop er en Plads til fligt et Malerie. Begge Dele skal i sin Tid blive besorget hertil enten paa en eller anden Maade, om jeg lever, og skal jeg end doe — jeg gaaer i Aar ind i det 70de — skal jeg ved Stiftsovrigheden nok foruge for det fornødne, saavel i Henseende til Afhentelsen som Vedligeholdelsen; ikke vilde jeg saa gjerne ønske, at De i sin Tid vilde foruge Gaven til Skolen med Deres eget Portrait eg Justitsraad Worms, som De, um jeg ei husker Freil, ogsaa ejer. Deres eget maa jeg qualicunque modo

vise nogle i samme Brev tilfsiede Linier fra Worms Ven Kriebmand Ole Lund, hvilke ere daterede 6 Aug. 1825, men ei egne sig til Meddeelse.

*) Her menes Ole Worm den Eldre, født i Aarhus 13 Mai 1588, (hans Fader var Willum Worm Borgemester samme steds, hans Moder Inger Datter af Borgemester Oluf Jorgensen i Horsens), † 31 Aug. 1654. Hans ber i Brevet omtalte Portrait, som efter Prof. Worms Død blev sendt til Aarhus Skole, i hvilken den ældre Ole Worm havde gaaet i 6 Aar, er malet af Carl von Mandern.

absolut have. Lev vel! ærede gamle Ven og Velynder, og
tænk undertiden med Gedhed paa

Deres aldeles hengivne og ærbedige
J. Stougaard.

Aarhus den 9 Juli 1830.

N e g i s t e r.

	Pag.
Abrahamson (Werner Hans Frederik) Captain	82.
Adler (Jacob Georg Christian) Generalsuperintendent	32.
Baden (Jacob) Prof.	77.
Baden (Torkel) Prof.	77.
Baggesen (Jens Immanuel) Prof.	22.
Baggesen (Jens) Consistorialraad, Pr. til Nidloše i Sjælland	48.
Bang (Fred Ludvig) Statsraad, Prof. med. .	44.
Bindesbøll (Jens) Pr. til Lide og Smørum i Sjælland	16.
Birch (Andreas) Bislop over Aarhus Stift .	16. 22.
Bloch (Søren Niclas Johan) Statsr., Rector .	72.
Brandt Statsminister, Cancelliepræsident . .	60.
Borson (Anders Binding) Prof., Rector ved Hørulfsholms Skole	81.
Brun (Thomas Christopher) Prof.	20.
Clausen (Henrik Nicolai) Prof. theol. . . .	77.
Geld (Christian Magdalus Thesstrup) Geheimeconferenteraad	70.
Gramer (Jehan Andreas) Universitetscantsler i Kiel	16.
Eggers (Christian Ulrik Ditlev) Conferentsraad, Præsident i Kiel	23.
Fogtmann (Nicolai) Bislop over Aalborg St. .	77.
Frederik Christian Hertug af Augustenborg .	{ 16. 23. 25. 46.

	Pag.
Gamborg (Anders) Prof.	16. 17.
Gjor (Salomon) Rector i Christianssand . . .	26.
Grundtvig (Nicolai Fred. Severin) Pr. til Vartou	72.
Guldborg (Ove Hoegh=) Geheimeraad . . .	19. 22.
Harms (Claus) Kirkeprovst, Pr. til Domkir- ken i Kiel	72.
Hee (Jørgen) Bisshop over Narhuus Stift . .	23.
Heiberg (Ludvig) Prof., Rector	20. 60.
Heiberg (Søren Johan) Provst, Pr. til Farsø	15.
Hornemann (Claus Frees) Prof. theolog. . .	70. 75.
Hornsyld (Jens) Pr. til Alsens	75.
Hviid (Andreas Christian) Prof.	20. 25.
Janson (Hector Fred.) Bisshop over Narhuus Stift	16. 24.
Kraft (Ole) Rector ved Odense Cathedralskole	11. 12.
Krarup (Niels Bygemi) Dr. phil., Bestyrer af Bergerdydsskolen paa Christianshavn . . .	77.
Krazenstein (Christian Gottlieb) Prof. . . .	44.
Lemming Pr. til Nicolai Kirke i Kbhavn . .	16.
Lindhard (Megens) Stiftsprovost, Pr. til Nar- hus Domkirke	28.
Lurdorph (Valle Willum) Geheimeraad . . .	13. 27.
Löffler Superintendent i Gotha	44.
Malling (Ove) Geheimestatsminister	70.
Meyer (Peder Kreg) Bisshop over Als og Vests Stift	72.
Molbek (Christian) Jusitsraad, Prof. . . .	77.
Moldenhaver (Daniel Gotthilf) Conferentsraad	44. 69. 70.
Munthe (Eiler Christopher Kaasholt) Rector ved Nyborg latinske Skole	70.
Müller (Johannes) Stadsphysicus i Christiania	17.
Wünter (Balthasar) Pr. til Petri Kirke i Kbh.	44.

	Paa.
Münster (Frederik) Bisshop over Sjællands St.	44.69.70.
Møller (Hans Ulrik) Mag. art., Stiftsprovst i Lollands og Falsters Stift	78.
Møller (Gens) Prof. theolog.	73. 76.
Møller (Poul) Prof.	77.
Møller (Rasmus) Bisshop over Lollands og Falsters Stift	46.
Nyerup (Rasmus) Prof.	81.
Norregaard (Laurids) Conferentsraad, Prof. juris	44.
Plum (Frederik) Bisshop over Thyens Stift .	43.44.70.
Pram (Christen Henriksen) Toldforvalter paa St. Thomas	20. 81.
Nahbek (Knud Lyhne) Prof.	16.20.23.
Rathlow (Schack) Statsminister	13.
Reventlow (Christian Ditlev Frederik) Greve	75.
Schlegel (Joh. Fred. Wilhelm) Conferents- raad, Prof. juris	17.
Schou (Niels) Prof.	17.
Schulz (Carl Frederik) Rector ved Cathedral- skolen i Roeskilde	46.
Sibbern (Hans) Prof., Conrector ved Odense Cathedralskole	60.
Skaaning (Hans Hansen) Klokker og Bogtryk- ker i Aarhuus	24.
Sneedorph (Frederik) Professor	16.
Sneedorph (Hans Christian) Admiral . . .	81.
Staffeldt (Adolph Wilhelm Schack v.) Amt- maud	20.
Strom (Christian Ludvig) Pr. til Kregome .	70.
Suhm (Peter Fred.) Kammerherre	18. 44.
Tauber (Johan Henrik) Prof., Rector ved Ca- thedralskolen i Roeskilde	26.32.46.

	Pag.
Thorkelin (Grim Johnsen) Geheimearchivar	17.
Tode (Johan Clemens) Professor	20. 43.
Treschow (Niels) Statsraad	23.
Voss (Johan Heinrich) Rector i Gutin	20.
Wolf (Fred. Aug.) Professor i Halle	65. 66. 67.
Bahrtmann (Henrik Christian) Pr. i Viborg	81.
Zoëga (Johan) Etatsraad	23.

**Efterretninger
om
den lærde Skole i Horsens**

†

Skoleaaret 1843—44

med

adskillige derved foranledigede Bemærkninger

af

**B. Storm,
Overlærer.**

Jeg havde tænkt at kunne her leve en Samling af
Bidrag til denne Skoles Historie fra gammel Tid af, for-
saavidt jeg kunde overkomme Efterretninger derom; jeg
troede, et saadant Forsog vilde være velskommert — ikke
fordi jeg haabede, at kunne faae noget Fuldstændigt sam-
let herom, thi dertil varer de Kilder, jeg havde at øse af,
alst for fattige; endnu mindre, fordi jeg tiltroede mig for-
trinlige Gaver til at give de Efterretninger, der lode sig
skaffe tilveie, Interesse ved selve Behandlingen, men fun-
fordi næsten Intet herom hidtil er blevet Publicum be-
kjendt, saa at altsaa den folte Trang til deg at høre No-
get derom, vilde — vel ikke ved mit usfuldkomne Forsog blive
afhjulpen, men dog formindsket, og for at der maaßke derved
kunde gives Andre Anledning til at leve noget Fuldstæn-
digere og Fuldkommere; en saadan Samling af Efterretning-
er om denne Skole, meente jeg ogsaa, vilde især nu, da
der har voeret saa megen Tale om dens Nedlaeggelse, have
meer Interesse, om ikke meer Nutte, end ellers, og skulde
denne Krisis endes med Skolens Tilintetgørelse, da kunde
det ogsaa være en Pietets-Pligt for mig, som baade har
voeret dens Fosterson og i en lang Række af Aar Exer-
ved den, efter bedste Evne at give dens Nekrelog. Men
mine mange Skoletimer og de mange uvante Forretninger

og nye Sorger, som i Vacancen kom til at hvile paa mig, og ei alene optoge min meste Fritid, men idelig forhindrede, afbrede og adsprede mine Studier, gjorde dette næsten umueligt for mig, da min jævnlige Upasselighed og alt for store Empfindlighed mod al Slags Forstyrrelse desuden vilde have lagt mig Banseligheder nok i Veien for et længere litteraart Arbeid, især i en Materie, der egentlig ligger udenfor mit Element. Jeg har derfor maattet indskrenke mig til at give de befalede Efterretninger og overlade til Herr Adjunct Bendz at levere den foranstaende frit valgte Deel af Programmet, hvortil Beiligheden heldigvis gav ham interessante Materialier, hvilke ikke kunde være faldne i bedre Hænder. Dog har jeg ikke funnet undslade at omtale noget udforsligere adskillige Gjenstande, som staae i noie Forbindelse med Skole-Efterretningerne for dette Aar, og have saadan Vigtighed for Skolen, at de ikke vel kunde her forgivæs med Lavshed.

Det sidste Aar har for denne Skole været eet af de mørkeligste i dens Historie, men ingenlunde eet af de glædeligste og ørefuldeste; tvertimod: et Modgangeus-, Engstelsens- og Nedtrykkelsens-Aar maa jeg kalde det; Skolen har i dette Aar været mere mørkelig ved sine Lidelser og sin Undertrykkelses-Tilstand, end ved Præstationer af kraftfuld Virksomhed. Jeg behøver neppe at sige, at jeg hermed figter ei alene til Rectors Sygdom og Død, den lange Vacance, hvortil endnu kom megen Sygdom og Svagelighed blandt de øvrige Lærere, men ogsaa, ja fremfor Alt, til den nedslaaende, cengstende og undergravende Uvished om Skolens Skjæbne,

I de senere Aar begyndte Rector Müllertz, der hidtil syntes at nyde en ualmindelig Sundhed og af Naturen at have modtaget en fast Legems-Constitution, at lidt af gjentagne Anfalde af et indvortes Sygdoms-Tilfælde, der blev høppigere, langvarigere og hæftigere; allerede i Efteraaret 1842 maatte han derover adskillige Gange forlade Examen; i det følgende Skoleaars Løb paakom dette frampeagtige Tilfælde ham ofte, endog alene derved, at han talte med Varme, saa at han tids, haardt imod sin Willie, maatte opstope med Undervisningen og forlade Skolen paa længere eller kortere Tid, og til sidst, efter Legens alvorlige Formauning, fra Midten af Nov. f. A., afholde sig aldeles fra Skolearbeidet. Imellemtunder lod det, som om hans Tilstand bedredes, men snart kom igjen nye Anfalde, og hans ynkvaerdige Lidelser endtes omsider den 4de Hebr. d. A. ved en allerede længe befrygtet og i ikke kort Tid med Visshed forudseet Død, der til sidst baade af ham selv og hans Familie maatte onskes ham, som den eneste Befrielse fra hans jordiske Qualer.

Hans Charakteer og Virksamhed, Færd og Forhold vil jeg ikke her indlade mig paa at skildre, sjældt jeg troer at kunne gjøre det med mindre Gensidighed, end de fleste Andre; men jeg skylder dog Sandheden at erklaere, som min Overbevisning, at han som Embedsmann, Videnskabsmand, Lærer og Menneske besad mange agtværdige og onskoerlige Egenskaber, eg derfor af Mange længe vil blive mindet og savnet med Taknemmelighed og Venmed, med Kjærlighed og Høiagtelse.

Saa snart han var død, indmeldte jeg Dødsfaldet for den kongelige Direction, der overdrog mig indtil videre

Skolens Bestyrelse, og resolverede, at Rectors Fag maatte fremdeles besorges paa samme Maade, som i hans Sygdom, nemlig saaledes: Adjunct Bendz 3 Timer ugentlig Grammatik, Adjunct Bohr 2 Timer ugentlig Religion og 2 Timer Geographie, Adjunct Levinseu 4 Timer ugentlig Historie, Altsammen i 4de Classe. Imidlertid onskede adskillige Lærere suart Forandring i Fag-Fordelingen: Bohr og Levinseu havde imod deres Tilboielighed, og kun for at tjene Rector, efter hans Anmodning paataget sig respective Historie og Geographie for ham, og enstede nu at fritages derfra, hvorimod Adjunct Knudsen meget ønskede at faae Historie igjennem hele Skolen; og da nu i 4de Classe begge Parters Ønske træf sammen, og Adjunct Bendz, der i den senere Tid havde haft Historie i 3de Classe, lod sig finde villig til at astraede samme, entskjont han havde selv haade Lyst og Øvelighed dertil, fandt jeg det billigt ved Halvaarets Ende (paa hvilken Tid dette ogsaa ellers pleiede at skee her) at indgive Forslag til en ny Fordeling af Fagene og en ny Læseplan, hvori disse og flere Ønsker bleve tagne til Regel, og adskillige Ufuerskommenheder i den ældre Plan afhjulpe. Den nye Læseplan, som var indrettet baade for Vinter og Sommer, blev approbet og folges nu. Efter denne sit Knudsen ugentlig 27 Timer, Bendz og Bohr hver 29, Levinseu 24 og jeg 29. Sagen har været arrangeret efter bedste Skjen. Det har imidlertid været vanskeligt nok for Lærerne at bestride Undervisningen i den lange Vacance. Skjondt Skolen telles kun faa Disciple, udfordrer den dog, naar man ei vil tage flere Classer sammen (hvilket i de allerfleste Fag er meget skadeligt), lige mange Lærere. Nu synes vel en

ugentlig Forøgelse af 3—5 Timer ikke i Almindelighed at kunne volde en Lærer stor Byrde, og ingen har heller vægret sig derved eller ladet sig trætte, saalænge vi alle var friske og rafte, men de fleste Lærere have ret været hjemsegte af Sygdom i det sidste Åar og især i Vacancen: Adjunct Levinse[n] har den meste Tid været meget svagelig, og skjondt meget lidet holdt sig hjemme derfor, dog særlig været viensynlig i en lidende Tilstand, og ikke sjeldn nær ved at maatte give tabt, hvorfør han ogsaa ved den nye Læseplan fik færre Timer; Adjunct Bendz og jeg have begge to Gange paa længere Tid været stærkt angrebue, han af Rosen i Ansigtet i Forbindelse med bænkelige Hornemmelser i Brystet, jeg først af la grippe og senere af Dienbetændelse, som efter i Sommerferien kom igjen, men dog snart blev hævet; det tilfælde er endog indtruffet, at 2 Lærere paa eengang i længere Tid have ved Sygdom været forhindrede fra at komme paa Skolen. Det skjønes derfor let, at, selv med de bedste Forholdsregler og den redeligste Over, maa Arbeidet under tiden have været saare byrdefuld for Lærerne, og at Disciplenes Fremgang ogsaa maa have lidt Noget derunder.

Ikke mindre har Skolen lidt under det lange almindelig udbredte Rygte, at den var bestemt til Nedlæggelse. Det er let begrænsligt, at dette Rygte maatte meget svække Skolens Credit. En Skole, der ligesom dommes fra Livet, fristes man let til at troe, fortjener ei bedre Skjæbne, og i alt Fald maa det meget hindre dens Frequent's og dens Virksamhed. De, der have Born i Skolen, speculere paa i Tide at faae dem andensteds anbragte, og allerede fort ester at man havde faaet Nys om, at

Sålt var her i Gjøre, gif af vort lille Discipel-Antal 4 udaf Skolen; Adskillige, som havde havt i Sinde at sætte Bern her i Skolen, trække sig forsigtig tilbage og finde det klogere at bestemme dem til en anden Bane, eller at sætte dem i en anden Skole, der ikke saaledes vasker mellem Liv og Død, eller ville i det mindste ses Tiden an, hvad Vending den Sag tager. Lærerne, af hvilke 3 have Familie, og ingen er i en nogenlunde betryggende Forfatning, ja alle 4 Adjuncter endog ere blot constituerede, ses øengstelige deres Velfærd paa Spil, og vide ei, hvad Forholdsregler de skulle tage; men at denne Øngstelse, selv med den redeligste Embeds-Over, kan virke nedslacende paa Modet og Kraften, er begriseligt. Og nu hvad Disciplene angaaer, kan man da vel undres, om mangen letstidig Discipel, der maaſke allerede har hert ymte om, at han skal sættes i en anden Skole, der agtes opheiet ved deunes Ruin, eller at han endog skal anbringes paa en uvidenskabelig Vej, betragter allerede ligesom Øvret opgivet og fatter Ligegyldighed, om ikke en vis Ringeagt, for Skole, Lærere og Læregjenstande, og altsaa snarere gaaer tilbage, end frem? Noget Saadant have vi næret et enkelte Spor af, og saaledes er det vel gaaet i enhver Skole, der er blevet bestemt til Nedlæggelse.

Hvorvidt det vilde være billigt mod Byen, eller endog alene fordeelagtigt for det Hele, at nedlægge vor Skole — derom er der allerede af langt dygtigere og mere anseete Mænd skrevet og talt saa udførlig, fyndig og grundig, at det næppe vil bidrage Noget til Udslaget, om jeg lægger min Stemme med paa een af Vægtstaaerne. Hvad Borger-Repræsentanterne med vor nidskære,

djerve og kraftfulde Borgermester, Justitsraad Røder, i Spidsen, har med Mund og Pen virket for at hævde Byen denne sidste Rest af dens forrige Herligheder, er i Hovedsagen Publicum almindelig bekendt, og vilde blive for vidtloftigt her udførlig at beskrive: saavel for Majestæten selv med de høieste Stats-Embedsmænd, under hvilke Sagen henhører, som i Stendersalen, er Byens og Skolens Sag blevet foredragen med en Fynd og Varme, der vist ikke var enten overflodig eller forhastet; thi bagefter var det for silde. Sagen har vakt ualmindelig Interesse; hver Mand i Byen, endog den simple Almuesmand, interesserer sig overordentlig for vor Skoles Bestaaen, og troer ikke, man kan eller vil berøve os vor Skole; alle Dannede i hele den folkerige og velhavende Omegn forene sig, for ved Petitioner, een fra Praesterne, en anden fra Proprietairerne og andre dannede Mænd paa Landet, kraftig at understøtte Communens Bonner og Forestillinger. Min Medvirken kunde derfor gjerne undværes. Imidlertid vilde det vel kunne lægges mig til Last, som pligtstridig Eigelgyldighed, eller feig Frygt for at støde Auctoriteterne, eller maaßkee som selvbevidst Udygtighed til at domme i en Sag, der dog angik mig selv saa nær, om jeg forbilogt den med Læshed, og da det tillige er en Trang for mig selv at udtale min Overbevisning om denne vigtige Sag, saa vil ogsaa jeg efter bedste Evne strebe at værne om den Skole, der for Nielblikket er overdragen mig at bestyre, hvis Fostersen og mangeaarige Læser jeg selv er, hvis Fortid ei alene for mig, men for alle Sagkyndige, staar endnu som en Prydelse for Landets lærde Skolevæsen.

Man har blandt Andet sagt at afvise Byens Demonstrationer dermed, at Reformen sigtede til det Hele's Vel, til Videnskabelighedens almindelige Fremme i Fædrelandet, og at Spørgsmaalet derfor maatte hæves fra smaalige communale Hensyn til et hoiere patriotisk Standpunkt med Overblik over hele Staten. Men selv fra højt hoie Standpunkt bør dog alle Dele noie overskues, og i det mindste enhver større Deel af Landet og Folket værdiges lige Opmærksomhed og lige Omsorg. Uden Hensyn til den enkelte Byes Tavv, som dog ogsaa bør komme i Betragtning, da synes det, at om end hele Landet i Forhold til sin Folkemængde har flere lærde Skoler end adskillige andre Lande, og om det end det derfor og af andre vigtigere Grunde kunde findes gavnligt, at nedlægge dem, der kunde undværes, saa er dog Jylland i det Hele ingenlunde overfyldt med lærde Skoler, saa at det forekommer mig, at der suarere burde oprettes flere, end adskillige lægges øde. Endog efter Folkemængden er Jylland ikke nær saa rigelig forsynet med lærde Skoler som Seland, og tages der Hensyn til Arealet, hvilket der bør, thi alt for lang Afstand fra Skole er det samme som ingen Skole, da kan man endeg sige, at Jylland er temmelig karrig udstyret, ja paa Vestkanten og i den nordre Ende endog saare stedmoderlig forsørget. Dersom Horsens Skole nedlægges, bliver der i denne Jyllands bedste og folkerigeste Deel paa Østkanten imellem Aarhus og Kolding, i en Streækning af 12 Miles Længde i lige Linie, ingen lerd Skole; den anseelige Kjebstad Horsens med hele dens af dannede og formuende Familier tæt beboede Omegn i flere Miles Omkreds, især mod Syd, bli-

ver fra Statens Side udelukk fra videnskabelig Dannelse i den yngre Alder, da man ikke let sender Born mange Mile bort fra sig blandt Fremmede. Men see vi mod Vest og Nord, da ere Ribe, Viborg og Aalborg de yderste Punkter, hvor der gives lærde Skoler; denne Linie er Vest- og Nord-Grænsen for videnskabelig Dannelse; hvad der ligger udenfor den, altsaa hele den nordvestlige Halvdeel omtrænt, et Areal af et Par Hundrede Kvadrat-mile, hele Streækningen langs med Vesterhavet, Skagerrak og det nordlige Kattegat, lige fra Mipsaaens Munding ved Ribe indtil Eimfjordens Munding ved Hals, i mange Miles Bredde og i Længde af i det mindste 65 Mile, er ligesom demt til Barbarie; inde i Landet gives kun en Skole, den i Viborg, som ligger i lige Linie 10 Mile fra Aalborg, men 18 fra Ribe; nedlægges Horsens-Skole, vil den videnskabelige Ørk ogsaa tværs over Landet griben sig lige til Østkysten, fra Vesterhavet til Kattegat, fra Nyminde til Gylling-Næs, en Streækning af over 17 Mile i lige Linie; kun Sydgrænsen og en lille, langt derfra adskilt, Deel af Østlandet have lærde Skoler. Der gives allerede nu i det forladte Vester- og Norre-Land Punkter, som have 12—13 og flere Mile til en lerd Skole; og vil man indvende, at dette er kun mennesketomme Ud-fanter, nu vel! lader os da holde os endeg alene til Kjøbstederne: I lige Linie har Skagen 12, Frederikshavn 8, Hjørring $6\frac{1}{2}$, Thisted $9\frac{1}{2}$, Nykøbing 7, Lemvig omtrænt 9, Holstebro 7 Mile til nærmeste lærde Skole, og Ringkøbing 11 til Viborg og $12\frac{1}{2}$ til Ribe. I Sjælland derimod er vel den nordvestre og den sydligere østre Deel, ligesom i Fyn den sydlige med Langeland, Thorseng og Gro,

bar for lærde Skoler; men i det sydvestlige Seland ligge 3 Skoler saa tæt ovenpaa hverandre, at man gjerne kunde, om det skulde være, i een Dag ei alene besøge dem alle 3, men endog give en Times Undervisning i hver, og til Sengetid komme tilbage fra den sidste til den første.*). Kan man da lægge Syderne, især Vesterboerne og Norreboerne det til East, om de viste sig noget mindre dannede end Sølændere, naar i en stor Deel af Jylland selv Præstesonner og mindre formuende Proprietærers Barn maa noies med Bondeskoler eller, om det kommer høit, seminariistisk dannede Huslærere, naar Kjøbsted-Embedsmænds og de anseeligere Borgeres Barn maa noies med Almueeskoler, naar Landsby-Præsten med sin Familie maa næsten udelukkende leve blandt Bonder og som Bonde. Lad der blive forget for, at Jylland i Henscende til Dannelses-Anstalter, Communicationsmidler og Næringsveie kommer til at staae lige med Ølandene, og man vil suart see, trods Landets mindre Frugtbarhed, Population og Hjælpesfilder, at Folke-Racen er i det mindste ikke ringere, end Øboernes. Jeg seer altsaa fra det anbefalede højere Standpunkt ikke rettere, end at Jylland, istedetfor at miste 2 Skoler, burde, saasnat muligt, have 3 nye: i Ringkjøbing, i Thisted og enten i Hjørring eller i Frederikshavn, dog vel helst i Hjørring, og at for det første i det mindste Horsens-Skole ei kan undværes, em og saa selv Byens Tårn og Net turde til sidesættes, hvorom min Dom ikke behoves.

*). Det var for Beliggenhedens Skyld bedre, om Helsingørskolens og Sorø-Skoler kunde flyttes, end at Slagelse-Skole blev nedlagt.

Hvad Reformens indre Bestaffenhed angaaer, da ville neppe de ivrigste Forfegtere deraf negte, at med alle dens gode Sider maa den dog, som ethvert menneskeligt Værk, ogsaa have sine Ufuldkommenheder, hvilket ogsaa Regeringen synes at have erkendt og betoekt, idet den for det første kun til Prove har approberet Reformen af 3 af Kongerigets Skoler. Er nu dette kun en Prove, ville vi troste os til, at Regeringen ogsaa vil oppbevie Provens Udfald, og ikke, for at naae et imaginairt Trylleslot, ruinere den, om end simple og ufuldkomne, saa dog solide, kendte og brugelige Bygning, man allerede har. Forud at slutte, forekommer det mig, at Planen er for os for storartet, at der sigtes for meget til at give de nye Skoler og deres Learere en for Landets Hjelpefilder utilraadelig udvores Anseelse og Yppighed, samt en for selve Dannelsen skadelig Freqvents, hvilken sidste dog formodelst Skolernes store Afstand og Kostbarhed neppe vil opnaaes eller vedligeholdes. Men, hvad jeg anseer for den verste Ulemp, er, at hvis Gymnasialelassen, som man synes at tilsigte, skulde udgjøre en intregerende Deel af Skolerne, en blot fortsættende Classe, ved umørkelig Overgang noie forbunden med den øvrige Skole, da vil, efter min Menning, en saadan Indretning være særdeles mislig for Skolungten, især om Freqventsen, som man synes at ønske, blev stor. En saadan Skole vilde da indeholde en Sværml af unge Mennesker fra en Alder af 10—12 indtil 18—20 Åar og maaskee ældre; disse vilde fra den Nederste i Skolen indtil den Øverste være fast sammenkædede i lige saa mange i hinanden umørkelig overgaaende og fast indgribende Led, som Skolen havde

Partier, uden noget Skjel mellem Vorne og Dreng, forenede ved Kammeradskabs og daglig Omgangs faste Baad, saavel i, som udenfor Skolen, med fælleds Lærere, fælleds Tumleplads, fælleds Morskaber og Interesser; det vilde derfor gaae som, endnu: hvad der foregaar, tillades eller forbrydes, taales eller revses i een Classe, vide alle de andre; hvad der vederfares een Discipel, spørge alle de andre, ja see det tildeels; her maa altsaa Discipluen, forsaavidt den behøver at fremtrøde hemmende og revsende, være omtrent eens for alle Disciple; ellers vil Lærerens Charaeteer og Stilling mod Disciplene, hans Retfærdighed og Myndighed let blive stilt i et hoist misstænkelt og ufordeelagtigt Lys for Disciplene: Hvorledes kan en Discipel finde det billigt, at han irtettesettes eller straffes for Noget, sem hans Meddiscipel og Kammerad upaatalt tillader sig, ja, sem han selv maafee om foie Tid, ved Optagelse i den misundte Classe, ogsaa faar Privilgium paa? maa ikke let saavel den Begunstigede, som den Prægaverede falde paa den farlige Forestilling, at Skoletugten har kun sin Stette i Lærernes physiske Overmagt over Drengene, sin Hoved-Drivefjeder i Lærernes Hærsksyge, at den derfor kun med de stakkels Smaa-drenge frit kan oves, men vogter sig nok for at bryde ud mod de store, sterke Disciple? Ingen Fordem mod Lærerne kunde være fordærveligere for Skoletugten, og ingen kunde dog ved isinefaldende Overbærelse mod de højere Classer naturligere opstaae hos Disciplene. Efter den hidtil gjeldende Skole-Indretning have dog i de fleste og bedst disciplinerede Skoler selv de ældste og øverste Disciple været den almindelige Skoletugt undergivne, ja de

fernuftige have selv erkjendt, at om de ogsaa uøde nogen mere Agtelse og Tvangsfrihed, fortjente de den dog kun saa længe, og kunde kun for saa vidt gjøre Regning paa den, som de ikke misbrugt den indulgerede Frihed; men kunde ogsaa fuldborne og fra den egentlige Skoleunder- viisning dimitterede Academister (thi saaledes vilde dog disse Gymnasialclassers Disciple betragtes) tages paa samme Fed? Vilde vel, uden særegne Forsigtighedsregler, i de fleste Skolers Gymnasialklasser Studentens fidelle Convivium og den unge Herres tillidsfulde Selvfremhævelse, den øgte Bursches og den fuldstændige Cavaleers begjærlig anlagte Insignier: Tobakspiben og Stoffen, Brillerne og Signetringen, ja vel endog hist og her Forlovelsesringen, Ridhesten og Jagthunden med compleet Ride- og Jagtcostume og al den dertil hørende Sprud og Fripostighed nu længere frybe i Skjul? Vilde det kunne formenes disse Herrer at dominere Baller og Assembleer, Sangforeninger og Privattheatre, Clydeselskaber og Jagtpartier, ja vel endog Klubber og Billarder? Vilde ikke Gymnasialklassen snart drage den nærmeste Skoleklasse, denne igjen Raboclassen, eg saaledes succesført og middelbart hele Skolen efter sig til toilelos Norden og fripostigt Lapserie? Vilde vel her de fleste Lærere, især de yngre, kunne haandhæve Fortidens patriarchalske Forfatning og strenge Kunstugt, med mindre Skolen tillige var en Opdragelses-Anstalt, hvori alle Disciplene, som een Familie, bestandig, endeg udenfor Skolen, levede under Skolebestyrerens og samtlige Læreres faaerlige Styrelse og aarvaagne Opsigt? At en enkelt Rector med lige saa vel dertil stillede eg i den Retning nidsjære Medlærere kunde, endeg uden saadanne Medanstalter, have

Kraft og Klogskab, Myndighed og Narvaagenhed, Verdighed og Høiagtelse nok til at holde en talrig Flok af Disciple af saa forskellige Aldre, med saa umærkelige Gradationer, i god Orden, vil jeg ingenlunde negte, men derpaa maa man ei i enhver Skole gjøre Regning, og derfor heller ikke ved en almindelig Reform i den Henseende nære alt for sangviniske Forhaabninger. Det kan vel voere, at man af saadanne Hensyn ogsaa har i Sinde at gjøre en noget større Adskillelse mellem Gymnasialklassen og de øvrige, f. Ex. give hin et eget Locale, i det mindste en egen skarp adskilt Deel af Skolen, for største Deel særegne, overordnede Lærere o. s. v. Dette vil vist være nødvendigt, men aldeles tilstrækkeligt er det neppe, thi Gymnasialclassens Disciple ere dog ved Kammeratsskabs og tilbeels Slegtskabs Baand uadskillelig knyttede til de øvrige Disciple, især til de ældre og øverste, og disse igjen til de nærmeste, og saaledes hele Skolen igjennem.

Om det end i Henseende til selve Videnskabeligheds Fremme maaſke kunde være gavnligt, at examen artium med hvad der hører til den philologisk-philosophiske Grammen, eller dog til den philologiske Deel deraf, var absolvieret, inden de Studerende optoges i Højskolens Horesale, og om endog Pengefilderne var rige nok til, at saa kostbare Indretninger, uden at forstyrre og hindre andre, der syntes mere fornødne, kunde indføres, mener jeg dog, ifolge hvad jeg foran har viist, at man i saa Fald gjorde rettere i at oprette særlige Gymnasier eller høiere lærde Skoler, som omfattede unge Studerende paa det Udviklingstrin, hvorpaa nu deels Studenten i det første Åar, deels øverste Classes Disciple i de nuværende lærde

Skoler sædvanlig staae, altsaa unge Mennesker paa 16-20 Aar, hvilken Alder, adskilt fra den yngre, vel kunde, især ved at nyde fortroligere Omgang af Lærerne og drages ind i disses Familiekredse, behandles som Vorne og, under behørigt Tilsyn og med forneden Auctoritet, tilstaaes langt mere Frihed, end Drenge, og i Regelen kun behøve moraliske Midler til at lade sig bringe og holde til Flid, Orden og Sædelighed. Dog maatte naturligvis ogsaa i disse højere Skoler, og netop især her, alt Slags Lapserie, som just i den Alder er mest at befrygte, være bandlyst og stemplet med Foragt, medens uskyldige Ungdomsglæder, Munterhed uden Kaadhed, Frimodighed uden Fripstighed, ingenlunde burde underkues. Saadanne Skoler maatte altsaa, endog meer end Drenge-Skoler, være et Slags Opdragelses-Anstalter.

Men da den forhaabede Virkning af saadanne Gymnasier endnu er uvis, og da de ville koste saa overordentlige Summer, at Pengemidlerne neppe ville strække til, uden hensynsløst at forstyrre gode Dannelses-Anstalter, som allerede haves og ikke kunne undværes, ligesom ikke uden at hindre Oprettelsen af Lavere Skoler for Studerende, hvortil der i en stor Deel af Landet er den allerføleligste Trang; saa mener jeg, at man havde gjort bedre i at lade de lærde Skoler noies med det Omfang, de have, og derimod ved Universitetet eller maaskee ved det rige Academie i Sorø truffet saadanne Anstalter, at de unge Studerende kunde der have mere Nutte og mindre Skade af deres første Student-Aar. Reformen er allerede begyndt med 3 Skoler; maatte det dog i det mindste blive derved! Vil man endelig ved Universitetet være fri for

de 2 første Examiner, da kunne jo de udvidede Skoler i deres Gymnasialklasser modtage de Disciple, der ellers skulde dimitteres til Universitetet.

Men jeg kommer tilbage til, hvad jeg anseer for den allernødvendigste Forbedring i Landets lærde Sølevæsen: at der i den Deel af Landet, hvor der alt for føleligt savnes lærde Skoler, maatte snarest muligt oprettes i det mindste lavere lærde Skoler, hvori Disciplene bragtes omtrent til det Dannelsestrin, hvorpaa de nu staar ved Optagelse i overste Classe, og hvorfra der altsaa dimitteredes ikke til Universitetet, men til en højere lærde Skole. Saadanne lavere Skoler, beregnete paa 3 toaarsige*) Classer for Drengene paa 10—16 Aar, burde i ingen Egn savnes; ingensteds (Udeor undtagne) burde man have længere end 3—4 Mile til nærmeste Skole for Drengene paa den Alder, hvilke endnu, selv i physisk Henseende, for største Deel jævnlig behove Forældrenes Tilsyn, Raad og Hjælp. Af dette Slags Skoler, mener jeg, de nye, der kunde behoves oprettede, maatte være, eg saadanne behovedes i Ringkøbing, Thisted, Hjørring (eller Frederikshavn), Svendborg, Kalundborg og et passende Sted midtveis mellem København og Bordingborg. Ogsaa synes det tjenligt, at der i enhver By, hvori der var et Gymnasium, ogsaa fandtes en førstskilt lavere Skole. En saadan Skole vilde behove en bestyrende Overlærer og 3—4 Adjuncter.

Det var vist onskeligt, om der med den lærde Under-

*) Ettaarige Classer vare unegtelig at foretrække, men da vilde der udfordres et dobbelt Antal Lærere.

viiisning i disse lavere Skoler forbanttes Real-Underviisning, saaledes, at der i de første 2 Aar, da de fleste Disciple endnu mangle Lands og Begreb for lærdt Sprogstudium, forbedredes Intet af dette, men desmere af de saakaldte realia; i de næste 2 Aar derimod vel mest af realia, men dog tillige omrent saa meget Latin, som der nu fordres i nederste Classe af vores læde Skoler (maaske ogsaa det Vigtigste af den græske Formlære), deels som et almindeligt Dannelsesmiddel, deels for at prove, hvilke Disciple der havde Ansæg og Lust til de lærde Studier; men i de 2 sidste Aar maatte begge Underviisningsarter nyde lige Ret, idet Disciplene da burde skilles ad i 2 parallele Classer: en studerende og en Realclasse. Da der hidtil var drevet mest paa realia, maatte de, som endnu 2 Aar, indtil en Alder af 16 Aar, udelukkende lagde sig derefter, i den Tid have opnaaet den fornødne almindelige Dannels og endnu ei være for gamle til at applicere sig til et specielt Fag; og da de, som skulle studere, ogsaa havde allerede gjort langt større Fremgang i realia, end nu efter 4 Aar Skolegang i lærde Skoler, vilde de ogsaa i den sidste, reent studerende, Classe næsten kunne noies med at vedligeholde de realia, de havde, og anvende den allermeste Tid paa de lærde Sprog, hvortil de nu ogsaa havde mere Lands-Medenhed, og hvori de folgelig vilde kunne bringe det lige saa vidt, som i næstoverste Classe af de lærde Skoler. Med saadan Organisation vilde der udfordres et Par Lærere mere, hvorved rigtig nok disse lavere Skoler bleve lige saa kostbare, som un fuldstændige lærde Skoler; men saa sikr man ogsaa baade real og lærd Underviisning, og naar Byen og Egnen var nogensunde

velhavende og folkerig, vilde Freqventsen paa Grund af denne doobelte Indretning vist blive saa anseelig, at Skolepengene vilde godt kunne strække til at lønne de flere Lærere; hvor dette ikke var at vente, maatte Real-Underviisningen indskrænkes til hvad der nu bruges deraf i de lærde Skolers 6 første Aar.

Efter saaledes at have fremsat mine Tanker om Skole-Reformen med en Varme og Frimodighed, som jeg beder ikke misforstået, kommer jeg tilbage til vor egen lille Skole i sidste Skoleaar.

Lærerne og deres Tag.

Rector, Dr. phil. Andreas Faaborg Müllerz havde begyndt sin offentlige Lærerbane som Adjunct i Nyborg, hvortil han blev bestillet 22de Mai 1810 efter at have dannet sig dertil deels paa det daværende pædagogiske Seminarium, deels i Schouboes beromte Institut i København, hvorfra han selv, skjont hans Hjem var Kalundborg, i en Alder af 16 Aar var med Hæder dimitteret; fra Nyborg blev han 3die Aug. 1811 i samme Egenstæd ansat ved Odense-Skole; 1817 tog han i København den philosophiske Doctorgrad, og 1ste Mai 1819 blev han bestillet til Overlærer ved Nyborg-Skole igjen, hvorfra han 10de Sept. 1833 blev udnevnt til Rector ved Horsens-Skole efter Rector (nu Professor) N. W. Dorph, der 1827 var fra Viborg, hvor han var Overlærer, sat som Corrector ved Siden af den gamle, værdige Rector, Prof. O. Worm, hvem han som Rector aldeles afløste 1829, og næste Aar fulgte til Graven. Dr. Müllerz var

paa 11te Åar vor Skoles Rector. Jeg har allerede sagt, at han døde 4de Febr. d. A., og at han kun i den første Ottendedeel af dette Skoleåar var saa vel, at han kunde, og det endda kun med jævnlig Afbrydelse, deelstuge i Skole-Undervisningen, og kun med Moie i Bestyrelsen. Han havde efter Læseplanen for sidste Vinter-Halvaar: Religion, Historie, Geographie og Fransk i 4de Classe, i Alt 11 Timer om Ugen; tidligere havde han ogsaa haft en Deel af Latinen i 4de Classe, samt Fransk i 3die og Dansk i adskillige andre Classer, og saaledes flere Timer.

Overlærer Vertel Storm blev constitueret til Lærer ved denne Skole 22de Juli 1815, beskiftet til fast Adjunct s. St. 4de Mai 1818 med Anciennetet fra sin Constitutions-Datum, og til Overlærer ved samme Skole 14de Febr. 1835. Ved Rectors Død blev Bestyrelsen i Vacancen ham overdragen. Han har iaa, ligesom i endel Åar, haft Græsk, Tydsk og Skjønskrift (forsaavidt deri undervises) igjennem hele Skolen, i 1ste Halvaar 30, i sidste 29 Timer ugentlig.

Constitueret Lærer Ludv. Ant. Christian Knudsen, theol. Cand., constit. 3die Oct. 1838, havde i sidste Vinter-Halvaar Dansk i 3die og 2den Cl., Historie i 2den og 1ste Cl., Geographie i 3die, 2den og 1ste Cl., Naturhistorie i 2den og 1ste Cl., i Alt 23 Timer om Ugen; i dette Sommer-Halvaar har han Historie, Geographie og (forsaavidt optagen blandt Classernes Lærefag) Naturhistorie gjennem hele Skolen, samt Dansk i 3die Classe, i Alt 27 Timer ugentlig.

Constit. Lærer Claus Fred. Vilh. Bendz, theol.

Cand., havde først været ansat som Timelærer ved Nyborg-Skole 18de Nov. 1837, hvor han dog snart kom paa fast Adjunct-Gage, indtil Skolen blev nedlagt 14de Sept. 1839. privatserede derpaa som Hunslerer i det Slesvigiske, blev constitueret til Lærer ved Horsens-Skole 2den Maj 1840. Han havde efter Vinter-Læseplanen Matematik og Regning igjennem hele Skolen, Fransk og Religion i 3de, 2den og 1ste Cl., med R. T. i 4de Cl., Historie i 3de Cl., i Alt 22 Timer ugentlig; i Rektors Sygdom og indtil Halvaarets Ende havde han desuden Fransk i 4de Cl. (3 Timer om Ugen); i dette Sommer-Halvaar har han Religion (med R. T.), Matematik (med Regning) og Fransk igjennem hele Skolen, i Alt 29 Timer ugentlig.

Constit. Lærer Johan Laur. Sandal Bohr, theolog. Cand., constit. her 1ste Mai 1841, havde efter Vinter-Læseplanen Ebraisk i de 2 øverste Classer og Latin i de 2 nederste, i Alt 24 Timer ugentlig; i Rektors Sygdom og indtil Vinter-Halvaarets Ende havde han desuden Religion og Geographie i 4de Cl. (4 Timer ugentlig); i Sommer-Halvaaret har han Latin og Dansk i de 2 nederste, Ebraisk i de 2 øverste Classer, i Alt 29 Timer om Ugen.

Constit. Lærer Niels Levinsen, philologisk Cand., constit. i Nov. 1842, havde efter Planen for forrige Halvaar Latin i de 2 øverste, Dansk i de 2 nederste Classer, i Alt 24 Timer om Ugen; i Rektors Sygdom og indtil Enden af Marts havde han desuden 3 Timer Historie og 1 Time Dansk i 4de Cl., i Alt 4 Tim. ugent-

lig; i dette Halvaar har han Latin i de 2 øverste Classeer og Dansk i øverste, i Alt 24 Timer.

Syngelører er siden 1ste Oct. 1836 Vataillons-Chirurg, practiserende Læge Christ. Münster, som hele Aaret har haft 3 Timer om Ugen.

Gymnastik- og Svømmelærer er siden 11te Febr. 1843 affskediget Underofficer E. Larsen Viiby, der har om Vinteren 3 Timer Gymnastik om Ugen, og om Sommeren, naar Veiret og Temperaturen tillader det, Svømning lige saa ofte.

Toruden Lærerne er ved Skolen ansat som Regnskabsforer Hospitalsforstander Chr. Hjerrild, tillige Fervalter paa Steensballegaard.

Disciplene.

Hvilke og hvormange der fort for forrige Hoved-Ermen vare saavel i hele Skolen, som i hver Classe, samt hvormange der i de 10 sidste Aar vare indkomne aarlig, har afdøde Rector Müllers bekjendtgjort i sit Indbydelsesskrift for f. A.

Ved forrige Skoleaars Ende blevne dimitterede til Universitetet 4: Johan Frederik Utke, Jørgen Christopher Vilstrup, Johan Peter Rosendahl og Hans Frederik Utke. Af disse blev Rosendahl ved Sygdom forhindret fra at gaae op med de Øvrige, og maatte deraf efter Tilladelse underkaste sig Preben senere. Udfaldet af vores Candidates Ermen var ingenlunde glimrende eller heldig, men advarende. De stode sig saaledes:

	J. F. Utke.	Vilstrup.	Rosendahl.	H. F. Utke.
Dansk Udarb.	h. ill.	laud.	laud.	laud.
Latin . . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Lat. Stiil . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Græsk . . .	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.
Ebraisk . . .	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.
Religion . . .	laud.	h. ill.	laud.	laud.
Historie . . .	laud.	laud.	h. ill.	laud.
Geographie . .	laud.	laud.	h. ill.*)	laud.
Arithmetik . .	h. ill.	laud.	n. c.	n. c.
Geometrie . .	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.
Sydf.	laud.	laud.	laud.	h. ill.
Frankf.	laud.	laud.	laud.	laud.
Hovedcharakt..	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.

Efter endt Hoved-Gramen indkom igjen 4 Disciple, saa at Antallet blev uforandret: N. S. Feveile, som i Nov. f. A. var udgaet, og efter sin forrige Plads blev overst i øverste Classe; S. Ravn, som blev sat nederst i 3die Classe; N. M. L. Rousing, som paa Grund af sin vorne Alder og større Alands-Modenhed fik Tilladelse til i de fleste Fag at læse med 3die Classe, men, da han aldeles intet Græsk havde lært, fik sin egentlige Plads i 2den Classe No. 4; N. A. H. Schmidt, som blev sat nederst i nederste Classe.

I Alarets Lob ere udgaede 4: A. J. H. Barfoed af 4de Classe, M. Ch. B. Garstensen og J. C. Stal-

*) Rosendahls Charakterer har jeg kun efter privat Meddelelse, og Meddeleren var her tvivlaadig, om det var h. ill. eller laud.

Knecht af Idie og for en Tid M. M. L. Rousing af 2den. Den Sidste er efter sit Dønse og den Kongelige Directions Tilladelse igjen optagen. Da der ingen nye Disciple ere optagne udenfor den reglementerede Tid, er derved Discipel-Personalet blevet 3 mindre og gaaet ned til 22, nemlig efter deres Glasser, Classe-Afdelinger og nuværende*) Orden:

4de Classe.

N. Secher Feveile, Søn af afdøde Kjebmand F. i Veile.

Ludv. B. N. Kræghalle, S. af Procurator K. f. St.
Viggo H. B. Bernth, S. af Justitsr., Herredsfoged B.
her i Byen.

N. Laur. Ch. Holst, S. af Brand-Capit. H. f. St.
Carl E. Hansen, S. af Sognepræst H. i Lundum.
Rudolph Helms, S. af Apotheker H. her i Byen.
J. F. C. Laur. Larsen, S. af Skrädermest. L. f. St.

3die Classe.

Julius S. Curjel, S. af Kjebmand S. Curjel her i Byen.

Finn M. Lauritzén, S. af Gaardeier L. paa Sveigaard.
Soren Ravn, S. af Forvalter Ravn paa Mogelskær.

2den Classe.

Frederik L. E. Smith, S. af Gaardeier S. paa Son-
derhaven.

Gerhard Tetens, S. af Sognepræst T. her i Byen.

*) De omflyttes hver Maaned efter deres maanedlige Hovedcha-
racter, noie udtrykt i Tal, dog ikke udenfor det Partie,
hvortil de høre.

J. Valdemar Storm, S. af Overlærer St. f. St.

M. Michael L. Rousing, S. af Organist N. i Mariager.

E. Theodor Asmussen, S. af Blarmester N. her i Byen.

Carl N. V. Holst, S. af Brand-Capit. H. her i Byen.

1ste Classe.

Emanuel Christoffersen, S. af Vognmand Just Christoffersen her i Byen.

Harald B. Dahl, S. af afdøde Lieut. D. paa Mindstrup, hvis Enke er gift med Moller Schwarz i Egholm-M.

Peter N. With, S. af Justitsr., Herredsfoged W. paa Stjernholm her ved Byen.

Hether L. S. Fogh, S. af Bogtrykker F. her i Byen.

N. Axel H. Schmidt, S. af afdøde Magist. S., Sogneprest i Ølsted, hvis Enke boer her i Byen.

Christian G. K. Mandix, S. af afdøde Gaardeier M. i Grumstrup, hvis Enke er gift med Gaardeier Svendsen f. St.

Disciplene i hver Classe ere deelte i Partier, sædvanlig saavindt deres forskellige Fremgang ikke heri gør Forandringer) efter den Tid, de ere optagne i Classen. Denne Inddeling er tilskjendegiven ved en Skillesstreg.

4de Classe har her altid været treaarig, hver af de øvrige toaarig, dog have enkelte Disciple siddet længere ellers kortere i en Classe. Nogle faa høre i nogle Fag til et Partie, i andre til et andet, ellers gjøre et Partie for sig selv, en Ubeleilighed, som med de nye Indkomne og de Tungnemme ikke let kan undgaaes.

Der dimitteres iaa Ingen fra Skolen. Discipels-
Antallet bliver altsaa for det første, ligesom før, 22.

Ekjendt neppe noget Menneske endnu veed, om eller
hvor længe Skolen bliver staaende, ere dog 3 nye Di-
sciple anmeldte, hvoraf de 2 endog udenbyes. Antallet
vil altsaa blive, som efter sidste Hoved-Gramen, 25.

Hvad der iaa er læst.

Latin.

4de Classe (under Levinseñ). Den Øverste:
Hor. Epist. c. Arte poët., Juven. Sat. 10m., Cic. de off.
lib. 2d., Livii lib. 5t., Cæs. de bello Gall. libri 5 prio-
res. (Han har desuden tidligere læst, dels i Slo-
len, dels privat: Virg. Æn. libri 2 prior., Hor.
Odæ, Juv. Sat. 14t., Cic. de off. lib. 1m., Catō maj.,
Læl., Oratt. in Cat., pro Deiotaro, lege Man. et Ligar.) —
De Mellemste: det samme, undtagen Cæs. — De
Nederste: det samme, som de Mellemste, undtagen Juv.
— Hele Classen: Madvigs Gramm. §§ 206—430 og
enkelte Afsnit af Formlæren.

3die Classe (under Levinseñ). Hele Classen:
Cic. oratt. in Cat., Liv. lib. 5t. (Moussing ikke Liv.),
Madvigs Gramm. §§ 318—430.

2den Classe (under Vohr). De Øverste: Cæs.
de bello Gall. libri 3 priores, Corn. Nep. vit. 14t.—23t.
— De Nederste: Corn. Nep. vit. 14t.—24m. — Hele
Classen: Madvigs Gramm. Formlæren, 1ste Afsnit
af Syntaxis (uden Anmærkn.)

1ste Classe (under Bohr). — De Øverste: Borgens Læsebog SS. 26—66 (De danske Stykker tildeels mundtlig oversatte), Madvigs Gramm. Lyd- og Vointingslære (uden Ann.). — De Nederste: Borgens Læseb. 2det Ufsnit (SS. 26—32), Madv. Gramm. §§ 26—112.

Græsk (under Storm).

4de Classe. Den Øverste: Iliad. 4 første Sange, Herodotus's 1ste og 3die Bog, Xenophons 'Απομνημ.. — De Mellemste: Iliad. 2den, 3die, 4de Sang, Herodot. 3die Bog, Xenoph. 'Απομνημ.. (Kragballe tillige Herodotus's 2den Bogs GG. 1—135). — De Nederste: Herodot. 1ste Bogs GG. 131—216 og hele 3die Bog samt Xenoph. 'Απομνημ.. 3die og 4de Bog. — Helle Classen: Langes Gramm. (3die Udg.) SS. 1—156, Hundrups Oldsag. 15—82, dog de Nederste kun SS. 1—69.

3die Classe: Den Øverste*): Herodot. 1ste Bog og Xenoph. 'Απομνημ.. 1ste Bog. — De Nederste: Herodot. 1ste Bogs GG. 1—106 og Xenoph. 'Απομνημ.. 1ste Bog. — Helle Classen: Langes Gramm. SS. 65—196.

2den Classe. De Øverste: Bergs Læseb. SS. 1—50, Langes Gramm. SS. 1—91. — De Nederste: Bergs Schema til Formlæren SS. 1—90.

Ebraisk (under Bohr).

4de Classe. Den Øverste: Genesis. — De

* var i temmelig lang Tid i Fredericia, før at blive konfirmeret i den jødiske Religion.

Mellemste: Genesis CC. 8—24. — De Nederste: Genesis CC. 8—13, 17—24. — Hele Classen: Lindbergs mindre Gramm. med Tabellerne.

3die Classe. Den Øverste: Genesis CC. 1—8 og Lindbergs mindre Gramm. §§ 1—7 og 20—25 med Tabell.—De Nederste: Genesis CC. 1 og 2, Lindbergs mindre Gramm. §§ 1—30 med Tab., men uden Num.

Religion

Osiden Halvaars-Grammen under Vendz; i hele Skolen, før denne i 4de Classe en kort Tid under Mülerz, siden under Bohr, i de øvrige Classer, ligesom nu, under Vendz; N. Test. i 4de Cl. hele Alaret under Vendz).

4de Classe. Den Øverste: Fogtmanns Lærebog, Herslebs større Bibelhist., Matthæi og Johannis Evangelium. — De Øvrige: Fogtmanns Lærebog §§ 105—156 og 51—84; af Herslebs sterre Bibelhist det nye Test. Hist.; af N. Test. de Mellemste: Matthæi Ev., de Nederste: Johannis Ev.

3die Classe. Den Øverste (Mosait): Fogtm. Læreb. §§ 21—70. De Nederste: §§ 1—58. — Hele Classen: Kalkars Bibelhist. SS. 1—102.

2den Classe. Hele Classen: Valles Lærebog af 6te Cap. Pligt. med os selv, hele 7de og 8de Cap.; Stockholms og Daugaards Bibelhist. SS. 1—64 og 161—181.

1ste Classe. De Fremmeligere: Valles Læreb. af 6te Cap. Pligt. mod os selv, af 7de de 2 første Afsnit; With og Mandir: 2det og 3die Cap. — Hele

Glassen: Stockh. og Daug. Bibelhist SS. 1—50 og 163—181.

Historie

(Siden Halvaars-Gramen under Knudsen i hele Skolen; før denne i 4de Cl. en kort Tid under Müller, siden under Levinsen, i 3de Cl. hele første Halvaar under Bendz, i de 2 nederste Cl., ligesom nu, under Knudsen.)

4de Classe. Hele Glassen: Estrups Hist. SS. 1—94, efter Koefoeds Hist. Aar 264 f. Ch.—1096 eft. Ch. (Den Overste skulde læst den nyere Historie til Ende.)

3de Classe. Hele Glassen: Koefoeds fragm. Hist. SS. 147—226 og Estrups Hist. SS. 4—94.

2den Classe. Hele Glassen: Koefoeds fragm. Hist. SS. 104—238.

1ste Classe. Hele Glassen: Koefoeds fragm. Hist. SS. 139—235.

Geographie

(Siden Halvaars-Gramen under Knudsen i hele Skolen; før denne i 4de Classe en kort Tid under Müller, i de øvrige Cl., ligesom nu, under Knudsen.)

4de Classe. Hele Glassen: Ingerslevs store Geogr. SS. 255—442 (Den Overste skulde opgive hele Geogr.).

3de Classe. Hele Glassen: Ingersl. st. Geogr. SS. 341—452 og 1—44 (Rousing kun SS. 341—382.)

2den Classe. Hele Glassen: Ingersl. st. Geogr. SS. 255—340.

1ste Classe. Hele Classen: Ingerslevs lille Geogr. §§. 1—32 og 110—146.

Naturhistorie
(under Knudsen).

2den Classe. Hele Classen: Pattedyrene og Ormene efter Funke og et skrevet System.

1ste Classe. Hele Classen: Funkes Naturhist. §§. 70—126.

Mathematik (med Regning)
(under Bendz).

4de Classe. Hele Classen: Ursins Geom. §§ 1—114 og Ursins Arithm. §§ 57—65 og 78—99 samt Regning med Potentser og Nodder tildeels efter Berg (Den Øverste, hvad der fordres til exam. art.).

3die Classe. S. Navn: Ursins Geom. §§ 56—84, Bergs Arithm. de 5 første Cap.; de Øvrige: Ursins Geom. §§ 1—50, Arithm. ligesom Navn.

2den og 1ste Classe have kun praktisk Regning, Regle efter Ursin, Andre efter Naben, Andre efter Grammer. De have deri gjort forskellig Fremgang uden Hensyn til deres Plads. Det vilde derfor blive altfor vidtstigt at angive, hvad især har regnet.

Dansk

Siden Halvaars-Gramen i 4de Cl. under LevinSEN, i 3die under Knudsen, i 2den og 1ste under Bohr; for Halvaars-Ex. i 4de Cl. en kort Tid under Müller, si-

den under Levin sen, i 3de Cl., ligesom nu, under Knudsen, i 2den under Knudsen og i 1ste under Levin sen).

4de Classe: Udvalgte Stykker af Flors Læsebog.

3de Classe: Flors Læseb. SS. 277—305 og 452—460 foruden andre Stykker til Øvelse i Oplæsning og cursorisk gjennemgaaede, Benzien's Gramm.

2den Classe: Mallings Store og gode Handlinger er brugt som Læsebog, Benzien's Gramm. SS. 41—92; en Stiil er skrevet hver Uge.

1ste Classe: Mallings Store og gode Handlinger er brugt som Læsebog, Benzien's Gramm. SS. 1—48; en Stiil er skrevet hver Uge efter Dictata.

Tydsf

(under Storm).

4de Classe. Den Øverste og de Mellemste: Hjorts Læseb. SS. 22—644 og 1—91. — De Nederste: Hjorts Læseb. SS. 445—521, 1—26 og 91—268. — **Hele Classen:** Hjorts større Gramm. uden Tillægene.

3de Classe. Den Øverste: Hjorts Læseb. (1ste Udg.) SS. 181—268 og 410—445. — De Nederste: Hjorts Læseb. SS. 1—125. — **Hele Classen:** Hjorts større Gramm. Formlæren.

2den Classe. **Hele Classen:** Bresemanns Læseb. SS. 94—218 og Hjorts lille Gramm. (2den Udg.) SS. 1—38.

1ste Classe. Hele Classen: Bresem. Læseb. **SS.** 53—94 og Hjorts lille Gramm. **SS.** 1—38. (Mandix kun Bresem. Læseb. **SS.** 1—52 uden Gramm).

Franſk

Siden Halvaars-Gr. under Bendz i hele Skolen; før denne en kort Tid i 4de Classe under Müllerz, siden under Bendz, i de øvrige Classer, ligesom endnu, under Bendz).

• 4de Classe: Borrings études littéraires **SS.** 22—36, 75—80, 88—110, 187—192, 296—349, Dichtmanns Gramm. Formlæren.

3die Classe. De Øverste: Borrings étud. litt. **SS.** 36—54, 175—187, 192—204. — De Nederste: **SS.** 11—22, 187—192. — Hele Classen: Dichtmanns Gramm. Formlæren.

2den Classe: Borrings ABC. instructif (9de Udg.) **SS.** 45—81, 165—167 og 177—203 (Alsmussen kun **SS.** 1—24 og 188—193).

1ste Classe. Borrings manuel des enfans, 1ste Afdeling **SS.** 7—19 og 2den Afdeling **SS.** 56—82 (Mandix fritagen).

Skjønskrift

hører til de Læregjenstande, hvorefter Fremgangen ikke kan svare til Classerne. Mange have et ringe Anlæg og ingen Lyst og ere ofte, naar de optages, endog i de højere

Glasser, aldeles forsømte. I overste Classe haves slet ingen Øvelse i Skjønstrift, i Ædie kun 1 Time ugentlig. Det meget Skriverie i disse Glasser leder deraf her ofte til Studskeie, som vil overskride alle Grændser, naar det ikke hemmes ved at paalægge enhver Discipel, der skriver sine Stile ulæselig, eller meget slettere, end han uden stor Tids-Opoffrelse kunde, at skrive dem anstændig om igjen.

S a n g.

Her kommer Classe-Inddelingen ikke i Betragtning. De, der hertil have bedre Anlæg, lære førstemig Sang, hvori Enhver faaer den Stemme, der egner sig for ham; de, der have mindre godt Anlæg, kun eenstemmig; men med disse Sidste gaae hidflø ogsaa de, der mangler al Tonesands, hvilket, forekommer mig, er at spilde Tid og Møie.

G y m n a s t i k og S v o m m i n g.

Heri ere Disciplene deelte i de to overste og de 2 nederste Glasser; men Fremgangen er meget forskellig.

Der er i det mindste endnu ikke vedtaget nogen Forandring i de brugte Skolebøger for næste Åar.

Skole-Bibliothekets Tilvæxt.

Derom maa jeg udbede mig Henstand med Efterretningerne, siden jeg ikke for hele Året har haft Noget dermed at gjøre, og jeg endnu alene kunde med Sikkert hed angive, hvilke Vøger der siden Rectors Død ere mig tilsendte, deels fra Directionen, deels fra Beghåndlere efter ældre Bestillinger. Jeg har ikke dristet mig til selv ved nye Indkjøb at sætte Bibliotheket i mindste Bekostning, da der i afdede Rectors sidste Tid skete meget betydelige Indkjøb paa Auctioner, og den Kongelige Direction ikke har ressolveret, om disse Vøger alle maae antages for indkjøbte til Skolen, i hvilket Tilfælde Bibliothekets Gasse maa komme i stor Underbalance. Jeg har i Sommer anvendt megen Tid paa at bringe nogen Orden i Skolens Bogsamling, og et Par af mine Medlærere have begyndt at optegne, hvad der findes; men det har ikke været mig muligt at komme til Ende dermed, hvilket jeg saa gjerne ønskede, for Rectorens Bogsamling blev solgt, da saa let en Vøg af Skolens kunde være kommen blandt Rectorens, og omvruadt.

De brugte

A. For Vinter-Halvåret.

Timer.	Cl.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Löverdag.
8-9.	IV. III. II. I.	"	"	"	"	"	Latin. Hebraist. "
9-10.	IV. III. II. I.	Latin. Hebraist. Historie. Skrivn.	Latin. Græst. Geogr. Latin.	Latin. Græst. Latin. Historie.	Latin. Geogr. Græst. Latin.	Latin. Latin. Geogr. Skrivn.	Hebraist. Latin. Historie. Skrivn.
10-11.	VI. V. IV. III. II. I.	Geogr. Religion. Latin. Dansk.	Religion. Historie. Latin. Tydss.	Lat St. Græst. Historie. Latin.	Græst. Latin. Latin. Historie.	Latin. Dansk. Græst. Latin.	Græst. Latin. Historie. Latin.
11-12.	IV. III. II. I.	Latin. Religion Regning Latin.	Græst. Historie. Latin. Dansk.	Græst. Latin. Latin. Geogr.	Hebraist. Latin. Skrivn. Geogr.	Religion. Tydss. Latin. Skrivn.	Dsk. St. Græst. Latin. Historie.
12-1.	IV. III. II. I.	Synges- time.	"	Synges- time.	"	Synges- time.	Gymna- stik. Regning.
2-3.	IV. III. II. I.	Mathem Latin. Græst. Latin.	Mathem Skrivn. Dansk. Latin.	Mathem Geogr. Skrivn. Skrivn.	Mathem Latin. Dansk. Skrivn.	Græst. Latin. Regning. Regning.	"
3-4.	IV. III. II. I.	Lat. St. Mathm. Latin. Skrivn.	Tydss. Fransf. Naturh. Latin.	Tydss. Dansk. Fransf. Fransf.	Latin. Fransf. Tydss. Naturh.	Latin. Historie. Tydss. Latin.	"
4-5.	IV. III. II. I.	Fransf. Tydss. Regning Regning	Historie. Tydss. Religion Reliaion	Historie. Mathem Græst. Naturh.	Historie. Historie. Historie. Tydss.	Tydss. Latin. Religion. Religion.	"
5-6.	IV. III. II. I.	Dansk. Fransf. Gymna- stik.	Geogr. Mathem "	Fransf. Religion Gymna- stik.	Fransf. Dansk. "	Gymna- stik. "	"

Læseplaner.

B. For Sommer-Halvåret.

Timer.	El.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Løverdag.
9-10.	IV.	Latin.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk Gr. og Olds.
	III.	Historie.	Latin.	Latin.	Latin.	Latin.	Hebraisk.
	II.	Latin.	Latin.	Historie.	Latin.	Latin.	Fransk.
	I.	Religion.	Geogr.	Latin.	Geogr.	Naturh.	Historie.
10-11.	IV.	Historie.	Latin.	Latin.	Dansk.	Latin.	N. Test.
	III.	Latin.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk G.
	II.	Religion	Geogr.	Latin.	Geogr.	Historie.	Naturh.
	I.	Latin.	Latin.	Religion.	Latin.	Latin.	Latin.
11-12.	IV.	Latin.	Dansk.	Mathem	Latin.	Latin.	Lat. St.
	III.	Fransk.	Fransk.	Lat. St.	Hebraisk.	Mathem	Religion.
	II.	Latin.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Græsk.	Lydsk.
	I.	Naturh.	Latin.	Dansk.	Fransk.	Dansk.	Dansk.
12-1.	IV.	Sang for enkelte Stem- mer.	"	Sang for hele Skoler.	"	Sang for enkelte Stem- mer.	Gymna- stik.
	III.						"
	II.						
	I.						
2-3.	IV.	Mathem	Geogr.	Geogr.	Hebraisk.	Mathem	
	III.	Lydsk.	Lydsk.	Skrift.	Latin.	Historie.	
	II.	Dansk.	Lat. St.	Latin.	Fransk.	Skrift.	
	I.	Historie.	Mathem	Mathem	Skrift.	Skrift.	
3-4.	IV.	Hebraisk	Historie.	Lydsk.	Latin.	Lydsk.	
	III.	Mathem	Religion	Mathem	Lydsk Gr.	Dansk.	
	II.	Historie.	Skrift.	Dansk.	Latin.	Religion.	
	I.	Skrift.	Skrift.	Historie.	Mathem	Latin.	
4-5.	IV.	Lydsk Gr.	Lat. St.	Religion	Lat. St.	Historie.	
	III.	Geogr.	Dansk.	Historie.	Fransk.	Lat. St.	
	II.	Mathem	Mathem	Lydsk.	Lat. St.	Mathem	
	I.	Latin.	Lydsk.	Latin.	Historie.	Lydsk.	
5-6.	IV.	Religion	Fransk.	Latin.	Fransk.	Gymna- stik.	
	III.	Lat. St.	Latin.	Dansk.	Geogr.	"	
	II.	"	Gymna- stik.	"	Gymna- stik.	"	
	I.						

Skolens økonomiske Forfatning, Indtægter og Udgifter.

Hvorm er allerede de vigtigste Data bekendtgjorte an-
densteds, blandt Andet i Reet. Müller's Program f. 1842
og i Hundrups Skolecalender.

Sjøndt Et og Andet vel kunde behøve klarere Op-
lysning, og det Hele en lettere Oversigt, drister jeg mig
dog ikke til at forsøge herpaa, da jeg ikke har haft Leilige-
hed til at sætte mig ind i den Sag. Imidlertid vil jeg
dog efter Regnskabsførerens, Herr Hospitalsforstander
Hjerrilds velvillige Meddeleser anfore, at Skolens Ca-
pitaler var ved Enden af f. A.: a) Skolekassens
2350 Rbd., Stipendiekassens 11,645 Rbd., Over-
skudsfondens 9300 Rbd., i Alt: 23295 Rbd.; Sko-
leklassens Udgifter havde været 4849 Rbd. 92 ½, Ind-
komsterne 2706 Rbd. 51 ½ ƒ., Udgifterne altsaa
2143 Rbd. 40 ½ ƒ. større end Indtægterne; Beholdningen
fra 1842 var 207 Rbd. 32 ½ ƒ., ved Enden af 1843 var
Beholdningen 463 Rbd. 87 ƒ., altsaa forøget 256 Rbd.
55 ½ ƒ.; folgelig har Skolekassen kun behovet et Tilskud
af 1886 Rbd. 81 ƒ., for at have samme Kassebeholdning
ved Enden af Året, som ved Begyndelsen: 207 Rbd.
32 ½ ƒ.; Overskudsfonden har forrige Åur faaet en Capi-
tal-Forøgelse af 711 Rbd. 57 ƒ.

Uddeelte Skolebeneficier.

A. de ordinaire:

- 1) Høieste Stipendium, 50 Rbd., have 4 Disciple
faaet: N. S. Feveile, L. N. B. Kragballe, C. E.
Hansen og A. J. H. Barfoed, i Alt 200 Rbd.

2) mellemste Stipend., 35 Rbd., kun 2 Disc.: J. E. Ch. Holst og J. F. Ch. E. Larsen, i Alt 70 Rbd.;

3) laveste Stip., 20 Rbd., 5 Disc.: M. Ch. B. Carstensen, F. M. Lauritsen, F. E. G. Smith, J. B. Storm, C. A. B. Holst, i Alt 100 Rbd. Alle 3 Grader 370 Rbd.

4) fri Undervisning 5 Disc.: J. S. Gurjel, E. Th. Asmussen, E. Christoffersen, Har. B. Dahl, Ch. G. K. Mandix. Undervisning mod nedsat Betaling har d. A. Ingen nydt.

B. de extraordinaire:

1) est. Resol. af 3die Febr. d. A. a) 5 Studenter: H. J. E. Laub 100 Rbd., N. P. Klug og J. P. Rosendahl, hver 50 Rbd.. Ph. Th. Davidsen 20 Rbd., A. F. Monster 30 Rbd., tilsammen 250 Rbd., b) til 3 Disciple: F. E. Hansen, J. E. Ch. Holst hver 40 Rbd., N. M. E. Nousing 50 Rbd., tilsammen 130 Rbd., i Alt 380 Rbd.

2) est. Resol. af 18 Juni d. A. 2 Studenter: O. Vinzer og Ch. F. Bruun hver 60 Rbd., tilsammen 120 Rbd.

3) est. Resol. i Juli d. A. Student Ph. Th. Davidsen maanedlig i sidste Halvaar 7 Rbd., i Alt 42 Rbd.

Af det Davidsenste Legat paa 20 Rbd. til lige Deling mellem 2 flittige og uformuende Disciple have F. E. G. Smith og E. Christoffersen hver faaet 10 Rbd.

Plan til den mundtlige Prøve.

(den skriftlige foretages 9de og 10de Sept.)

i 4de Classes Værelse.

i 3die Classes Værelse.

Fredagen den 13de Sept.

Formidd.

Kl. 9—12½. 4de Cl. Latin.

Kl. 9—10½. 3die Cl. Mathematik.
— 10½—11½. 3die Cl. Religion.
— 11½—12½. 1ste Cl. Latin.

Eftermidd.

Kl. 3—4¾. 2den Cl. Historie og Geogr.
— 4¾—5¾. 2den Cl. Dansk.

Kl. 3—5. 4de Cl.) Religion.
— 5—6. ~~4de Cl.)~~ Religion.

188

Løverdagen den 14de Sept.

Formidd.

Kl. 9—10½. 3die Cl. Latin.
— 10½—11½. 2den Cl. Latin.
— 11½—12½. 1ste Cl. Dansk.

Kl. 9—12¾. 4de Cl. Historie og Geogr.

Eftermidd.

Kl. 3—4½. Sang-Prøve for hele Skolen.
— 4½—5½ foretages paa sit Sted Gymnastik-Prøven.

Mandagen den 16de Sept.

Formidd.

- Kl. 9—9 $\frac{3}{4}$. 1ste Cl. Tydsk.
— 9 $\frac{3}{4}$ —12. 4de Cl. Græst.
— 12—1. 2den Cl. Regning.

- Kl. 9—10 $\frac{3}{4}$. 3die Cl.) Historie og Geogr.
— 10 $\frac{3}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl.)

Eftermidd.

- Kl. 3—4 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Græst.
— 4 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{1}{2}$. 4de Cl. Mathematik.

- Kl. 3—4 $\frac{1}{2}$. 4de Cl.) Ebraist.
— 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$. 3die Cl.)

Torsdagen den 17de Sept.

Formidd.

- Kl. 9—9 $\frac{3}{4}$. 3die Cl. Græst.
— 9 $\frac{3}{4}$ —10 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Tydsk.
— 10 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{3}{4}$. 4de Cl. Tydsk.
— 11 $\frac{3}{4}$ —12 $\frac{3}{4}$. 2den Cl. Naturhistorie.

- Kl. 9—10 $\frac{3}{4}$. 4de Cl.)
— 10 $\frac{3}{4}$ —11 $\frac{1}{2}$. 3die Cl.) Franz.
— 11 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl.)

Eftermidd.

- Kl. 3—3 $\frac{3}{4}$. 3die Cl. Tydsk.
— 3 $\frac{3}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Religion.
— 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$. 2den Cl. Franz.

- Kl. 3—3 $\frac{3}{4}$. 1ste Cl. Regning.
— 3 $\frac{3}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$. 1ste Cl. Naturhistorie.
— 4 $\frac{1}{2}$ —5. Skriftproverne fremlægges.

Den 20de Sept. om Eftermiddagen seer Opflytningen.

Den 25de om Eftermiddagen prøves nye Disciple paa Skolen.

Den 30te Sept. begynder Undervisningen for det nye Skoleaar.

Nettelfer.

- Side 3 Linie 7 f. v.: Billedes, og læs: Billedes
— 5 — 1 f. n.: „især“ udsllettes.
— 9 — 7 — 1784 læs: 1780
— „ — 4-3 — „efterat — Åar“ læs: afflog Året efter,
1788, det samme
— 10 — 4 — Marts 1821 læs: 21 Marts 1829
— 24 — 7 f. v.: „4 andre jydske Stifter læs: andre 3 jyds-
ke Stifter eller rettere end alle de ans-
dre Stifter
— 26 — 5 f. v.: aspicior læs: aspiciam
— 47 — 3 f. n.: 158 læs: 153.
— 53 — 3 — efter Hensigt sættes Punctum.
— 60 — 1 f. v.: meine læs: meiner
— 66 — 2 f. n.: Marcelli læs: Marcelli
— 67 — 12 f. v.: efter Cineres er udeladt Ossaque
— „ — 14 — omina abversari læs: omnia obversari
— 68 — 13 — „Plicht“ udgader.
— 78 — 14 — er glemt: Køblov d. 30te Mai 1821.
— 86 — 11 f. n.: Balle læs: Bolle